

Eindrapportage Provinciaal Waterplan 2010-2015

Provincie Noord-Brabant

Eindrapportage Provinciaal Waterplan

2010-2015

Provincie Noord-Brabant

Datum
april 2015

Inhoud

Samenvatting	5
Aanbevelingen voor de nieuwe planperiode	7
1 Inleiding	11
2 Beleidswijzigingen tijdens de planperiode	15
3 Financieel totaaloverzicht en urenbesteding provinciale medewerkers	21
4 Uitvoeringsstrategie	27
5 Verbetering van de waterkwaliteit	37
6 Inrichting van watersystemen	49
7 Omgaan met waterkwantiteit	57
8 Gebruik van grondwatervoorraden	73
9 Monitoring en evaluatie	79
10 Reguliere taken	87
Bijlage 1: Realisatie provinciale waterdoelen – Beek- en kreekherstel	90
Bijlage 2: Realisatie provinciale waterdoelen – Natte ecologische verbindingzones	92
Bijlage 3: Realisatie provinciale waterdoelen – Natte natuurparels	94
Bijlage 4: Realisatie provinciale waterdoelen – waterberging	96

Samenvatting

Deze eindrapportage Provinciaal Waterplan beschrijft de mate waarin de projecten en acties uit het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP) zijn uitgevoerd.

De eindrapportage is gebaseerd op interviews met provinciale medewerkers op het gebied van waterbeleid en informatie van de waterschappen. Aanvullend op deze samenvatting is in het volgende hoofdstuk een lijst met aanbevelingen opgenomen voor het Provinciaal Milieu- en Waterplan (PMWP) 2016-2021.

Het PWP is eind 2009 vastgesteld door Provinciale Staten. De ambities waren hoog. De economische crisis was net op zijn hoogtepunt, maar had nog geen effect op de overheid. Er was in het begin nog geen financiële rem op de ambities. Maar dat veranderde gedurende de looptijd van het plan. Zo stagneerde her en der de cofinanciering door derden. Denk aan de aanleg van ecologische verbindingzones en aan ven- en wijkherstel. Door een versterkte inzet van de provincie zijn deze projecten weer vlot getrokken. Ook de Rijksoverheid ging taken afstoten om te bezuinigen. Onder andere natuurbeheer werd gedecentraliseerd. Door de discussies over de invulling hiervan stagneerde de uitvoering. Inmiddels zijn ook hier alle partijen weer volop aan de gang.

Tijdens de planperiode zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest. Om te beginnen is het Deltaprogramma echt op stoom gekomen. Hierin wordt gewerkt aan oplossingen om ook in de toekomst en ondanks klimaatverandering de zoetwatervoorziening en de veiligheid rondom grote rivieren te garanderen. In september 2014 zijn de Deltabeslissingen aangeboden aan de Tweede Kamer. Hiermee heeft de landelijke Deltacommissie adviezen gegeven voor maatregelen voor de komende jaren. Ondertussen is al hard gewerkt aan de Overdiepse polder en de Noordwaard, grote en ingrijpende projecten om de waterstand bij hoogwater te verlagen.

Hiernaast is samen met de waterschappen een start gemaakt met het verbeteren van de regionale keringen om wateroverlast te voorkomen.

De aandacht voor waterkwaliteit nam de eerste jaren van de planperiode langzaam af. De discussie rond de start van de Kaderrichtlijn Water was geluwd. Bovendien kregen waterbeheerders het gevoel dat de problemen alleen effectief opgepakt konden worden door de Rijksoverheid en Europa (mestbeleid, toelating stoffen). Het innovatieprogramma KRW werd afgerond en de provincie concentreerde zich op kerntaken in de Agenda van Brabant. Hierdoor werd de aanpak van punt- en diffuse bronnen meer en meer aan andere overheden overgelaten. Er was een uitzondering: het project Schoon Water voor Brabant. Hiermee is samen met gemeenten en de landbouwsector succesvol gewerkt aan de vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden. Inmiddels is de aandacht voor waterverontreinigingen weer aan het toenemen. Er zijn grote zorgen over geneesmiddelen in het grondwater, bijensterfte door het gewasbeschermingsmiddel imidacloprid en de dump van afval vanuit XTC-labs.

In het kader van de tweede bestuursovereenkomst (BO2) met de waterschappen is er gedurende de hele planperiode hard gewerkt aan beek- en kreekherstel. Er is al veel gerealiseerd, maar we zijn nog niet klaar. Er ligt nog een flinke opgave in de komende twee planperioden. Ook de andere onderdelen van de BO2 zijn goed uitgevoerd. Denk aan het hydrologische herstel van Natura 2000 gebieden en Natte Natuurparels, de aanleg van ecologische verbindingzones, de aanpak verontreinigde waterbodems, waterkwaliteitsverbetering en waterberging. Op het gebied van grondwater lag er een flinke ambitie om het gebruik van grondwater verder te verminderen. Er waren ruime budgetten beschikbaar voor cofinanciering van derden. Vanwege de Agenda van Brabant is de ambitie deels teruggeschroefd. Ook ontbrak het soms aan binnenkomende aanvragen van derden. Het budget voor besparing van grondwatergebruik door industrieën is halverwege de planperiode in een fonds gezet. Hieruit kunnen innovaties worden gefinancierd, waarbij de verwachte kostenbesparingen weer terugvloeien naar het fonds.

Het belang van monitoring en evaluatie blijft groot en heeft dus veel aandacht gevraagd. Gedurende de planperiode zijn voortgangsrapportages zoals dit rapport verschenen. Daarnaast is de provincie opdrachtgever voor meetnetten voor de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit. De gegevens uit de meetnetten worden gebruikt om aan Europa te rapporteren over de voortgang van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water. De meetnetten zijn ook belangrijk voor ontwikkeling van kennis over het watersysteem.

Ook op het gebied van personeel en organisatie is er in de planperiode iets veranderd. Sommige taken die eerst bij de medewerkers van de afdeling Water lagen zijn overgegaan naar andere afdelingen en de Omgevingsdiensten. Zo is alle subsidieverlening ondergebracht bij het algemene subsidiebureau van de provincie. En alle vergunningverlening en het beheer en onderhoud van de provinciale grondwatermeetnetten zijn overgegaan naar de omgevingsdiensten.

Aanbevelingen voor de nieuwe planperiode

Op basis van de gesprekken met de provinciale medewerkers waterbeleid kan een aantal aanbevelingen worden gegeven. Niet elke aanbeveling volgt direct uit een passage in deze rapportage. In de gesprekken werd vaak meer gezegd. De aanbevelingen volgen net als deze eindrapportage, de hoofdstukindeling van het PWP.

Algemeen

- Geef in de nieuwe planperiode tijdig en voldoende aandacht voor de mogelijkheid de KRW doelen te verlagen;
- Evalueer de gebruikte normkosten in de tweede bestuursovereenkomst en houd daarbij rekening met kostenefficiëntie van maatregelen;
- Neem de regierol op voor taken met een provinciale ambitie als wijst- en venherstel. Dit is essentieel voor de uitvoering;
- Ondersteun partners in de uitvoering, onder andere op het gebied van vergunningverlening;
- Verbeter de samenwerking met de omgevingsdiensten. Deze verloopt nog niet op alle onderdelen optimaal;
- Geef aandacht aan gezondheidseffecten van stedelijk water;
- Leg aanpassingen van budgetten helder vast. Dat is nodig voor een goede financiële verantwoording;
- Ontwikkel een opvolger van het Beleidsinformatiesysteem dat is gebruikt voor het PWP. Zo kunnen ook in de nieuwe planperiode goede evaluaties en voortgangsrapportages worden gemaakt;
- Breid de Brabantse samenwerking op het gebied van monitoring, modellering en rapportages verder uit;
- Geef ook in de nieuwe planperiode voldoende aandacht voor kennisontwikkeling en -deling;
- Houd rekening met de vast te stellen omgevingswet en de daarbij op te stellen omgevingsvisie.

Verbetering van de waterkwaliteit

Algemeen

- Evalueer tussentijds de doelen voor overige wateren;
- Pak de voortzetting van Actief Randenbeheer langs sloten op in het kader van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en houd rekening met een mogelijke overdracht van (betaald) slootbeheer van waterschappen naar boeren;
- Breng effecten van bufferstroken en actief randenbeheer goed in beeld;
- Bepaal de gezondheidseffecten van vrijkomend H₂S gas bij kleine open grondwaterwinningen en de ruimtelijke verspreiding ervan. Bepaal wie verantwoordelijk is voor het oplossen van mogelijke problemen;
- Bepaal de bijdrage die het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer kan leveren aan het behalen van waterkwaliteitsdoelen en bepaal de rol van de provincie hierbij.

Aanpak Puntbronnen

- Blijf aandacht geven aan een brongerichte aanpak van probleemstoffen, ook als uit restproducten van RWZI's grondstoffen gewonnen kunnen worden.

Aanpak diffuse bronnen

- Breng risico's van stoffen als medicijnen verder in beeld;
- Blijf aandacht geven aan verontreinigingen met zware metalen en nutriënten;

- Heroverweeg de provinciale rol bij de vermindering van diffuse verontreinigingen. Naar aanleiding van de Agenda van Brabant heeft de provincie zijn taken verminderd. De aanpak van diffuse verontreinigingen vraagt echter vaak een bovenlokale aanpak. Daar ligt een rol voor de provincie;
- Geef ook voor het behalen van waterkwaliteitsdoelen meer aandacht aan duurzaam bodembeheer.

Bescherming waterkwaliteit voor menselijke consumptie

- Onderzoek of de provincie de grens voor vergunningverlening voor onttrekkingen naar beneden moet uitbreiden (van 10 m³/uur naar 10 m³/dag) om aan de KRW-verplichtingen te voldoen;
- Zet een Early Warning Systeem op samen met de drinkwaterbedrijven en eventuele andere onttrekkers van grondwater voor menselijke consumptie. Op dit moment wordt er gewerkt aan de randvoorwaarden van zo'n systeem;
- Na sanering van verontreinigingen van grondwaterbeschermingsgebieden blijven er soms restrisico's bestaan voor de kwaliteit van het te onttrekken grondwater. Maak in nationaal verband afspraken over de aanpak hiervan.
- Pak de herziening van de Provinciale Milieu Verordening breed op;
- Houd de feiten- en gebiedsdossiers voor winningen voor menselijke consumptie actueel en voer de voorgestelde maatregelen uit;
- Maak afspraken met de waterschappen over Europese rapportageverplichtingen voor winningen, waarvoor zij de vergunning verlenen;
- Bekijk de mogelijkheid om het project 'Schoon water voor Brabant' bij verlenging na 2015 op te zetten als een project 'gezonde bodem'.

Zwemwater

- Communiceer goed over de risico's van zwemmen in oppervlaktewater. Dit geldt met name voor plaatsen die geen officiële zwemlocatie zijn, maar waar wel gezwommen wordt.

Ontgrondingen

- Bepaal de rol van de provincie bij diepe zandwinplassen en de mogelijkheid deze te verondiepen.

Inrichting van watersystemen

- Er zijn geen aanbevelingen voor de inrichting van waterlopen met een ecologische functie en de inrichting van vaarwegen.

Omgaan met waterkwantiteit

Algemeen

- Laat het Deltaprogramma goed landen in het PMWP.

Klimaatadaptatie

- Ontwikkel een visie op klimaat die verder vooruit kijkt dan de zesjarige planperiode;
- Beschouw klimaat als facetbeleid. Het vraagt niet om aparte maatregelen maar grijpt in op allerlei thema's zoals hoogwater, veiligheid, natuur, zoetwatervoorziening en gezondheid;
- Neem goed mee dat economische activiteiten niet alleen een klimaateffect hebben binnen de provincie maar ook daarbuiten;
- Heroverweeg de rol van de provincie in stedelijk waterbeheer. Klimaat brengt het stedelijk waterbeheer weer onder de aandacht. De rol van de provincie was vervallen met de Agenda van Brabant. Een duidelijke rol is er onder andere bij de uitwisseling van kennis.

Voldoende water voor landbouw en andere economische belangen

- Het Deltaprogramma is nu vol op stoom. Houd voldoende afstemming met andere opgaven zoals de KRW.

Voldoende water voor natuur

- Bekijk de mogelijkheden om ook in de toekomst Brabant Water en Evides extra bijdragen te laten doen aan verdrogingsbestrijding.

Wijstgronden

- Geef de wijstgronden een duidelijke plek bij het mogelijk instellen van de Maashorst als nationaal park.

Waterveiligheid

- Geef in het PMWP nadrukkelijk aandacht aan de Richtlijn Overstromingsrisico's om te kunnen voldoen aan de eisen van de EU;
- Beschouw het Deltaprogramma ook als het instrument voor verbetering van dijken;
- Neem de risico's uit de studie Veiligheid Nederland in Kaart mee bij het ruimtelijk ordeningsbeleid van de provincie;
- Geef vooral aandacht aan maatregelen ter voorkoming van overstromingen. Die blijken efficiënter te zijn dan beperking van gevolgen van een overstroming.

Regionale overlast van oppervlaktewater

- Blijf sturen op de uitvoering van de verbetering van de regionale keringen, ook nu afspraken daarover gemaakt zijn.

Gebruik van grondwatervoorraden

- Onderzoek alternatieven bij grondwaterwinning, zoals het winnen van brak water;
- Het fonds voor besparing van grondwatergebruik loopt ook nog door in de nieuwe planperiode. Stimuleer dat er initiatieven in de markt ontstaan;
- Onderzoek de mogelijkheden voor de inzet van niet benutte ruimte in vergunningen voor grondwater door derden;
- Maak goede afspraken over het gebruik van grondwatergegevens door de waterschappen bij het beregeningsbeleid.

Monitoring en evaluatie

- Maak een toestandsrapportage van het watersysteem in afstemming met de waterschappen. Stem deze af met de andere beleidsvelden binnen het PMWP en het beleidsveld natuur om mogelijk één rapportage voor Natuur en Milieu op te stellen;
- Verbeter de communicatie binnen en buiten de provincie over de resultaten van de grondwatermeetnetten;
- Blijf voortdurend aandacht geven aan het monitoren en evalueren van het beleid. Monitoring en evaluatie zijn niet vanzelfsprekend.

Communicatie en educatie

- Geef communicatie over het waterbeleid een duidelijke rol in het toekomstige waterbeleid;
- Met de Agenda van Brabant heeft de provincie haar taken op het gebied van educatie en gedragsbeïnvloeding verminderd. Bekijk of dit nog steeds een goed uitgangspunt is. Waterbewustzijn bij burgers zal in de toekomst steeds belangrijker worden om de waterdoelen te behalen.

1 Inleiding

Voor u ligt de eindrapportage van het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP) van de provincie Noord-Brabant. Het PWP bevat het strategische waterbeleid van de provincie Noord-Brabant voor de periode 2010-2015.

Opzet en inhoud van de eindrapportage

Deze eindrapportage beoordeelt in hoeverre de vooraf voorgenomen acties zijn uitgevoerd en of er aanvullende resultaten bereikt zijn, die niet waren voorzien. Het rapport is gebaseerd op interviews met provinciale projectleiders. Bij hen is getoetst wat er gedaan is in de afgelopen jaren. Er zijn geen externe gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld waterschappen en gemeenten. Het rapport geeft alleen een feitelijke weergave van de geboekte voortgang. Het bevat geen beoordeling van nut en noodzaak van de activiteiten. Ook geeft het rapport niet uitgebreid weer of het achterliggende doel gehaald is. Her en der komt dit slechts summier aan bod, bijvoorbeeld bij de toestand van de waterkwaliteit.

De informatie waarop deze eindrapportage is gebaseerd is aangeleverd in december 2014 en januari 2015. De voortgang in 2015 is nog onzeker. Deze eindrapportage is daarom gebaseerd op reële verwachtingen voor 2015, maar kan afwijken van de werkelijke voortgang.

Relatie met andere rapportages

Deze eindrapportage is een zelfstandig rapport. De volgende rapporten hebben een sterke relatie met dit rapport:

- 2012: Toestandsrapportage watersysteem. Deze rapportage richt zich niet op de uitgevoerde acties, maar juist op de bereikte resultaten of nog bestaande knelpunten ten aanzien van de waterkwaliteit. De rapportage is gemaakt op basis van gegevens uit de meetnetten;
- 2012: Tussenrapportage. Dit is een soortgelijke rapportage als deze eindrapportage. De rapportage bevat de voortgang van de voorgenomen acties;
- 2013: Evaluatie over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering van het PWP (zogenaamde evaluatie ex artikel 217a Provinciewet);
- 2015: Overkoepelende eindevaluatie voor zowel Provinciaal Milieuplan (PMP) en Provinciaal Waterplan (PWP). Deze bevat antwoorden op de volgende twee vragen:
 - 1 Hoe beoordelen betrokkenen (ook externen) de uitvoering van PWP en PMP als het gaat om het uitvoeringsproces en de inzet van instrumenten?
 - 2 Welke onderdelen van de uitvoering zouden gewijzigd kunnen worden om doelmatigheid of doeltreffendheid te verbeteren?

Relatie met nieuwe PMWP

De uitkomsten uit deze eindrapportage zijn gebruikt voor het nieuwe Provinciaal Milieu- en Waterplan (PMWP) voor de periode 2016-2021. De provincie Noord-Brabant zet met het geïntegreerde Provinciaal Milieu en Water Plan (PMWP) een stap in de richting van het integreren van plannen zoals bedoeld in de Omgevingswet.

Beleidswijzigingen in de planperiode

In een planperiode van zes jaar is het onvermijdelijk dat er ook beleidswijzigingen plaatsvinden. Er is een herbezinning van taken en rollen geweest in het kader van:

1. De Agenda van Brabant: de lange termijn ambitie van de provincie uit 2010;
2. De tussenrapportage van het PWP uit 2012;
3. Drie spaden diep: de herbezinning halverwege de bestuursperiode van Gedeputeerde Staten van voorjaar 2013.

De hierbij vrijkomende gelden zijn deels teruggevloeid naar de algemene middelen van de provincie. Een deel van het geld, aangevuld met niet bestede gelden vanuit de verschillende onderwerpen, is besteed aan nieuwe projecten die nog niet voorzien waren in het PWP (projecten Roode Vaart en Dynamisch Beekdal). Deze zijn naar voren gehaald.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan de beleidswijzigingen ten opzichte van de plantekst van het PWP. Hoofdstuk 3 geeft het financieel totaaloverzicht van het PWP. Hierna volgen de hoofdstukken van het PWP. Hoofdstuk 4 geeft weer hoe is omgegaan met de uitvoeringsstrategie van het PWP. Hoofdstukken 5 en 6 beschrijven de uitvoering van het beleid voor de kernthema's waterkwaliteit en inrichting van watersystemen. De voortgang van de belangrijkste acties voor waterkwantiteit komen aan bod in hoofdstuk 7. Vervolgens staan in hoofdstuk 8 de activiteiten op het gebied van grondwatervoorraden en -onttrekkingen. Hoofdstuk 9 beschrijft de voortgang van de acties op het gebied van monitoring en evaluatie. In hoofdstuk 10 staat tenslotte een beschrijving van de uitvoering van structurele of reguliere taken van de provincie, los van het PWP.

Elke hoofdstuk sluit af met een overzicht met (voor zover van toepassing):

- Totaal budget en bestede gelden (besteed tot en met 2012 en verplichting tot en met 2015) van het uitvoeringsprogramma van het PWP;
- Betrokken fte's van de provincie op basis van geschreven uren.

In de bijlage zijn kaarten opgenomen met de realisatie van de doelen uit de tweede bestuursovereenkomst.

Een aantal hoofdstukken van het PWP komen in dit rapport niet terug. Zo komen de acties uit het hoofdstuk 'Provinciaal Waterplan als structuurvisie' (voornamelijk wijstherstel) terug in hoofdstuk 8. Acties uit het hoofdstuk 'Organisatorische aspecten' zijn vervallen vanwege de herziening van de kerntaken van de provincie in de Agenda van Brabant. De onderwerpen regelgeving en financiën in het hoofdstuk 'Instrumenten' zijn meegenomen in de evaluatie ex artikel 217a Provinciewet. Deel B Operationeel grondwaterbeheer is niet apart geëvalueerd, maar vele punten hieruit komen aan bod in de andere hoofdstukken.

2 Beleidswijzigingen tijdens de planperiode

Tijdens de planperiode van het PWP zijn er belangrijke momenten geweest waarop taken en rollen van de provincie en/of de invulling daarvan veranderden. Daarnaast was een aantal projecten niet voorzien in het PWP, die nu wel worden uitgevoerd met gelden uit het PWP.

Hieronder staan de belangrijkste kaders waarbinnen wijzigingen hebben plaats gevonden. In de figuur hiernaast staan de bedragen die vrijgevallen en herbestemd zijn. In Tabel 2.1 staan de taken weergegeven welke zijn vervallen of waar op is bezuinigd..

2.1 Agenda van Brabant

In 2010 is de Agenda van Brabant door Gedeputeerde Staten aangeboden aan Provinciale Staten. Deze agenda beschrijft de provinciale ambitie voor de toekomst. Hierbij is kritisch gekeken naar de taken en rollen van de provincie. Door taken af te stoten konden andere versterkt opgepakt worden. Er is besloten om een aantal watertaken niet meer uit te voeren. Dit zijn:

- bijdragen aan uitvoering lokaal agrarisch grondwaterbeheer;
- actief randenbeheer;
- aanpak lokale bronnen verontreinigingen;
- stopzetten ondersteuning gemeenten bij watertaken.

2.2 Drie spaden diep

Halverwege de bestuursperiode van Gedeputeerde Staten is voor de hele provincie bekeken op welke begrotingsonderdelen er sprake is van onderuitputting en of taken al uitgevoerd of vervallen zijn. De vrijkomende gelden werden benut voor nieuwe taken of versterkte inzet op afronding van bestaande taken binnen de bestuursperiode. Hierdoor vervielen opdrachten uit het PWP. Een deel van de vrijgekomen middelen is vrij gevallen naar de algemene middelen van de provincie voor benutting elders.

Dit onderzoek is mede gebaseerd op de conclusies uit de tussenrapportage van het PWP uit 2012. Dit heeft geleid tot het instrument PWP op peil, een instrument om in de laatste jaren van de planperiode kritisch te volgen waar nog geld over of nodig is.

2.3 Nieuwe taken

De middelen die vrijkwamen bij 3 spaden diep gingen deels naar de uitvoering van het project Roode Vaart en de vervroegde uitvoering van het project Dynamisch Beekdal. Zo liep de uitvoering van dit laatste project gelijktijdig met de verbreding van de N279. De rest van de financiering van dit project kwam uit onderdelen van het PWP waarvan in de tussenrapportage uit 2012 bleek dat er sprake was van onderuitputting en/of dat de taak vervallen, gereed of uitgevoerd was door derden.

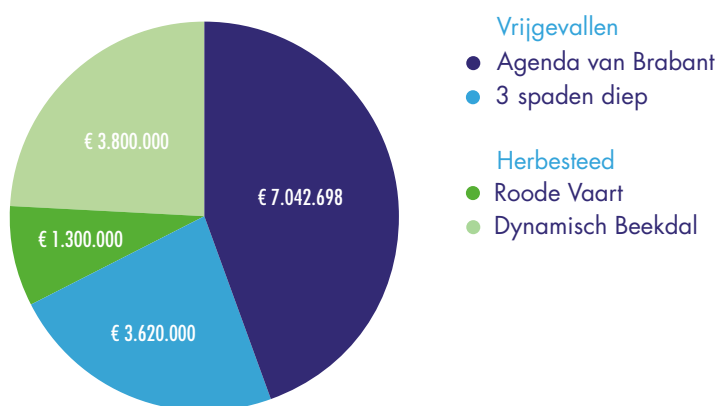
In 2015 worden op vergelijkbare wijze de volgende projecten gefinancierd:

- Cofinanciering van een tender voor innovaties in de landbouw voor het Europese Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP3) voor € 2.120.000
- Cofinanciering van een tender voor Interreg Va voor project Coöperatief waterbeheer voor €100.000;
- Verzilting Krammer-Volkerak voor € 5.000.000.

De verdeling over de verschillende posten is op dit moment nog niet bepaald.

Bezuinigingen door beleidswijzigingen

Totaal bezuinigingen € 15.762.698

**Tabel 2.1 Acties uit uitvoeringsprogramma waarop bezuinigd is of die geschrapt zijn.
De geschrapte acties zijn aangeduid met een *.**

paragraaf PWP		actie uitvoeringsprogramma
7	Provinciale regierol	samenwerkingsorganen Deltagebieden
8.1	Strategie waterkwaliteitsbeleid	uitwerken KRW-werkwijze en maatregelen
8.2	Aanpak puntbronnen	beleidskader V-GRP uitdragen, gemeenten ondersteunen provinciebreed kennisloket waterkwaliteitsmaatregelen *
8.3	Aanpak diffuse bronnen	stimulans voor gemeenten duurzaam terreinbeheer (reductie bestrijdingsmiddelen) * subsidies vermindering diffuse bronnen *
8.4	Aanpak waterbodems	onderzoek nadere uitwerking beleid en advies aan waterschappen
8.5	Bescherming waterkwaliteit menselijke consumptie	aanpak bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden KRW-onderzoeksmaatregel grondwaterkwaliteit industriële winningen
9.1	Inrichting van waterlopen met een ecologische functie	visie Ecologische verbindingzones primaire waterkeringen *
9.2	Inrichting van vaarwegen	kwaliteitsimpuls ecologie en recreatie rijkskanalen *
10.3	Voldoende water voor natuur	Onderzoek kleine onttrekkingen en hun effect op natuur
10.4	Waterveiligheid in het rivierengebied	niet specifiek
10.5	Regionale wateroverlast van oppervlaktewater	aanwijzing en normering regionale waterkeringen
11.6	Consequenties landbouwwatervoorziening uit grondwater	cofinanciering onderzoek grondwaterbesparing onttrekkingen onder gezag van waterschappen
12.4	Ruimte voor watersysteemherstel	onderzoek instrumentarium ruimtelijke reserveringen beek- en kreekherstel en gebieden zonder normering wateroverlast uitvoering bestuursakkoord waterketen *
14.2	Samenwerking in het waterbeheer	cofinanciering projecten voor meer transparantie en kostenbesparing waterketen *

3 Financieel totaaloverzicht en urenbesteding provinciale medewerkers

De financiën van het PWP zitten complex in elkaar en zijn tijdens de looptijd voortdurend aangepast. Bij de vaststelling van het PWP was de begroting circa € 116 miljoen. De financiering kwam uit de algemene middelen van de provincie ($\frac{3}{4}$) en de provinciale grondwaterheffing ($\frac{1}{4}$). Een deel van de algemene middelen (pre-prioriteit) kwam pas beschikbaar in het kader van het bestuursakkoord na de Provinciale Staten verkiezingen van maart 2011. Daarnaast is voor onderwerpen die gerealiseerd worden door middel van subsidie een hoger bedrag beschikbaar gesteld dan er daadwerkelijk aan budget voor geprogrammeerd is. Veel subsidieprojecten vallen namelijk goedkoper uit of de omvang van de aanvragen valt lager uit (overprogrammering). Als na afronding van alle projecten blijkt dat toch de beschikte bedragen nodig zijn, wordt deze overprogrammering elders binnen de begroting van het PWP gecompenseerd.

De financiën voor de uitvoering van de tweede bestuursovereenkomst (BO2) zijn al in 2007 vastgelegd. Ook hier is het voor BO2 beschikbaar gestelde bedrag hoger dan het bedrag in de begroting van de provincie. Er is ook hier rekening gehouden met overprogrammering.

Het budget was voor zes jaar gereserveerd. Onder- of overuitputting in een bepaald jaar werd gecompenseerd met de volgende jaren.

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven zijn er tijdens de planperiode aanpassingen geweest in de beschikbare budgetten naar aanleiding van herprioriteringen en evaluaties.

Om de uitputting voor eind 2015 voorlopig vast te stellen, zijn de uitgaven tot en met 2014 vastgesteld, aangevuld met de verplichtingen en andere verwachte uitgaven voor 2015.

In de tabel 3.1 staat de verantwoording van de financiën per hoofdstuk van het PWP. Dit is exclusief de financiën voor de uitvoering van de tweede bestuursovereenkomst. Deze heeft namelijk een langere looptijd (sinds 2008). De splitsing in wel en niet PWP-periode is niet relevant. De financiën van de tweede bestuursovereenkomst staan in tabel 3.2. De figuur onderaan deze bladzijde laat de relatieve verdeling zien van de uitgaven over de verschillende hoofdstukken van het PWP.

Tabel 3.1 Overzicht financiën PWP 2010-2015 zonder kosten BO2 per hoofdstuk in duizenden euro's.

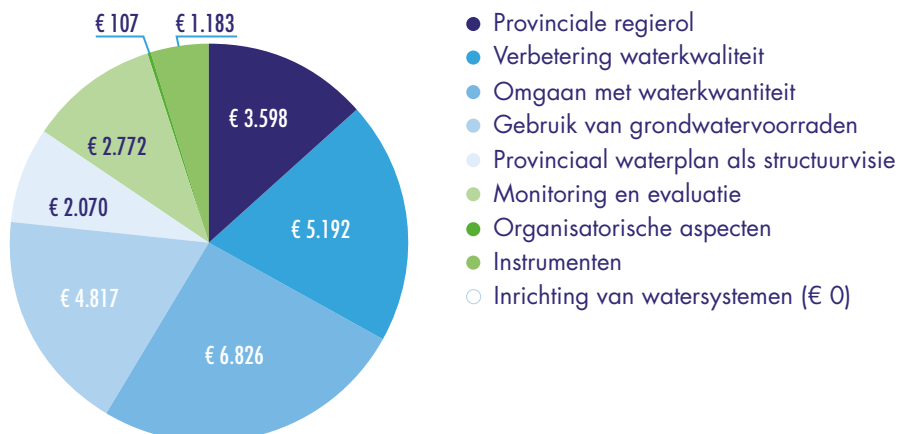
Hoofdstuk PWP	oorspronkelijk budget	herzien budget	uitgaven, incl. voorzien in 2015	restbudget
7. Provinciale regierol	€ 6.500	€ 5.436	€ 3.598	€ 1.837
8. Verbetering waterkwaliteit	€ 12.400	€ 6.553	€ 5.192	€ 1.361
9. Inrichting van watersystemen	€ 625	€ 338	-	€ 338
10. Omgaan met waterkwantiteit	€ 13.300	€ 8.974	€ 6.826	€ 2.148
11. Gebruik van grondwatervoorraden	€ 6.700	€ 5.718	€ 4.817	€ 901
12. Provinciaal waterplan als structuurvisie	€ 2.050	€ 1.638	€ 2.070	€ -432
13. Monitoring en evaluatie	€ 3.011	€ 3.010	€ 2.772	€ 237
14. Organisatorische aspecten	€ 3.000	€ 145	€ 107	€ 38
15. Instrumenten	€ 1.200	€ 1.197	€ 1.183	€ 14
TOTAAL	€ 48.786	€ 33.009	€ 26.566	€ 6.443

Naast de uitgaven hebben we ruim € 2 miljoen aan inkomsten gehad uit cofinanciering door medeoverheden of Europese gelden. Zoals in hoofdstuk 3 staat, is er ook nog sprake van nieuwe projecten, ter waarde van ruim € 7 miljoen, waarover al provinciale besluitvorming is geweest. Daarnaast is besloten dat het eind 2015 resterende budget wordt ingezet voor de uitvoering van het Deltaprogramma, mits er geen sprake meer is van overprogrammering in de tweede bestuursovereenkomst (zie hieronder).

De provinciale bijdrage aan de tweede bestuursovereenkomst bedraagt circa € 85 miljoen. Daarvan is krap € 83 miljoen besteed. In onderstaande figuur is weergegeven hoe dit verdeeld is over de verschillende thema's.

Uitgaven PWP 2010-2015 (excl. BO2) (k€)

Totaal € 26.566

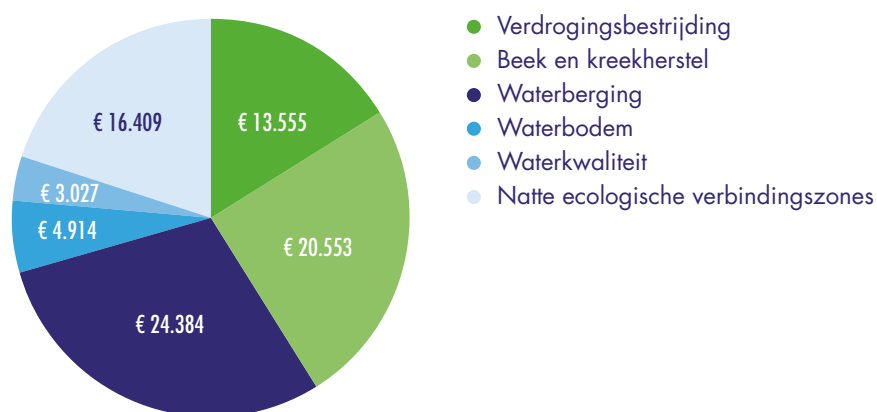

De budgetten van de tweede bestuursovereenkomst zijn via programmasubsidies al verstrekt aan de waterschappen. Begin 2016 worden deze programma's afgesloten en komt de eindafrekening van de onderliggende projecten.

In de oorspronkelijke budgetten zat nog een overprogrammering van ruim € 6,5 miljoen.

Uitgaven B02 2008-2015 (k€)

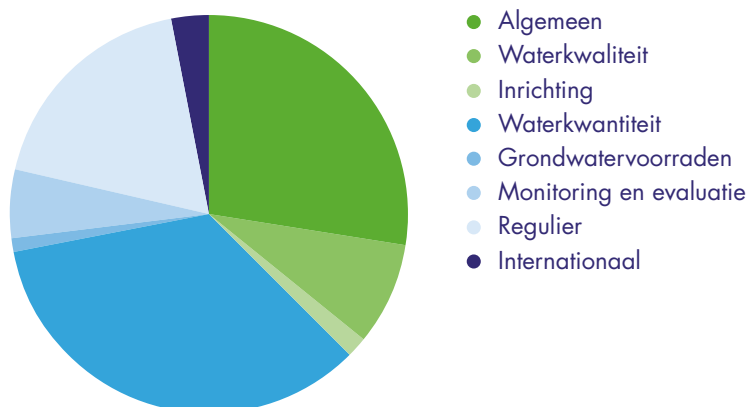
Totaal € 82.843

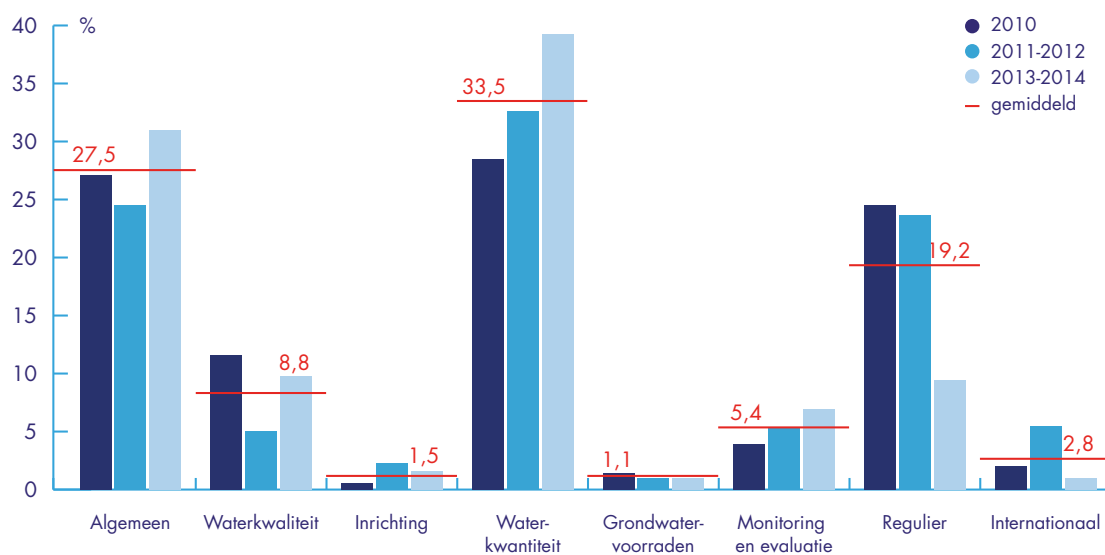
Aangezien niet alle budgetten geheel benut zijn (€ 2 miljoen), is er momenteel een overprogrammering van ruim € 4,5 miljoen. Daarnaast is er sprake van extra financiering vanuit het Rijk voor maatregelen voor Natura 2000. Dit komt door de decentralisatie van natuur. Een budgetverlaging bij waterbodemsanering moet nog verrekend worden met de waterschappen. Beide leveren in totaal nog € 3,1 miljoen op. Als bij de eindafrekening met de waterschappen in 2016 nog sprake is van overprogrammering, wordt deze binnen de begroting van het PWP gecompenseerd. Hier is momenteel nog ruimte voor (zie de tekst onder tabel 3.1).

Naast de inzet van geld is er ook inzet geweest van uren door medewerkers van de provincie, die betrokken zijn bij water. Het figuur Uren PWP laat zien hoe de personele inzet in de gehele planperiode is verdeeld over de verschillende onderwerpen. Het figuur Personele inzet PWP laat het verloop over de verschillende jaren zien van de personele inzet per onderwerp. De cijfers weerspiegelen de toenemende aandacht voor waterkwaliteit via het Deltaprogramma en de overdracht van taken naar de omgevingsdiensten. Onder Algemeen valt ook de beleidsontwikkeling voor het nieuwe Provinciale Milieu- en Waterplan (PMWP). Door de krimp van de provinciale organisatie en de overdracht van taken naar de omgevingsdiensten is het absoluut aantal fte's tijdens de planperiode afgenomen van ruim 50 fte naar ruim 30 fte.

Uren PWP (gemiddeld)

Personele inzet PWP

4 Uitvoeringsstrategie

De strategie voor de uitvoering van het PWP kent verschillende aspecten.

4.1 Niet afwentelen

Afwentelen is het doorschuiven van de effecten van (negatief) handelen in het milieu naar andere gebieden of toekomstige generaties. Binnen projecten wordt het principe van niet afwentelen altijd meegenomen. Een goed voorbeeld hiervan is het programma Zuidwestelijke Delta, waarin de problematiek van te hoge nutriëntengehalten in het Volkerak-Zoommeer wordt aangepakt in samenhang met de aanvoer van die nutriënten uit het West-Brabantse watersysteem.

4.2 Rekening houden met andere belangen

Gebiedsgericht werken (zie 4.4) is bij uitstek de manier waarop de provincie borgt dat er ook rekening wordt gehouden met andere belangen. Daarnaast worden de verschillende belangen meegenomen bij de beoordeling van subsidieaanvragen voor waterprojecten.

4.3 Sturing op doelen met een programmatische aanpak

De tweede bestuursovereenkomst met de waterschappen wordt uitgevoerd via een programmatische aanpak. Dit onderdeel van de uitvoeringsstrategie is apart geëvalueerd en gerapporteerd via de evaluatie ex artikel 217a van de Provinciewet.

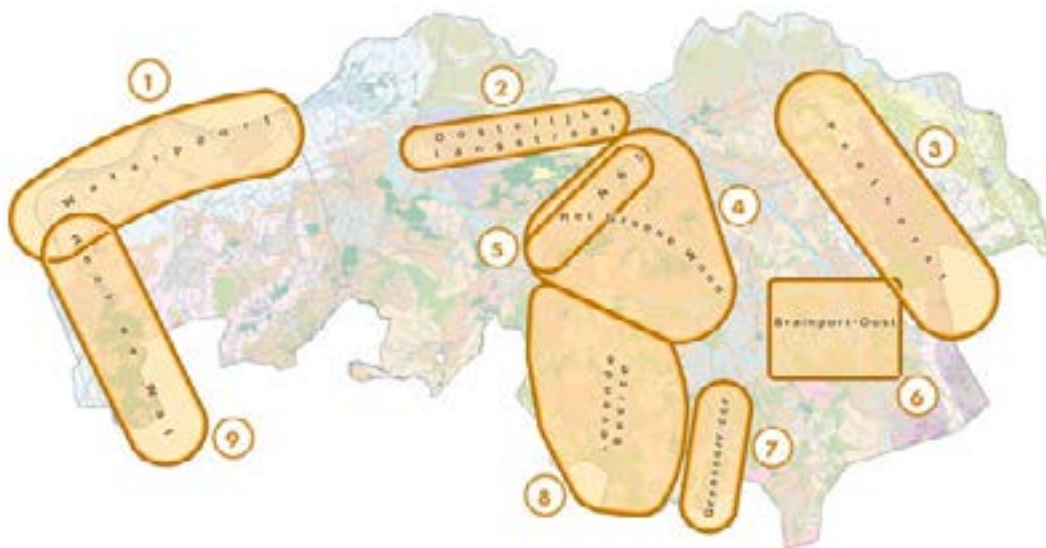
4.4 Versterking van het gebiedsgerichte proces

Begin 2012 hebben Provinciale Staten de reconstructie- en gebiedsplannen ingetrokken. De ambitie vanuit de plannen bleef nadrukkelijk wel overeind en wordt nu onder andere ingevuld in de uitwerking van de negen gebiedsopgaven uit de Structuurvisie Ruimte (zie figuur hiernaast). Hierbij verbindt de provincie de verschillende opgaven in het gebied en zoekt zij naar integrale oplossingen. De provincie neemt daarbij de regie. Als de wateropgave (mede) gerealiseerd kan worden via de gebiedsopgaven, wordt dit ingebracht in de gebiedsopgave. Een voorbeeld is de gebiedsopgave Waterpoort. Deze is gericht op nieuw elan voor de regio rondom het Volkerak-Zoommeer. Voor het samenwerkingsverband Waterpoort (opgericht in 2013) van drie provincies, aanliggende gemeenten, bedrijfsleven en onderwijs is 'water' het centrale thema. Waterpoort verbindt en brengt ondernemers, overheden en burgers met initiatieven samen.

4.5 Selectieve provinciale inzet

Op drie onderwerpen legt de provincie extra nadruk:

- Stimulering door kennis en geld
- Gebiedsgerichte accenten
- Sturing op grensoverschrijdende accenten

De negen gebiedsopgaven uit de Structuurvisie Ruimte

4.5.1 Stimulering door kennis en geld

De provincie faciliteert het gebruik van kennis van het watersysteem met:

1. De Wateratlas, een website met alle geografisch gedifferentieerde watersysteemkenmerken en de beleidskaarten van het PWP. De website vormt samen met het boek "Brabant Waterland, Watersystemen in beeld" de Wateratlas van de provincie Noord-Brabant. De website bevat kennis en beleidskaarten over de watersystemen in Noord-Brabant. Dit instrument kan door burger en specialist gebruikt worden. De wateratlas wordt regelmatig geactualiseerd.
2. De website grondwaterstand.brabant.nl waar de actuele en historische grondwaterstand op 25 plekken in Brabant is te raadplegen.
3. De Handreiking Ontwikkeling Waterlopen (HOW) uit 2012. Deze biedt ondersteuning en richtlijnen bij beek- en kreekherstelprojecten (ontwerp, inrichting en beheer). De handleiding is ontwikkeld door de provincies Noord-Brabant en Limburg en de waterschappen in Brabant en Limburg.

Aanvullend op het PWP zijn samen met de Brabantse waterschappen vier nieuwe onderzoeksonderwerpen opgepakt:

1. De provincie is sinds 2014 partner bij "**Building with Nature**". Dit is een landelijk onderzoeksprogramma voor infrastructuurprojecten, die op een innovatieve manier gebruik willen maken van natuurlijke processen. In Brabant wordt onderzocht welke mogelijkheden 'Building with Nature' biedt voor het kostenefficiënt en op een natuurlijke wijze herinrichten van de waterloop. De provincie neemt samen met de Brabantse waterschappen deel in het projectteam en financiert 25% van de kosten. De eerste fase van het project wordt in 2015 afgerond.
2. Bij Waterschap De Dommel worden drie **innovatieve vispassages** aangelegd. Nu verhinderen stuwen vaak nog dat vissen kunnen migreren van de ene naar de andere plek. Een van de innovaties is een vispassage die stroom opwekt. Uit een proef moet blijken of de vissen de passage gaan gebruiken. De provincie heeft meegedacht en draagt 50% bij aan de financiering. De uitvoering vindt waarschijnlijk na 2015 plaats.

3. Er is een **kaart** ontwikkeld met de voortgang van verdrogingsbestrijding en aanleg van EVZ's. Op de kaart staan alle projecten die sinds de reconstructie zijn uitgevoerd met een onderscheid tussen projecten in de eerste en tweede bestuursovereenkomst. De conceptkaarten zijn als bijlage in deze eindrapportage opgenomen. De definitieve kaarten worden eind 2015 afgerond.
4. De provincie laat onderzoeken wat de risico's zijn van **waterstofsulfidegas** (H₂S) in grondwater. In 2013 werd een kind onwel bij een waterspeeltoestel na het inademen van dit gas. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit gas kan vrijkomen en of dit ook op andere plekken in Brabant kan voorkomen. Het onderzoek wordt in 2015 afgerond. Hierna geeft de GGD advies over risico's voor de volksgezondheid.

Provinciale Staten hebben naar aanleiding van de inspraak over het PWP circa 900 k€ beschikbaar gesteld voor watereducatie. De subsidieregeling voor Natuur- en milieueducatie stopte in 2011 vanwege de Agenda van Brabant. Een nieuwe subsidieregeling voor watereducatie en -communicatie is daarmee vervallen. Ook het kennisloket diffuse bronnenaanpak is niet meer geïnitieerd. De provincie heeft zelf geen educatieve projecten in gang gezet. Ook van derden zijn geen initiatieven ontvangen. Na de tussenevaluatie van 2012 is door de gedeputeerde een deel van het geld ingezet voor 'water en samenleving'. Ten behoeve van het nieuwe PMWP zijn met 20 burgers in twee 'burgerlabs' diepgaande gesprekken gevoerd over de betekenis van water. Daarnaast is er een aantal dialoogtafels georganiseerd met maatschappelijke partners waar per thema de gewenste beleidsontwikkelingen werden besproken.

4.5.2 Gebiedsgerichte accenten

Er zijn twee gebieden die extra aandacht hebben gekregen:

1. De Deltagebieden;
2. De Brabantse Wal.

De Deltagebieden

Een van de belangrijkste samenwerkingsverbanden in Nederland op het gebied van water is het Deltaprogramma. In dit programma zijn nationale en regionale beleidskeuzes voorbereid om de komende eeuw de waterveiligheid te verbeteren en de zoetwatervoorziening op orde te houden, rekening houdend met klimatologische en maatschappelijke ontwikkelingen. De Deltacommissaris heeft in september 2014 zijn adviezen aan de Tweede Kamer gepresenteerd. Het nationaal beleid staat in de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2010-2015 (NWP1) en in het Ontwerp NWP 2016-2021 (dec-2014). Bij de voorbereiding (2008-2014) waren alle regionale partijen nauw betrokken via regionale stuurgroepen en via vertegenwoordigers in de nationale stuurgroep Deltaprogramma.

De provincie Noord-Brabant is bestuurlijk lid van de stuurgroepen van de gebiedsgerichte deelprogramma's Rivieren (stuurgroepen Delta Maas en Delta Rijn) en Zuidwestelijke Delta en in de stuurgroep Deltaplan Hoge Zandgronden (een van de zoetwaterregio's in het kader van het generieke Deelprogramma Zoetwater).

Het nieuwe nationaal beleid voor de waterveiligheid langs de grote rivieren omvat enerzijds nieuwe normering (passend bij de toegenomen economische waarden en inwonersaantallen in het rivierengebied) en anderzijds een strategie voor de aanpak: een 'krachtig samenspel van dijkversterking en rivierverruiming'.

Vanuit de Zuidwestelijke Delta is de integrale ambitie (economie, ecologie en veiligheid) enerzijds geland in het Deltaprogramma voor waterveiligheid en zoetwater. Anderzijds is de integrale ambitie overgenomen door het kabinet in de Ontwerp Rijksstructuurvisie Grevelingen/Volkerak-Zoommeer (kabinet okt-2014). Het kabinet kiest daarin voor het ontwikkelperspectief waarin beperkt getij terugkeert op de Grevelingen en zout water met beperkt getij op het Volkerak-Zoommeer.

Voor het deel van Noord-Brabant waar geen of nauwelijks aanvoer is van zoetwater (de hoge zandgronden), is in nauwe samenwerking met gelijksoortige regio's in Zuid- en Oost-Nederland, de strategie 'aanvoeren, vasthouden, accepteren' ontwikkeld.

De Brabantse Wal

Op 12 juli 2014 tekenden acht partners een nieuw convenant om de verdroging in het zuidelijk deel van de Brabantse Wal te bestrijden. Daarbij ligt de focus op de Groote en de Kleine Meer. Dit convenant vervangt de twee convenanten uit 2009 en is nu ook ondertekend door een Vlaamse partner, het Grenspark. In het convenant staan afspraken over de uitvoering van maatregelen tot en met 2020 en het in beeld brengen van de 'sense of urgency' opgave in 2015.

De afgelopen jaren zijn herstelmaatregelen uitgevoerd en hebben de drinkwaterproductiebedrijven zowel aan Nederlandse als aan Vlaamse zijde hun grondwaterwinningen flink gereduceerd. Het duurt nog een aantal jaren voordat dit herstel echt zichtbaar wordt. Ondertussen is een intensief monitoringsprogramma gestart om het herstel van het watersysteem goed te kunnen volgen. De resultaten, inclusief het effect van de maatregelen, komen eind 2015 beschikbaar.

Er wordt getracht om nog meer water naar het Groote Meer te kunnen krijgen uit Vlaanderen, uit het aangrenzende gebied en via een transportleiding. Een zuiveringsmoeras zorgt voor een betere kwaliteit van het aangevoerde water. Cofinanciering vindt plaats uit Europese subsidie (Life+) en projectpartners, waaronder de provincie. Voor zowel de transportleiding als het zuiveringsmoeras moet de benodigde grond nog worden aangekocht. Het is onzeker of dit nog lukt in 2015.

4.5.3 Regionale uitwerking van Europese richtlijnen

In de Maasregio is de samenwerking voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) geregeld met bestuurlijke overleggen (RBOM, regionaal bestuurlijk overleg Maas), ambtelijke overleggen (RAOM, regionaal ambtelijk overleg Maas) en thematische werkgroepen. Het bestuurlijk overleg is in 2015 samengevoegd met het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) om zo meer synergie en effectiviteit te krijgen in de uitvoering van maatregelen.

Onder leiding en coördinatie van het projectbureau KRW Maas is gewerkt aan het tweede stroomgebiedsbeheerplan (SGBP) voor de Maas. Hiervoor is samen met de waterschappen gewerkt aan een uniforme manier om doelen voor de KRW waterlichamen vast te stellen. Ook voor de overige wateren zijn op die manier doelen opgesteld. Er is overleg geweest met Vlaamse waterpartners over een uniforme grensoverschrijdende monitoringaanpak in de Mark/Molenbeek en Dommel/Thornerbeek. De toestand van het grond- en oppervlaktewater

is op basis van meetgegevens beschreven in diverse rapportages. De toestand, doelen en maatregelen zijn op het niveau van waterlichamen gedetailleerd beschreven in KRW factsheets. Deze factsheets worden na inspraak in 2015 definitief vastgesteld als onderdeel van het PMWP. Het proces van definiëren van maatregelen is langzaam op gang gekomen. Dit kwam door een interne reorganisatie en het nieuwe proces van samenvoegen van PWP en PMP. In 2014 zijn dialoogtafels gehouden met gebiedspartners. De maatregelen zijn op grote lijnen niet veranderd ten opzichte van het eerste SGBP. Een nieuw element is een betere bescherming van industriële winningen.

De Europese Richtlijn overstromingsrisico's (ROR) is in 2007 vastgesteld en geeft lidstaten tot 2016 de tijd om overstromingsrisicobeheerplannen op te stellen. Voor het deelgebied Maas in Nederland heeft de provincie een coördinerende rol. De rijksoverheid, waterschappen, Rijkswaterstaat, veiligheidsregio's en Vlaamse waterpartners waren betrokken bij de uitwerking. Grensoverschrijdende overstromingsrisico's spelen onder andere bij de Mark-Vliet en de Dommel. Het landelijke overstromingsrisicobeheerplan (ORBP) gaat in 2015 in de inspraak als bijlage van het Nationale Waterplan. In het overstromingsrisicobeheerplan dat volgens de EU-richtlijn is opgesteld, wordt nog niet geanticipeerd op mogelijke klimaatveranderingen. In Nederland is dat laatste wel uitdrukkelijk onderdeel van de opgave in het kader van het Deltaprogramma en de strategieën die nationaal zijn ontwikkeld, zie vorige paragraaf.

4.5.4 Sturing op grensoverschrijdende aspecten

Watersystemen houden zich niet aan bestuurlijke grenzen. Daarom is er naast de al genoemde zaken een groot aantal overlegstructuren waaraan de provincie deelneemt:

- binnen Brabant;
- binnen de Nederlandse Maasregio (zie hiervoor);
- interprovinciaal en landelijk;
- internationaal.

Samenwerking binnen Brabant

Binnen de provincie Noord-Brabant bestaat er een overlegstructuur met de waterschappen:

- de GS/Noord-Brabantse Waterschapsbond: overleg op bestuurlijk niveau (4 keer per jaar);
- Regiegroep water: overleg op managementniveau (ca. 10 keer per jaar) met werkgroepen op uitvoerend ambtelijk niveau;
- Platform water: klankbordgroep voor betrokken organisaties (Brabantse Waterschappen, Brabants Landschap, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Rijkswaterstaat, Brabantse Milieufederatie (BMF), waterleidingbedrijven en enkele gemeenten).

Interprovinciale en landelijke samenwerking

Zowel interprovinciaal (IPO) als landelijk is er een brede samenwerking tussen ministeries, provincies, waterschappen, gemeenten. Zowel ambtelijk als bestuurlijk. De provincie is bij veel van deze overleggen vertegenwoordigd. Specifiek in het kader van het Deltaprogramma is een regionale en nationale sturingsstructuur waarin de provincie Noord-Brabant actief participeert.

Internationale samenwerking

Internationaal neemt de provincie deel aan overlegstructuren, grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden en aan Europese samenwerkingsprojecten.

De samenwerking met Vlaanderen is de laatste jaren weer opgepakt. Samen met Vlaamse waterbeheerders is gewerkt aan grensoverschrijdende plannen voor de Kaderrichtlijn Water, overstromingsrisico's en verdrogingsbestrijding op de Brabantse Wal. In november 2014 is er bestuurlijk overleg geweest met Vlaanderen en de waterbeherende organisaties in de drie zuidelijke Nederlandse provincies.

Het is gelukt om aan te sluiten bij het wateronderdeel van het European Innovation Partnership (EIP; www.eip-water.eu). Dit is een effectieve aanvulling op het platform van ENCORE (the Environmental Conference of the Regions of Europe), waarin de provincie ook actief is. De provincie is trekker van de groep 'smart governance of regional water resources management'. De bedoeling is om innovatieve projecten met Europese partners en subsidie uit te voeren.

Voor samenwerking met Duitsland is samen met de provincie Gelderland gewerkt aan een projectvoorstel rond klimaatadaptatie (KARMA - Klimaatadaptatie Rijn-Maas). Vanuit het Maasstroomgebied was onvoldoende belangstelling voor deelname. Het KARMA project blijft daarom beperkt tot het stroomgebied van de Rijn, zonder deelname van de provincie Noord-Brabant.

Met de Nederlandse grensprovincies (Noord-Brabant, Limburg, Gelderland en Overijssel) en de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen is een bestuurlijke overeenkomst gesloten over samenwerking op het gebied van milieu (inclusief water). Een coördinatiegroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende partijen, stelt jaarlijks een concrete uitvoeringsagenda op.

Internationale samenwerkingsprojecten zijn door de Europese Unie gesubsidieerde projecten binnen de Interreg IV a en c programma's, waaraan meerdere landen deelnemen.

Met Vlaanderen wordt samen gewerkt in twee projecten:

- InWa: experimenteren met beleidsuitvoering rond Interactief en Integraal Waterbeheer. De provincie heeft namens de projectpartners een aanvraag voor vervolg ingediend, onder de naam Coöperatief Waterbeheer. De focus ligt op voldoende en schoon water, innovatie en werken in partnerschap;
- INVEXO. Dit is gericht op grensoverschrijdende aanpak van verstoring opleverende uitheemse planten en dieren in onder andere beekdalen.

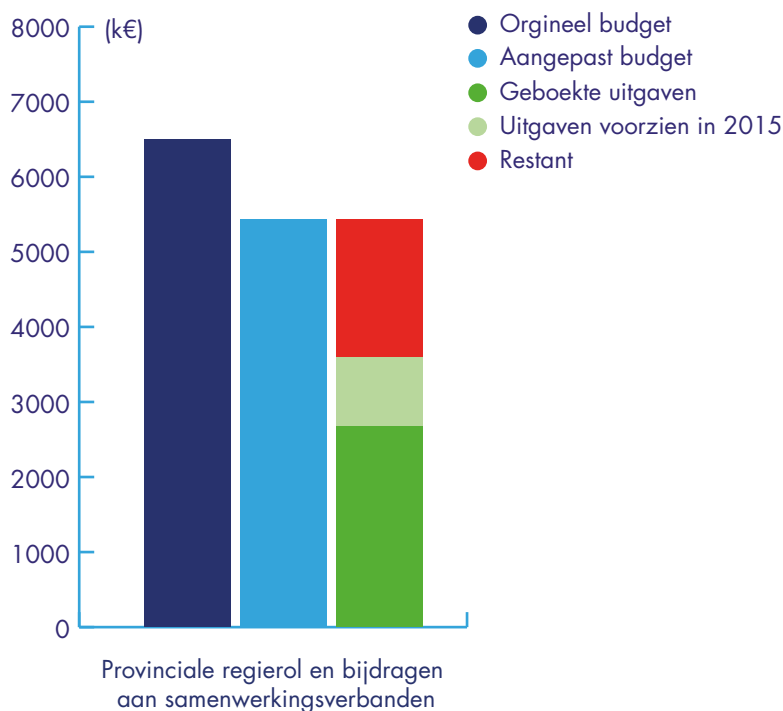
Met zes andere landen is in het project Watercore kennis en ervaring uitgewisseld over omgaan met droogte en waterschaarste. Met de groep partners is in 2012 een bestuurlijke overeenkomst gesloten voor verdere samenwerking. Deze samenwerking heeft vorm gekregen in de groep rond Smart Governance in het EIP Water (zie boven). Onder leiding van Brabant wordt gewerkt aan een nieuw Interreg voorstel.

Met regio's uit Noordwest Europa wordt gewerkt aan een voorstel rond risicomanagement bij klimaatverandering (Climate Impact Actions). De regio Göteborg trekt dit initiatief.

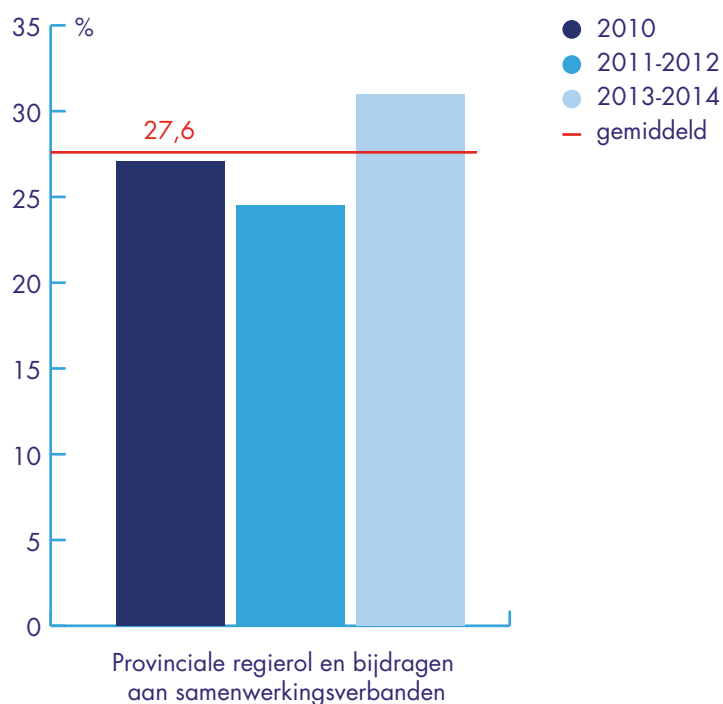
Het project Lenvis leverde een blauwdruk voor de landelijke website zwemwater. Binnen het project Flinkman is een website voor kennisdeling over overstromingsrisico's opgesteld. Waar de andere partners geleerd hebben van de preventieve aanpak van overstromingsrisico's in Nederland, heeft de provincie geleerd van de crisisbeheersingsmaatregelen van anderen bij daadwerkelijk optredende catastrofes.

Dit onderwerp is opgepakt in het Deltaprogramma in de meerlaagsveiligheid benadering. Het Interreg IVA project Natuurlijk grenswater (NAGREWA) was gericht op grensoverschrijdende maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit en vismigratie. Ervaringen van Nederland en Duitsland zijn uitgewisseld.

Financieel overzicht uitvoeringsstrategie

Personele inzet uitvoeringsstrategie

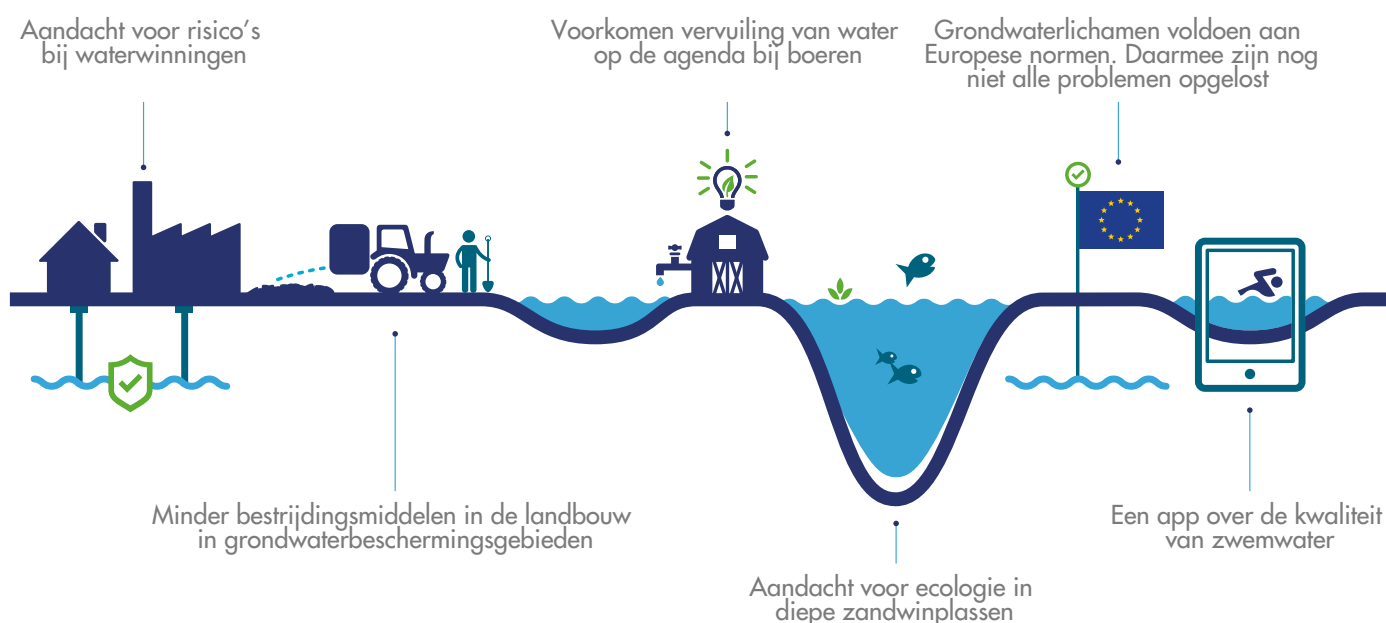

5 Verbetering van de waterkwaliteit

Verbetering van de waterkwaliteit is een opgave voor meerdere partijen. De provincie heeft zich gericht op haar kerntaak, het beschermen van winningen voor menselijke consumptie. In de afgelopen planperiode is de bescherming verbeterd door per waterwinning een dossier op te stellen en waar nodig beschermingsmaatregelen te nemen. Dit geldt ook voor industrieën die grondwater in hun productieproces gebruiken. Dankzij het project Schoon Water voor Brabant worden er minder bestrijdingsmiddelen gebruikt rond grondwaterwinningen. De aanpak van diffuse bronnen is geen kerntaak meer van de provincie. Daarom zijn de ambities aan het begin van de planperiode naar beneden bijgesteld. Met de komst van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid en het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) staat dit onderwerp weer meer in de belangstelling.

Waterkwaliteit

Een goede kwaliteit van grondwater en oppervlaktewater is belangrijk voor het behoud van de biodiversiteit en milieucondities. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) uit 2000 heeft een sterke impuls aan waterkwaliteit gegeven. Het doel is om uiterlijk in 2027 het oppervlaktewater ecologisch op orde te hebben en de drinkwaterbronnen duurzaam te beschermen. Eens in de zes jaar wordt de officiële toestand van de KRW waterlichamen beoordeeld. Het tweede Stroomgebiedbeheerplan (SGBP 2015-2021) voor de Maas wordt eind 2015 vastgesteld.

Markiezaat en Binnenschelde

Het Markiezaat en de Binnenschelde zijn als aparte KRW maatregelen in het Stroomgebiedbeheerplan opgenomen. De waterkwaliteit van de Binnenschelde voldoet niet aan de doelen van de KRW en de functie zwemwater. Ook de waterkwaliteit van het aangrenzende Markiezaatmeer voldoet niet aan de doelen voor Natura2000 en de KRW. In zowel het uitvoeringsprogramma van het PWP, het 1e Stroomgebiedbeheerplan en het Natura2000 beheerplan is een onderzoek opgenomen naar de waterkwaliteit van het Markiezaat. Dit onderzoek wordt in 2015 uitgevoerd door de provincies Noord-Brabant en Zeeland, Waterschap Brabantse Delta, de gemeente Bergen op Zoom, het Brabants Landschap en Rijkswaterstaat. Dit onderzoek beschrijft de ontwikkelingsperspectieven en bijbehorende maatregelen voor een structurele verbetering van de watersysteemkwaliteit van de Binnenschelde en het Markiezaat bij een zout Volkerak-Zoommeer.

KRW Oppervlaktewaterlichamen

Een goede ecologische toestand in 2027 is een doel van het PWP. Hiervoor worden waterkwaliteitskenmerken beoordeeld, zoals de biologie en de concentraties stikstof, fosfaat, ammonium en zware metalen. In ongeveer 80% van de Brabantse waterlichamen is de concentratie stikstof en fosfaat te hoog. Een ander knelpunt voor het halen van de KRW-doelen zijn de specifiek verontreinigende stoffen. In 2/3 van de Brabantse waterlichamen zit te veel ammonium. En in 90% van de wateren wordt de norm voor zink overschreden. Bij de microverontreinigingen, de zogenaamde KRW prioritaire stoffen, geeft nikkel de meeste normoverschrijdingen (20% voldoet niet). De oorzaak is het vrijkomen van nikkel uit de bodem. In deze analyse is gebruik gemaakt van de zogenaamde 2e lijns beoordeling die rekening houdt met achtergrondconcentraties en de bio-beschikbaarheid van metalen.

In 2011 en 2012 is breed onderzocht in welke mate bestrijdingsmiddelen en nieuwe stoffen in het water zitten (de Brede Screening). Van de 238 onderzochte bestrijdingsmiddelen zijn er 115 in het oppervlaktewater aangetoond. In ongeveer 30% van de meetpunten werd een wettelijke norm overschreden. Het Maaswater voldoet vaak nog niet aan de drinkwaternorm voor bestrijdingsmiddelen. Daarom is nog steeds een aanvullende zuivering nodig om het water zonder gezondheidsrisico's te kunnen drinken. Nieuwe milieuvreemde stoffen zoals geneesmiddelen, hormonen of brandvertragers staan de laatste jaren steeds meer in de belangstelling. Het merendeel van de 80 onderzochte nieuwe stoffen is aangetroffen in de meetpunten van het oppervlaktewater en het effluent. Voor de meeste van deze stoffen bestaan nog geen wettelijke normen.

KRW Grondwaterlichamen

Een van de doelen van het PWP is een goede toestand van de KRW grondwaterlichamen, uiterlijk in 2027. Binnen Noord-Brabant liggen twee grote grondwaterlichamen: 'Zand Maas' en het daaronder gelegen 'Maas Slenk Diep'. Zand Maas beslaat vrijwel de hele provincie, Maas Slenk Diep beperkt zich tot Midden- en Oost-Brabant. Beide grondwaterlichamen strekken zich uit tot in Noord- en Midden-Limburg. Daarnaast liggen er ook nog kleine gedeelten van grondwaterlichamen uit de deelstroomgebieden Rijn-West en Schelde binnen de provinciegrens. In 2014 voldeed de algemene kwaliteit van het grondwater voor het eerst aan de eisen van de Kaderrichtlijn water. In de voorgaande jaren waren er te veel overschrijdingen (> 20%) van enkele metalen en nitraat. Overschrijdingen van de norm komen nog steeds voor. De kwaliteit is niet overal voldoende voor direct gebruik als drinkwater. Ook kan het grondwater de kwaliteit van natuurgebieden en oppervlaktewater nadelig beïnvloeden. Van de 170 onderzochte bestrijdingsmiddelen zijn er 34 ook daadwerkelijk in het grondwater aangetoond. Hiervan komen 18 stoffen boven de drinkwaternorm uit. Nieuwe stoffen, zoals geneesmiddelen, hormonen of brandvertragers worden ook in grondwatermeetpunten aangetroffen.

5.1 Aanpak puntbronnen

Binnen de Agenda van Brabant hebben Provinciale Staten besloten geen verantwoordelijkheden van derden meer over te nemen of te ondersteunen. De verantwoordelijkheid voor het terugdringen van emissies uit RWZI's en overstorten naar het oppervlaktewater ligt primair bij respectievelijk de waterschappen en de gemeentes. De voorgenomen provinciale acties zijn komen te vervallen.

Historische bodemverontreinigingen hebben invloed op de kwaliteit van het grondwater. Dit valt echter buiten het aandachtsgebied van het PWP.

Ondanks dat provinciale taken zijn vervallen staat hieronder een toelichting op de aanpak van puntbronnen en de resultaten.

Veel RWZI's zijn vanaf 1990 sterk verbeterd in zuiveringsprestaties. Toch vormen ze nog steeds een relevante bron van emissies. Ze leveren een significante bijdrage aan de belasting van het oppervlaktewater met nitraat, fosfaat, ammonium en zware metalen als koper en zink, maar ook bepaalde bestrijdingsmiddelen. Uit de Brede Screening blijkt dat nieuwe stoffen, zoals geneesmiddelen en hormoonverstorende stoffen, meer voorkomen in water met effluent dan in overig oppervlaktewater. De waterschappen verminderen de emissies uit de RWZI's door het verbeteren van het zuiveringsproces. De gemeentes verminderen de emissies door overstorten naar oppervlaktewater te saneren. De kwaliteit van het gezuiverde afvalwater voldoet op dit moment aan de doelstellingen van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Er moet echter nog een kwaliteitsslag plaatsvinden om de wateren waarop effluent wordt geloosd te laten voldoen aan de Europese KRW-doelstellingen 'Goed Ecologisch Potentieel' en 'verlagen niveau van zuivering van voor drinkwater bestemd oppervlaktewater'.

5.2 Aanpak diffuse bronnen

De belangrijkste oorzaken van diffuse verontreiniging zijn het gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, (dier)geneesmiddelen en de uitloging van zware metalen. In de Agenda van Brabant hebben Provinciale Staten besloten geen verantwoordelijkheden van derden meer

over te nemen of te ondersteunen. Acties gericht op het verminderen van de afspoeling van metalen of bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater worden overgelaten aan het Rijk, dat verantwoordelijk is voor de wetgeving voor diffuse bronnen. De provincie Noord-Brabant werkt wel mee aan innovatie en aan de verbetering van de water- en bodemkwaliteit in en rond natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden.

Vermindering verzuring en vermessing in de Ecologische Hoofdstructuur

Via de tweede bestuursovereenkomst is onder andere met geld van het Rijk verzuring en vermessing aangepakt in de Ecologische Hoofdstructuur. Het accent lag op de Natte Natuurparels. Projecten die in dit kader zijn opgepakt zijn:

- Subsidie voor agrariërs die deelnemen aan Actief Randen Beheer (ARB). Voortaan spuiten zij niet meer op randen van akkers of graslanden en bemesten deze ook niet meer. Het gaat om bijna 1500 kilometer. De provinciale subsidie voor randenbeheer is volgens plan gestopt na 2014. Vanaf 2015 bestaat de mogelijkheid om randenbeheer uit te voeren als vergroeningsmaatregel in het kader van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU. Zo kan het randenbeheer toch voortgezet worden;
- Diverse waterprojecten van de waterschappen met maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Tot en met 2012 heeft dit voor circa 70 ha natuur een verbetering van de waterkwaliteit opgeleverd;
- Samen met de waterschappen agrariërs stimuleren om te investeren in het langer opslaan van mest dan wettelijk voorgeschreven en in het verminderen van erfafspoeling. Het stimuleringsprogramma is opgezet in samenwerking met de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO). Van 2010 tot en met 2012 was 3,2 miljoen euro subsidiegeld beschikbaar. De helft daarvan kwam uit Europese fondsen en de andere helft uit Rijksgelden. Er hebben 101 bedrijven meegedaan. In 2013 eindigde de regeling.

Innovaties bij de landbouw

Buiten de tweede bestuursovereenkomst en het PWP heeft de provincie geparticipeerd in acht Brabantse projecten van het KRW-innovatieprogramma. Hiervoor heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld. Het gaat om onderzoeks- en demonstratieprojecten naar innovatieve oplossingen voor een betere kwaliteit van het oppervlaktewater. De projecten zijn in 2013 afgesloten. Vanaf 2015 zijn dit soort projecten mogelijk via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), een initiatief van LTO. De voorloper hiervan is het KRW innovatie project Landbouw Centraal, waar de provincie aan deelnam.

De provincie zal samen met de waterschappen DAW projecten meefinancieren uit het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP3). De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij de ZLTO met ondersteuning van de waterschappen. Het DAW is door LTO geïnitieerd, omdat eigen initiatief van boeren belangrijk is bij het verbeteren van waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en productiviteit. Als de waterkwaliteit niet verbetert, dreigt bovendien een verdere aanscherping van landelijke wetgeving.

In 2015 is de aandacht voor waterkwaliteit, landelijk en regionaal, weer sterker geworden. Het nieuwe Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) sluit hier goed bij aan. Daarom wordt met cofinanciering uit het PWP in 2015 een tender opgesteld voor het stimuleren van precisiebemesting door de landbouw. Boeren kunnen 40% subsidie krijgen bij de aanschaf van deze apparatuur. De provincie investeert €4 miljoen, waarbij de helft uit het POP3 budget komt.

Ook waterschappen zullen in combinatie met POP3 investeren in kennisoverdracht en innovatie in de landbouw.

Slootmaaisel moest vroeger verplicht afgevoerd worden, omdat dit als een bedreiging voor water- en bodemkwaliteit werd gezien. Deze eis is enige jaren geleden uit de provinciale verordening Water geschrapt. Door waterschappen en agrariërs worden initiatieven genomen om het maaisel op landbouwakkers te verwerken. Dit is goed voor de bodemstructuur en water en nutriënten worden daardoor beter vastgehouden.

5.3 Aanpak waterbodems

Met de komst van de Waterwet is een aantal zaken in de wetgeving voor waterbodems veranderd. Waar voorheen de provincie bevoegd gezag was voor gevallen van ernstige bodemverontreiniging, is nu de waterbeheerder verantwoordelijk voor het gehele watersysteem. Waterschappen onderzoeken niet de actuele kwaliteit van de waterbodem in de hele provincie. Zij voeren alleen onderzoek uit voorafgaand aan baggerwerkzaamheden en op projectbasis, zoals in De Kempen.

De provincie heeft zelf geen taak bij het beheer, maar geeft wel een financiële bijdrage aan de verwijdering van vervuilde waterbodems. Dit is een onderdeel van de tweede bestuursovereenkomst. Dit wordt gedaan bij projecten met een direct provinciaal belang, zoals beek- en kreekherstel, waterveiligheid en waterberging. Er zijn zes projecten onder deze subsidieregeling uitgevoerd. Naar verwachting wordt de PWP doelstelling van 22,9 km gesaneerde waterbodem eind 2015 gehaald.

5.4 Bescherming waterkwaliteit voor menselijke consumptie

Grondwater wordt gewonnen voor de bereiding van drinkwater, maar ook voor industriële toepassingen zoals de productie van frisdrank en bier. In de afgelopen jaren is de bescherming van het grondwater verbeterd met nieuwe afspraken met betrokken partijen. Alle voorgenomen activiteiten van het PWP zijn volgens planning uitgevoerd.

De kwaliteit van het grondwater wordt vooral bepaald door de activiteiten aan maaiveld en de bodemprocessen. Het grondwater wordt in de meeste winningen op grote diepte gewonnen. Bij deze winningen is de kwaliteit van het grondwater voldoende. Historische bodemverontreinigingen zijn een mogelijk risico voor drinkwatervoorziening in de toekomst. Locaties waar dit speelt worden daarom vóór 2022 met spoed gesaneerd.

De grondwaterkwaliteit wordt beschermd door:

- De Provinciale Milieu Verordening (PMV);
- Gebiedsdossiers drinkwater;
- Early Warning Systeem;
- Feitendossiers industrie;
- Project Schoon Water voor Brabant.

Provinciale Milieu Verordening (PMV)

De provincie beschermt het grondwater met regels in de provinciale milieu verordening (PMV). Per 1 maart 2010 is de nieuwe PMV in werking getreden. De effectiviteit van de PMV is geëvalueerd met betrokken gemeentes in 2012 en 2015. Hieruit komt naar voren dat de PMV zelf voldoende houvast geeft, maar dat de uitvoering en handhaving van de regels tekort schiet.

De omgevingsdiensten hebben deze taak overgenomen van de provincie en zullen verbeteringen moeten doorvoeren. In 2015 wordt de PMV herzien en zijn de meest actuele contouren voor vergunningen opgenomen. De nieuwe aanpak wordt verwerkt in het nieuwe PMWP.

Gebiedsdossiers drinkwater

Landelijk is afgesproken dat voor alle waterwinningen in Nederland gebiedsdossiers worden opgesteld. In een gebiedsdossier staat alle informatie die van belang is voor de kwaliteit van een winning. Ook bevat het dossier maatregelen ter bescherming van die winning. In de provincie Noord-Brabant zijn om te beginnen dossiers gemaakt voor de 21 kwetsbare en zeer kwetsbare winningen. De maatregelen uit deze dossiers zijn uitgewerkt in afsprakenkaders. Bestuurders van de deelnemende partijen, zoals waterschappen, waterbedrijf, gemeenten en de provincie hebben afspraken gemaakt over een betere bescherming van het grondwater. Er zijn afspraken gemaakt over de aanpak van historische bodemverontreinigingen en planologische aanpassingen in de bestemmingsplannen. Alleen voor de winning Macharen is geen afsprakenkader gemaakt, omdat deze winning gaat sluiten. De procedures voor vergunning en onderzoeken moeten nog gestart worden. Voor de winningen waar naar verwachting geen of nauwelijks extra maatregelen nodig zijn, worden in 2015 dossiers gemaakt.

Early Warning Systeem

Onder leiding van het Ministerie van I&M wordt in 2015 gewerkt aan de uitwerking van het monitoringsprogramma onder het BKMW (Besluit kwaliteitseisen en monitoring). Een nieuw onderdeel is een Early Warning systeem rond drinkwaterwinningen. De bedoeling is om voor de waterwinningen bestemd voor drinkwatervoorziening een monitoringsysteem in te richten dat vroegtijdig kan signaleren of er stoffen onderweg zijn naar de winning. Dit wordt een aanvulling op het gebiedsdossier. De omgevingsdiensten en Brabant Water werken dit in 2015 uit.

Feitendossiers industrie

Industriële winningen voor menselijke consumptie (zoals frisdranken en bier) zijn nader in beeld gebracht met feitendossiers. Net als met de dossiers voor drinkwaterwinningen zijn voor alle industriële winningen de kenmerken van de winning en de verbetermogelijkheden in beeld gebracht. Twaalf bedrijven gebruiken hun grondwater voor menselijke consumptie. In 2010 waren er nog vijf bedrijven extra waarvoor een dossier moest worden opgesteld. Twee bedrijven hebben er echter voor gekozen om voortaan kraanwater te gebruiken in plaats van water uit een eigen grondwaterbron, onder andere vanwege de risico's. Drie bedrijven dachten buiten de definitie van menselijke consumptie te vallen, omdat ze alleen grondwater gebruiken om het product te wassen. Na afstemming met de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit blijkt dit wel aangemerkt te worden als winning voor menselijke consumptie. Na overleg met de bedrijven worden de vergunningen aangepast.

Twaalf bedrijven hebben een nieuwe vergunning gekregen voor het onttrekken van grondwater met daarin de verplichting om de waterkwaliteit te monitoren. Elk bedrijf heeft een monitoringprogramma opgesteld plus een risicopreventieprogramma. Dit gaat bijvoorbeeld over het terugdringen van gebruik van bestrijdingsmiddelen op het eigen terrein. Bedrijven hebben een actievere houding dan voorheen. Twee bedrijven hebben een boringsvrije zone gekregen, die is opgenomen in de PMV en de nieuwe Verordening Ruimte.

Project Schoon Water voor Brabant

Het langjarige project Schoon Water voor Brabant draait om het verminderen van de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen in zes zeer kwetsbare en vijf kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Bewoners, bedrijven, gemeenten en agrariërs doen mee door minder, andere of op een andere wijze bestrijdingsmiddelen te gebruiken. In het project zijn innovatieve maatregelen toegepast. De provincie en het drinkwaterbedrijf Brabant Water gebruiken de resultaten om het beleid in de kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbeteren met praktische en haalbare oplossingen. Uit de tussenevaluatie van 11 gebieden in 2013 blijkt dat 85% van het totale landbouwareaal deelneemt en dat 14 van de 16 betrokken gemeenten evenals Kempen Airport en Bavaria zonder bestrijdingsmiddelen werken. Het project is verlengd tot en met 2015 om er voor te zorgen dat de maatregelen worden overgenomen door agrariërs en bedrijven. Een goed voorbeeld is een nieuw Schoon Water project waarin Albert Heijn groente en fruit inkoopt van bedrijven die aan de Schoon Water aanpak meedoen. De provincie heeft geholpen met het starten en cofinancieren van dit project.

Het project is in 2012 uitgebreid naar een aanpak voor heel Brabant tot en met 2015. Zo kunnen succesvolle maatregelen in de 11 voorbeeldgebieden worden uitgerold over de rest van Brabant. Deze uitrol is alleen gericht op de landbouw, met extra aandacht voor boomteelt, aardbeienteelt en loonwerkers. In totaal doen er 350 bedrijven mee, goed verspreid over de gehele provincie. Voor de brede uitrol naar gemeenten en bedrijven is geen geld beschikbaar gesteld door Provinciale Staten. Gebruik van bestrijdingsmiddelen door gemeenten en bedrijven wordt beperkt door een wettelijk verbod op gebruik op verhardingen (2015) en openbaar groen (2017).

Brabant is koploper met het project Schoon Water voor Brabant. In de zomer van 2012 is landelijk in een green deal afgesproken om "Schoon Water" uit te rollen naar heel Nederland.

5.5 Zwemwater

De provincie Noord-Brabant is verantwoordelijk voor de zwemwaterkwaliteit, het aanwijzen van nieuwe zwemwaterlocaties en de communicatie over de zwemwaterplassen. Het PWP gaat alleen over zwemwater in de buitenlucht. Handhaving, monitoring van de zwemplassen is overgedragen aan de omgevingsdienst per juli 2013, de jaarlijkse aanwijzing van zwemplassen per 1 januari 2015.

Controleren zwemwaterkwaliteit

De kwaliteit van alle zwemwaterlocaties voldoet aan de Europese doelstellingen voor fysische, chemische en bacteriologische normen. Op basis van de evaluatie zwemseizoen 2014 is de waterkwaliteit bij 90% van de zwemlocaties beoordeeld als uitstekend. De provincie laat elk jaar de waterkwaliteit beoordelen, stelt een rapportage op en controleert op blauwalgen. Als een zwemwaterlocatie blauwalgen bevat geeft de provincie een negatief zwemadvies of zwemverbod. De afgelopen jaren heeft de provincie meermaals het publiek gewaarschuwd of zwemverboden opgelegd. Op drie zwemlocaties is de kwaliteit zo slecht dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de zwemwaterfunctie te handhaven. Er zijn bestuurlijke afspraken gemaakt met de waterbeheerders om bij een structureel waterkwaliteitsprobleem een verkennend onderzoek uit te voeren naar de mogelijke oorzaken.

De provincie controleert of de beheerders zwemwaterprofielen opstellen en deze ieder jaar actualiseren.

Zwemwaterlocaties vaststellen

De provincie inventariseert nieuwe zwemwatermogelijkheden en betreft hierbij de waterschappen. Uit een inventarisatie in 2010 bij gemeenten is gebleken dat er beperkt behoefte is aan nieuwe zwemlocaties. Potentiele zwemwaterlocaties worden aangedragen door beheerders, gemeenten of burgers. De provincie heeft de doelstelling losgelaten om goed verspreid over heel Brabant voldoende zwemplassen te hebben. Het initiatief wordt overgelaten aan de gemeente of een beheerder.

Tijdens de looptijd van het PWP is aan vier nieuwe locaties een zwemwaterfunctie gegeven. Bij één zwemwaterlocatie is deze functie juist ingetrokken. De provincie heeft nu 72 zwemplassen en 96 zwemlocaties. In 2015 wordt onderzocht of twee nieuwe zwemlocaties aangewezen kunnen worden. Het gaat om locaties waar in de praktijk al enkele jaren wordt gezwommen en gerecreëerd. De provincie faciliteert dit proces.

Organiseren en communicatie

De provincie heeft in 2012 een Handboek Zwemwater opgesteld, met een beschrijving van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende bij het waterbeheer betrokken partijen.

Alle voorgenomen communicatie acties zijn uitgevoerd. Het gaat om het verspreiden van de nieuwsbrief zwemwater aan alle eigenaren en beheerders van zwemwater, het plaatsen van borden bij zwemwaterlocaties en de verplichte veiligheidsonderzoeken en publicaties in de media. De borden zijn helaas gevoelig voor vandalisme. De nationale website (www.zwemwater.nl) en bijbehorende app zijn een goed alternatief.

5.6 Ontgroningen (zandwinputten)

De provincie streeft naar aantrekkelijke en ecologisch goed functionerende, bij voorkeur ondiepe zandwinputten. De sturende rol van de provincie is in 2011 opgepakt door samen met de waterschappen een visie op te stellen over het verondiepen van diepe plassen. Deze visie is daarna ondergebracht in een beleidsregel en de KEUR van de waterschappen.

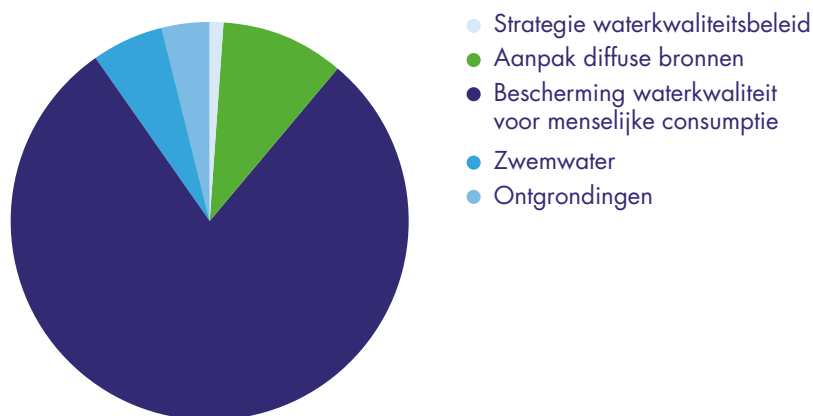
Voor de komende jaren subsidieert de provincie onderzoek naar de mogelijkheden voor het verondiepen van zandwinputten. Samen met de Brabantse waterschappen en het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO KNAW) is de huidige toestand van de zandwinputten onderzocht. De tussenresultaten laten zien waar verondiepen wel of niet wenselijk is, rekening houdend met ecologische aspecten. De komende jaren wordt dit verder uitgewerkt, waarbij de waterschappen kijken naar gezondheidsaspecten. Voor de optimale aanpak of locatiekeuze kan gebruik worden gemaakt van het multicriteria instrument "MCA Verondiepen". Dit instrument komt in de loop van 2015 beschikbaar via internet en is bedoeld voor waterschappen, adviesbureaus en initiatiefnemers.

5.7 Financiële en organisatorische aspecten verbetering waterkwaliteit

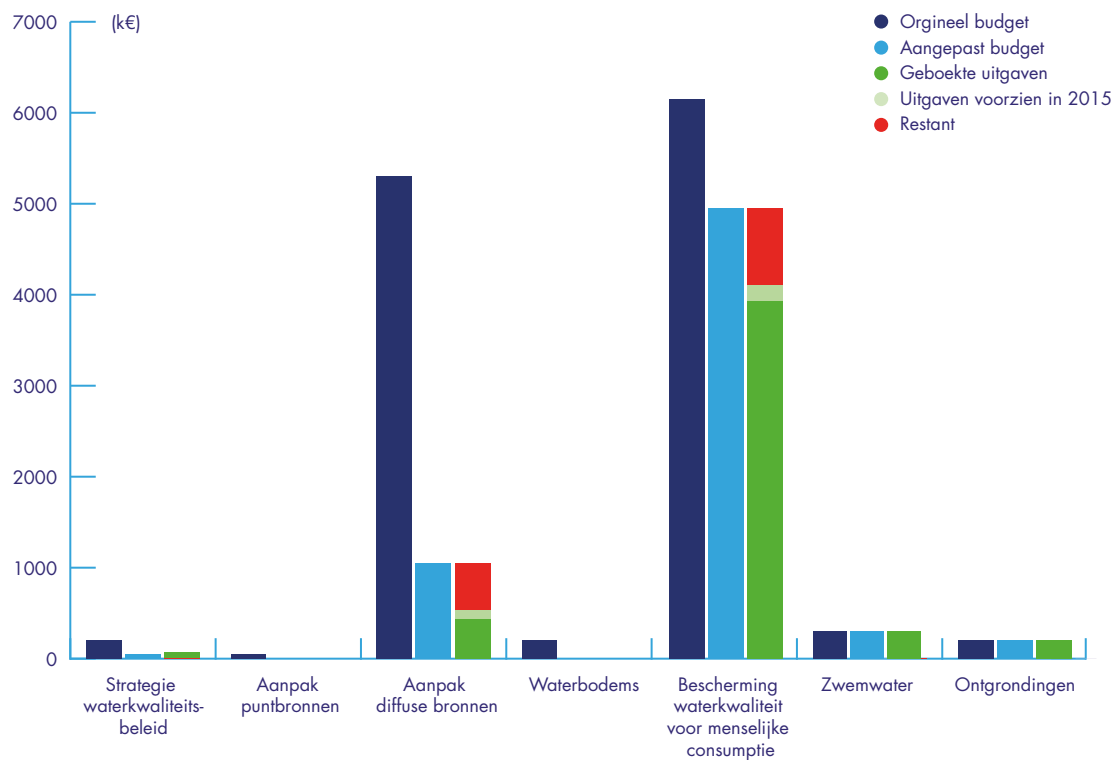
Door gewijzigde afspraken tussen Rijk en provincie is maar een deel van het provinciale budget besteed. Het restbudget is in het kader van het Addendum van de Tweede bestuursovereenkomst overgeheveld naar verdrogingsbestrijding.

De inspanning voor de aanpak van puntbronnen en diffuse bronnen is veel kleiner dan gepland. De acties voor de bescherming van de waterkwaliteit van winningen voor menselijke consumptie, zoals het opstellen van de gebiedsdossiers, de feitendossiers en het project Schoon Water voor Brabant zijn volgens planning opgepakt. Er is ruim budget over dankzij een efficiënte uitvoering die deels door de provincie zelf is gerealiseerd.

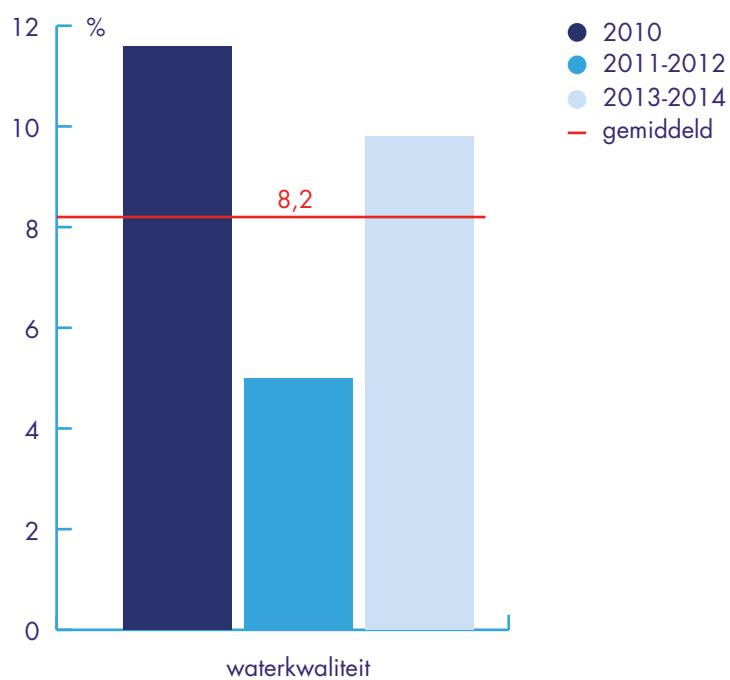
Uitgaven waterkwaliteit

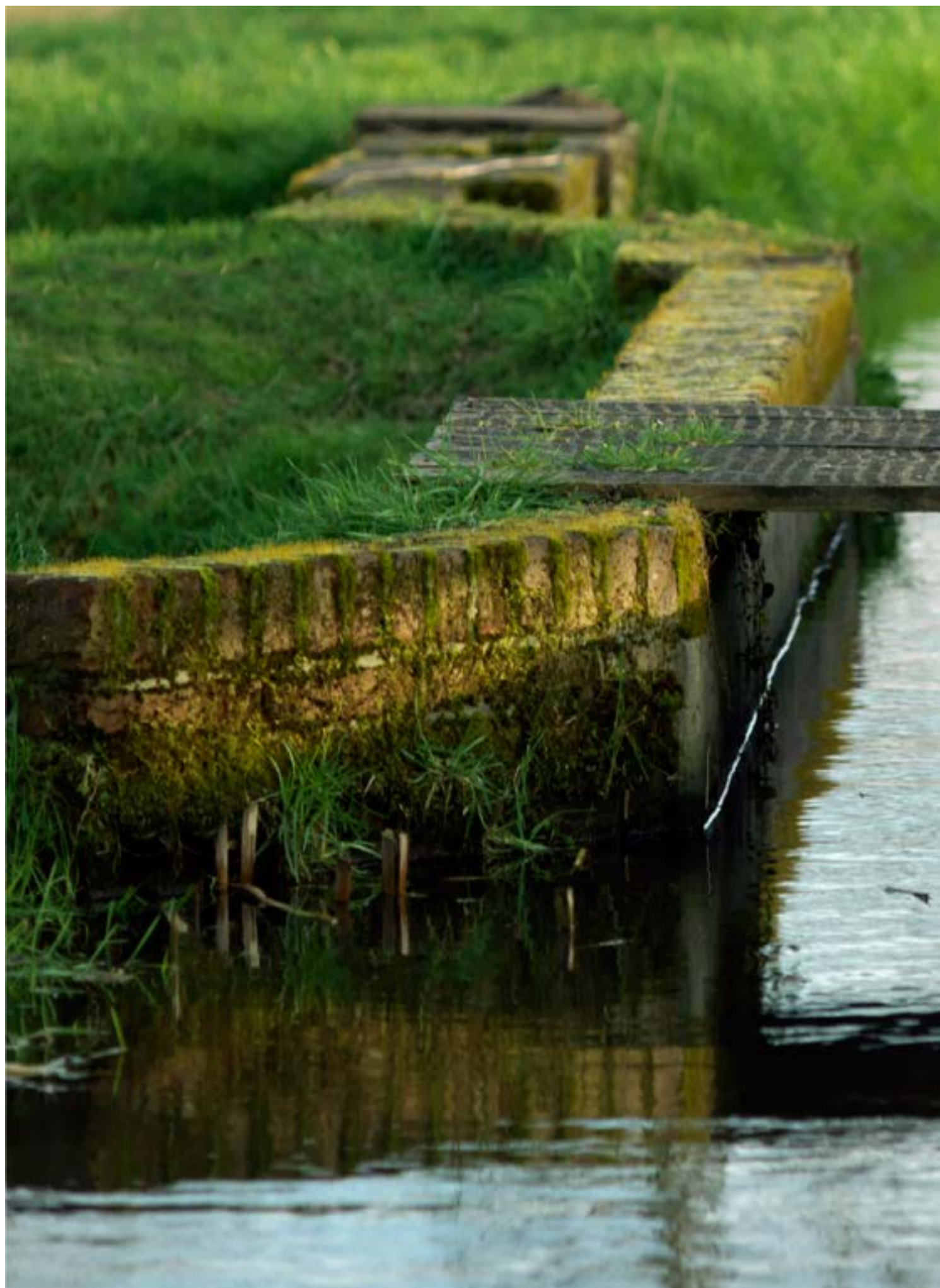

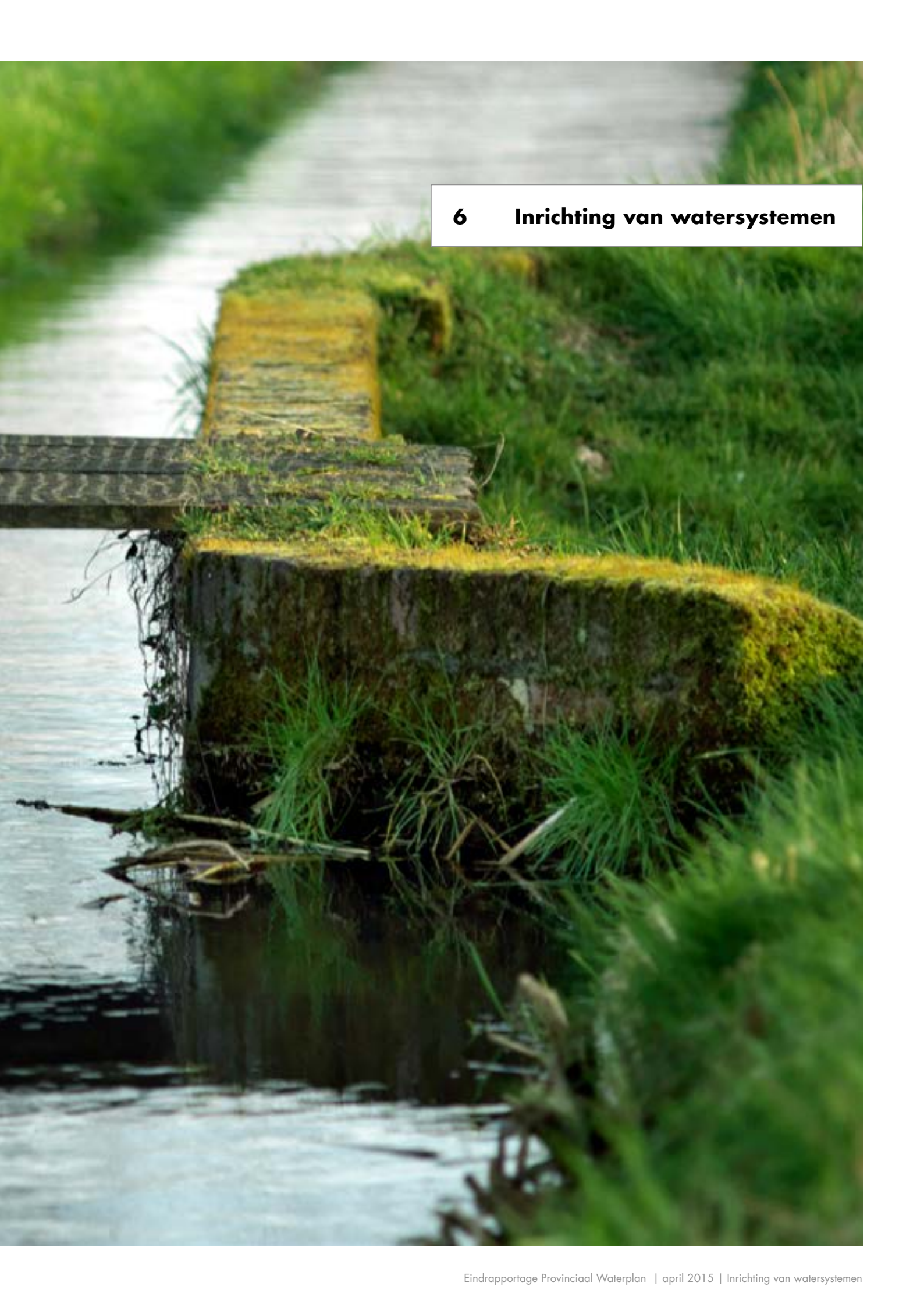
Financieel overzicht waterkwaliteit

Personele inzet waterkwaliteit

6 Inrichting van watersystemen

De rol van de provincie bij de inrichting van watersystemen is beperkt. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor beek- en kreekherstel. Naar verwachting zijn eind 2015 de geplande ecologische verbindingzones en vistrappen aangelegd. De regierol van de provincie ten aanzien provinciale waterwegen is in de planperiode verminderd en er is bezuinigd op beheer en onderhoud van deze vaarwegen.

Inrichten watersystemen

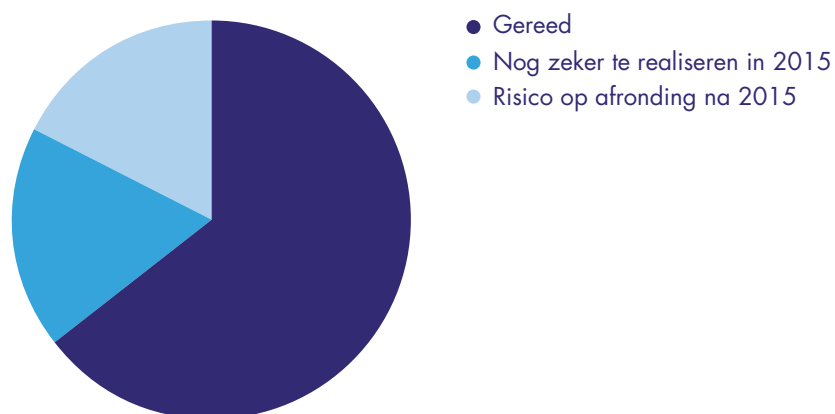

De inrichting van watersystemen is een belangrijk thema van de Europese Kaderrichtlijn Water. In het eerste Stroomgebiedsbeheerplan zijn concrete maatregelen opgenomen, zoals de aanleg van ecologische verbindingzones, beek- en kreekherstel en vistrappen. Voor het uitvoeren van deze maatregelen zijn vooral de waterschappen, maar ook de gemeenten verantwoordelijk. In de tweede bestuursovereenkomst water zijn afspraken vastgelegd over de te leveren prestaties. Voor de vaarwegen wil de provincie een impuls geven aan de recreatie en de ecologie.

6.1 Inrichting van waterlopen met een ecologische functie

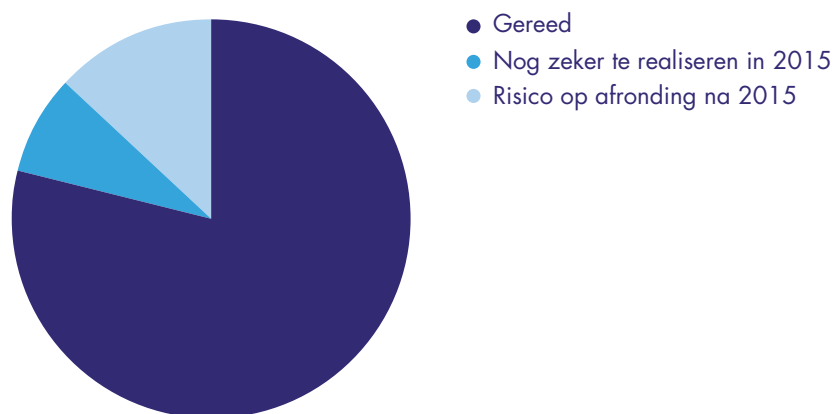
In Bijlage 1 en 2 is op kaart weergegeven waar de doelen voor vistrappen en beek- en kreekherstel respectievelijk voor natte ecologische verbindingzones wel en niet bereikt zijn. In de figuren hieronder is voor de hele provincie per onderdeel weergegeven wat er bereikt is ten opzichte van de afspraken in de tweede bestuursovereenkomst.

Stand van zaken - Beek- en kreekherstel (sept. 2014)

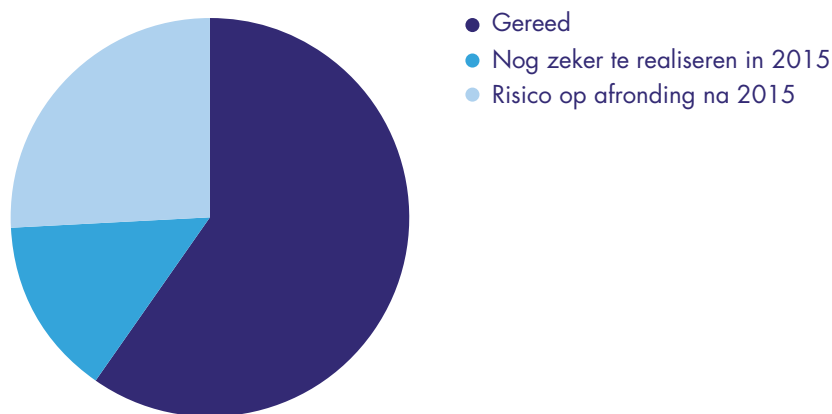
Beek- en kreekherstel
Totaal 199,5 kilometer

Stand van zaken - Vispassages (sept. 2014)

Vispassages
Totaal 86

Stand van zaken - EVZ (sept. 2014)

EVZ
Totaal 250 kilometer

Verbeteren inrichting Natte Ecologische Verbindingszones (EVZ's)

Binnen de PWP planperiode is afgesproken dat eind 2015 in totaal 239 km natte Ecologische Verbindingszones zou zijn aangelegd. Tot en met eind 2014 is 163 km aangelegd, waarvan 85 km als EVZ van 10 meter breed en 78 km als EVZ van 25 meter breed. In 2015 wordt het resterende deel van de EVZ's aangelegd. Een deel van de projecten kent een risico in de uitvoering, veroorzaakt door onzekerheden in grondverwerving en procedures.

Begin 2012 is een evaluatie van de uitgevoerde EVZ's gedaan. Hieruit blijkt dat ze over het algemeen goed ecologisch functioneren.

Verbeteren ecologische kwaliteit beken en kreken

De provincie wil alle beken en kreken met de functie 'waternatuur' of 'verweven' ecologisch goed laten functioneren. Binnen de planperiode is het streven om 200 km¹ aan te pakken. Voor de periode 2010-2014 is ongeveer 143 km beek- en kreekherstel uitgevoerd. De waterschappen hebben voldoende herstelprojecten geprogrammeerd voor 2015. Voor 15% van de projecten zijn grondverwerving en procedures nog onzeker. De ruimte nodig voor herstel van het watersysteem is opgenomen in de Structuurvisie Water.

Vistrappen

Tot en met eind 2015 zijn in het kader van de tweede Bestuursovereenkomst 68 vispassages aangelegd. Deze waren ook voorzien. Buiten de Natura 2000-gebieden bleken geen extra vistrappen nodig te zijn. Het gereserveerde budget voor extra vistrappen hoefde daarom niet angesproken te worden.

¹ Dit was oorspronkelijk 250 km, maar deze prestatie is gedurende de looptijd van de Tweede Bestuursovereenkomst naar beneden bijgesteld.

6.2 Inrichting van provinciale vaarwegen

De provincie heeft 75 kilometer hoofdvaarwegen met de functie "scheepvaart" in beheer. De doelstellingen van het PWP zijn grotendeels komen te vervallen vanwege de Agenda van Brabant. De regierol van de provincie is verminderd en er is bezuinigd op beheer en onderhoud. De budgetten hiervoor vallen buiten het PWP.

Het reguliere beheer wordt namens de provincie Noord-Brabant uitgevoerd door Waterschap Brabantse Delta. De provincie houdt toezicht via drie voortgangsgesprekken per jaar. Het reguliere beheer valt buiten deze rapportage. In het PWP zijn wel twee onderzoeken aangekondigd.

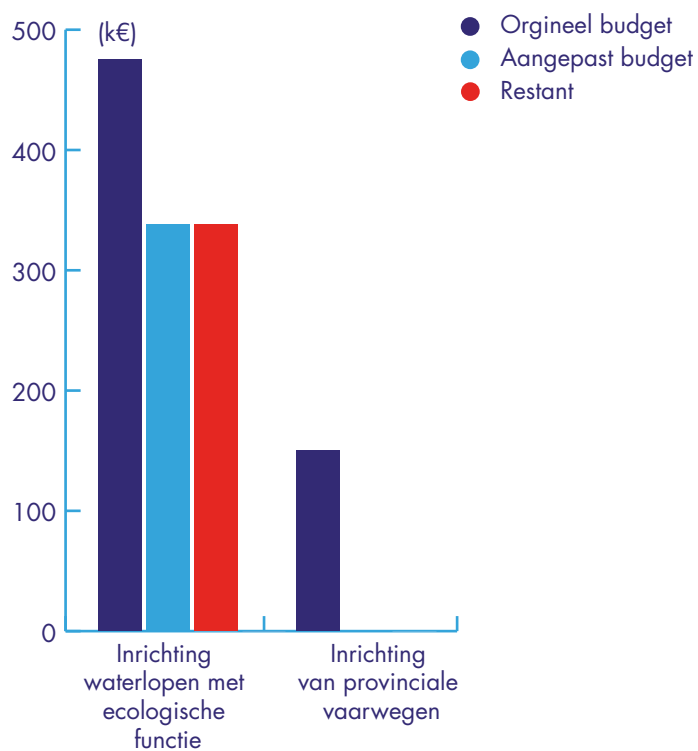
De visie over het geven van een kwaliteitsimpuls aan de vaarwegen met een integrale aanpak ecologie en recreatief medegebruik is niet opgesteld, omdat dit geen kerntaak voor de provincie is (Agenda voor Brabant). In West-Brabant is begin 2014 een proces gestart om te komen tot een bredere visie voor de vaarwegen en functies waarbij de provincie met een regierol betrokken is. In deze visie wordt een afwegingskader ontwikkeld voor op- of afwaardering van de vaarwegklasse. Ook wordt bekeken welke kansen er zijn voor recreatie en duurzame vormen van transport. In de loop van 2015 is deze visie af. Dan zal de provincie zich beraden op de gewenste maatregelen.

Het tweede onderzoek uit het PWP gaat over het samen met Rijkswaterstaat komen met oplossingen voor urgente nautische knelpunten. Dit onderzoek is wel opgestart, maar niet afgerond vanwege verschil in inzicht over de uitkomsten van het onderzoek. De provincie heeft ingezet op kwaliteitsverbetering van bestaande vaarwegen door onder andere een financiële bijdrage te geven aan de renovatie van een cultuurhistorische sluis bij Steenberg (Bovensas) in het kader van de gebiedsopgave Waterpoort (zie paragraaf 5.4). Recreatieboten kunnen hier nu weer langs, wat een belangrijke impuls is voor het gebied. Tot slot is de provincie in onderhandeling met Rijkswaterstaat over overname van het beheer van het Oude Maasje en het Markkanaal.

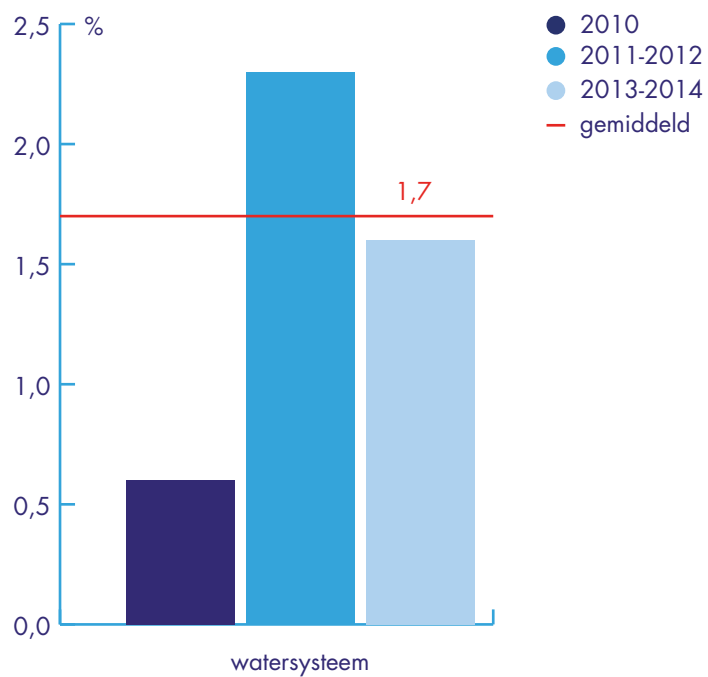
6.3 Financiële en organisatorische aspecten inrichting van watersystemen

Naast de uitvoeringsgelden voor de tweede bestuursovereenkomst en de niet-PWP gelden voor beheer provinciale vaarwegen zijn geen verdere financiën nodig geweest, omdat taken zijn vervallen.

Financieel overzicht watersysteem

Personele inzet watersysteem

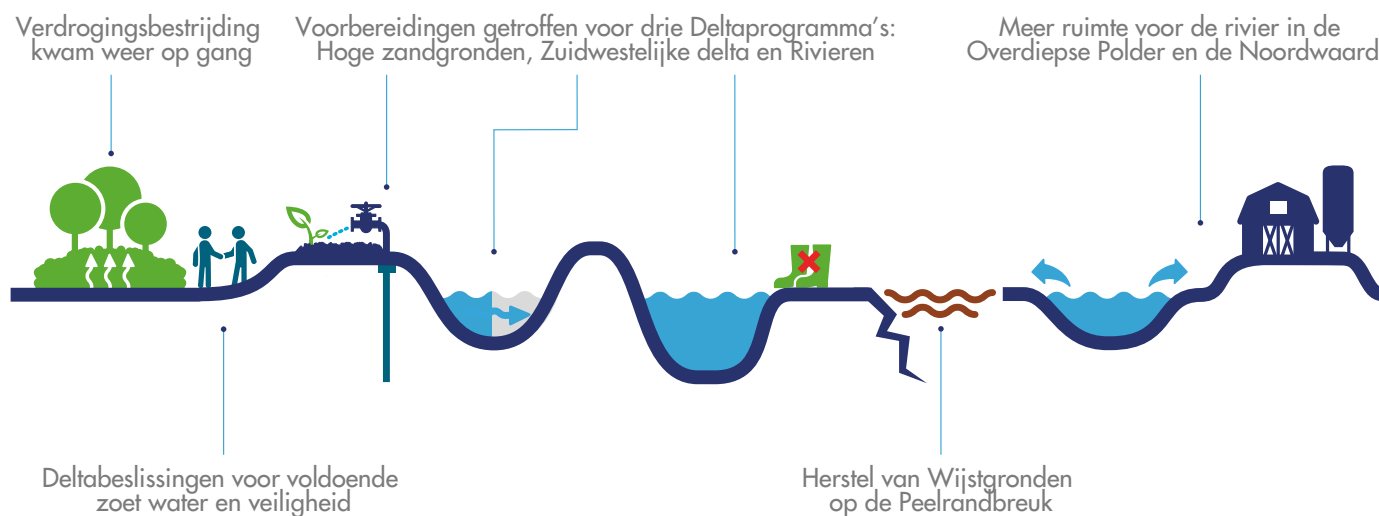

A photograph showing a stream bank with exposed tree roots and dense reeds. The water is brown and murky. The roots are dark and gnarled, extending from the bank into the water. The reeds are tall and thin, with some green leaves and many dry, brown ones. The background shows more trees and foliage.

7 Omgaan met waterkwantiteit

Samen met waterschappen gaat de provincie verdroging in natuurgebieden voorkomen en de gebieden herstellen. Door de discussie over de herijking van de EHS en het decentralisatie akkoord Natuur, heeft de uitvoering enige tijd op een lager pitje gestaan. In 2013 is de uitvoering weer op gang gekomen en in 2015 worden de voorziene projecten afgerond. Watervoorziening voor de landbouw heeft als apart onderwerp (GGOR AHS) weinig aandacht gehad, maar is wel opgepakt binnen het Deltaplan Hoge Zandgronden voor het Maasstroomgebied. Dit plan maakt onderdeel uit van het landelijke Deltaplan waarin aandacht wordt besteed aan zoetwatervoorziening voor alle gebruiksfuncties. In de afgelopen twee jaar is gewerkt aan een strategie om de zoetwatervoorziening uit oppervlaktewater in West-Brabant te verbeteren voor als het Volkerak-Zoommeer weer zout wordt. Na een aanvankelijk moeizame start zijn vijf projecten uitgevoerd, gericht op herstel van Wijst rond de Peelrandbreuk. De provincie heeft de betrokkenheid bij waterveiligheid en regionale wateroverlast verminderd. De provincie was als voorzitter intensief betrokken bij de gerealiseerde Ruimte voor de Rivier projecten de Overdiepse Polder en de Noordwaard.

Waterkwantiteit

Het goed omgaan met hoeveelheden water - veel of juist weinig - is voor veel vormen van grondgebruik en functies essentieel. Het Europese beleid geeft slechts kaders voor een klein deel. De meeste kaders komen voort uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003, geactualiseerd in 2008) en andere landelijke afspraken en kaders. Het nationale Deltaprogramma is het kader voor de formulering van de opgaven en strategie voor de lange termijn, maar is ook de basis voor de programmering van rijksbijdragen (Deltafonds) aan de regionale uitvoeringsprogramma's op korte termijn. Voor dat laatste is de provincie een van de partners in enkele bestuursovereenkomsten.

7.1 Klimaatadaptatie

De provincie Noord-Brabant heeft geen zelfstandig klimaatbeleid. Het Provinciaal Waterplan is wel een strategisch beleidskader voor het integrale waterbeleid en beheer voor de korte en lange termijn, rekening houdend met duurzaamheid en klimaatveranderingen.

In het nationaal Deltaprogramma zijn de 'Deltascenario's' ontwikkeld. Deze bevatten een combinatie van klimaatontwikkelingen (KNMI) en sociaal-economische ontwikkelingen. Aan de hand daarvan zijn de strategieën ontwikkeld voor de waterveiligheid (voor Brabant is de toename van hoogwaterpieken op de rivieren relevant) en voor de zoetwatervoorziening (voor Brabant is verdere verslechtering van de zoetwatervoorraad van het Volkerak-Zoommeer relevant, net als de toename van watertekort door droogteperiodes).

Klimaatadaptatie speelt ook bij andere beleidsvelden zoals de Energieagenda Noord-Brabant 2010-2020. Dit valt buiten het kader van het PWP. Daarom wordt er in deze rapportage niet op ingegaan.

Op het gebied van kennisontwikkeling heeft de provincie Noord-Brabant geparticipeerd in het landelijk onderzoeks- en kennisdelingsprogramma Kennis voor Klimaat. Dit gaat over effecten van klimaatverandering, mogelijke maatregelen en mogelijke allianties voor de aanpak.

Het Kennis voor Klimaat project heeft in 2014 twee producten opgeleverd. Ten eerste een handreiking met adaptatiestrategieën voor zeven zogenaamde hotspots: specifieke locaties

in Nederland die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering. De provincie Noord-Brabant heeft de samenwerking tussen regionale partners en kennisinstellingen gecoördineerd voor de hotspot “droge rurale gebieden” (de hoge zandgronden in Nederland). Als tweede product zijn praktijkboeken rond acht thema’s opgesteld. De provincie Noord-Brabant heeft zich gericht op drie thema’s: climate proof cities, platteland en governance. Naast dit landelijke programma heeft de provincie eigen onderzoek uitgevoerd. Daarbij is gekeken hoe maatregelen kunnen worden genomen, rekening houdend met onzekerheden in klimaatverandering en economische drijfveren.

In het project Cool Brabant werkt de provincie samen met de vijf grote Brabantse gemeenten (B5) aan klimaatadaptatie (voorzorgsmaatregelen) in het stedelijk gebied. Drie kleinere gemeentes (buiten de B5) zijn door de provincie ondersteund via werkateliers. De stap naar middelgrote steden (B20) moet nog gemaakt worden. De bedoeling is vooral om van elkaar te leren en de verbinding tussen stad en landelijk gebied te maken.

7.2 Voldoende water voor landbouw en andere economische belangen

Landbouw heeft voldoende water nodig om te kunnen produceren. Dit kan door een goed peilbeheer (poldergebieden), wateraanvoer (vooral Oost-Brabant) en een waterverdeling ten tijde van droogte. Door klimaatveranderingen worden problemen groter. Landelijk wordt in het Deltaprogramma aan nieuwe strategieën gewerkt.

Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR) in de Agrarische Hoofd Structuur (AHS)

Het gewenste watersysteem in het landbouwgebied wordt vastgelegd in een Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR-AHS). De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de GGOR AHS. Het streven is om in 2015 de GGOR plannen voor de AHS gereed te hebben. De GGOR wordt in het nieuwe waterbeheerplan opgenomen. De provincie richt zich niet op individuele besluiten zoals peilbesluiten en inrichtingsplannen, maar bewaakt de voortgang van het proces en de provinciale kaders voor een samenhangend waterbeheer.

In de laag gelegen poldergebieden wordt de GGOR AHS gekoppeld aan de peilbesluiten. De vier waterschappen hebben de uitwerking van de GGOR AHS als volgt opgepakt:

- Bij waterschap Rivierenland is het peil in het hele gebied beheerst. De peilbesluiten zijn leidend en er wordt daarom geen aparte GGOR AHS opgesteld. De peilbesluiten zijn in 2013 afgerond en worden in een cyclus van 10 jaar weer geactualiseerd;
- Waterschap Brabantse Delta heeft lokale knelpunten voor de GGOR AHS in integrale gebiedsanalyses aangewezen. Het waterschap pakt deze op via de bestrijding van wateroverlast. Een aantal knelpunten is al sneller opgepakt. Alle peilbesluiten zijn vastgesteld en actueel. In de komende jaren worden de peilbesluiten nog diverse malen gedeeltelijk herzien, om in te spelen op nieuwe lokale ontwikkelingen (vooral vanwege lopende projecten voor verdrogingbestrijding).
- Bij waterschap Aa en Maas wordt een gebiedsdekkend GGOR-traject doorlopen. Als eerste is dit gedaan voor het gebied Landhorst. Ook het peilbeheer is hier aangepast. Andere gebieden volgen. Eind 2015 is naar verwachting ruim 18.000 ha landbouwgebied aangepakt.

- Bij Waterschap de Dommel wordt de GGOR AHS anders aangepakt en getemporiseerd. Na het vaststellen van de gebiedsdekkende GGOR wordt de GGOR AHS opgestart. Als eerste is de pilot "Renheide op peil" (350 ha) uitgevoerd in 2013. In 2015 volgt nog een GGOR AHS voor een gebied van in totaal 3000 ha.

Regionale zoetwatervoorziening

De verwachting is dat door klimaatverandering de watertekorten gaan toenemen. De mate waarin dit gebeurt is onzeker. Daarom is in het kader van het Deltaprogramma op nationaal en regionaal niveau gewerkt aan een toekomstbestendige zoetwatervoorziening voor alle functies die water nodig hebben. De Deltabeslissing Zoetwater laat zien hoe Rijk, regionale overheden en gebruikers de voorkeursstrategie de komende jaren realiseren. Er zijn acties benoemd en er is een investeringsprogramma. De verschillende zoetwaterregio's hebben een bijdrage geleverd aan dit plan. De provincie valt binnen drie zoetwaterregio's en projecten:

- Regionale zoetwaterverkenning riviereengebied (Land van Heusden en Altena in Brabant en de rest van het riviereengebied in Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland);
- Deltaplan Hoge Zandgronden (Brabant en Limburg);
- Zuidwestelijke Delta (Zuid-Holland, Brabant en Zeeland).

In het kader van het nationale Deltaprogramma is een nieuw instrument ontwikkeld: voorzieningenniveau zoet water. In 2015 wordt dit nieuwe instrument uitgetoetst in enkele regio's in Nederland, waaronder de hoge zandgronden in Brabant. De provincies staan aan de lat om de voorzieningenniveaus uit te werken, samen met de waterschappen en andere betrokken partijen zoals gebruikers.

Zoetwater in Land van Heusden en Altena

De strategie voor het Land van Heusden en Altena is om de zelfvoorzienendheid van zoet water in het eigen gebied te verhogen. Welke mogelijkheden er zijn en hoe dat te doen, vraagt nog om uitwerking. Waterschap Rivierenland neemt het voortouw.

Zoetwater op de Hoge Zandgronden

Door de fysieke omstandigheden is het op de hoge zandgronden van Brabant niet mogelijk om extra water aan te voeren. Ook daalt naar verwachting de grondwaterstand door meer watertekorten in 2050. Intussen zal de vraag naar het gebruik van water stijgen. Dit heeft een negatieve invloed op ruimtelijke en economische functies, zoals landbouw, drinkwaterwinning, energievoorziening, industrie, recreatie. Het Deltaplan Hoge Zandgronden is gericht op o.a. (1) het spaarzaam gebruik van water, (2) het beter benutten van gebiedseigen water en (3) optimaliseren van de wateraanvoer. Maar ook op het accepteren dat er situaties zullen ontstaan waarin er in de toekomst te weinig water is.

De afgelopen vier jaar hebben 13 partijen in de Maasregio gewerkt aan een plan voor de zoetwatervoorziening voor de toekomst, het Deltaplan Hoge Zandgronden. Er is samen opgetrokken met partners uit Oost-Nederland met dezelfde problematiek. Het Rijk heeft in het Deltafonds € 60 miljoen geprogrammeerd in 2016-2021 voor de zoetwateraanpak in Oost- en Zuid-Nederland. De regionale partners in de zuidelijke zandgronden (stuurgroep Deltaplan Hoge Zandgronden, DHZ) zijn van plan om hierover na de zomer in 2015 een bestuursovereenkomst aan te gaan met het Rijk.

Een goed voorbeeld van een project om de zoetwatervoorziening te verbeteren is het project Boer, Bier, Water van Bavaria. Bavaria voert dit project uit samen met lokale boeren, waterschap Aa en Maas, Rabobank Peel Noord, Rijkswaterstaat en de gemeente Laarbeek. Een van de ideeën is om een deel van het gezuiverde proceswater van Bavaria niet te lozen op oppervlaktewater, maar dit direct aan lokale boeren ter beschikking te stellen, zodat die minder grondwater hoeven op te pompen. Er wordt gedacht aan een systeem van omgekeerde drainage, waarbij het gezuiverde afvalwater wordt teruggepompt tot onder het boerenland. De provincie is betrokken bij dit project omdat het concept breder uitgerold kan worden binnen het Deltaplan Hoge Zandgronden én omdat het bijdraagt aan een klimaatbestendige zoetwatervoorziening.

Zuidwestelijke Delta (Volkerak-Zoommeer)

In het Deltaprogramma is gekozen voor de strategie om de zoetwatervoorziening in de gebieden rond het Volkerak-Zoommeer te verbeteren en robuust te maken (klimaatbestendig). In plaats van afhankelijkheid van de instabiele kwaliteit en beschikbaarheid van water uit het Volkerak-Zoommeer, wordt direct water aangevoerd uit de strategische zoetwatervoorraad Haringvliet-Hollands Diep. De waterkwaliteit en –leveringszekerheid van het Volkerak-Zoommeer staan namelijk al jaren onder druk vanwege innamestops door blauwalg en door te hoge chloridegehalten.

Deze zoetwatermaatregel gaat goed samen met de ambitie van de stuurgroep Zuidwestelijke Delta om de watersystemen van het Volkerak-Zoommeer en de Grevelingen weer gezond te maken. In lijn met die ambitie heeft het kabinet in oktober 2014 in de Ontwerp Rijksstructuurvisie Grevelingen/Volkerak-Zoommeer het ontwikkelperspectief vastgesteld. De bedoeling is dat het beperkt getij terugkeert op de Grevelingen en dat er beperkt getij komt met zout water op het Volkerak-Zoommeer. De drie provincies bereiden samen met het Rijk en in overleg met de drie waterschappen, verdere besluitvorming voor.

Wateraanvoer en waterverdeling Limburgs en Brabants kanalenstelsel (WWLBK)

Grote delen van Oost-Brabant zijn afhankelijk van aangevoerd water via de Noordervaart en/of de Peelkanalen. In 1984 is een waterakkoord gesloten over de verdeling van het water en de kosten die daarmee gemoeid zijn. De twee betrokken waterschappen (Aa en Maas en Peel en Maasvallei) en Rijkswaterstaat hebben in het Feitenonderzoek uit 2011 geconstateerd dat er sterke indicaties zijn voor een tekort aan wateraanvoercapaciteit. Het aangevoerde Maaswater wordt onvoldoende benut, onder andere door een beperkte doorvoercapaciteit in de Noordervaart en/of Peelkanalen. Hierdoor schiet de watervoorziening in de Peelregio tekort. Dit blijkt uit beregeningsverboden, een signaal voor watertekorten. Het is niet goed mogelijk om het belang van wateraanvoer voor de verschillende functies te kwantificeren. In het Deltaplan Hoge Zandgronden wordt het komende jaar gewerkt aan een optimale strategie van water vasthouden en water aanvoeren. In 2014 is het behouden van de huidige aanvoer en het optimaliseren van de wateraanvoer door uitbreiding van de capaciteit van de Noordervaart opgenomen in het werkprogramma 2016-2021 van de gezamenlijke DHZ-partners.

7.3 Voldoende water voor natuur

Als de grondwaterstand in een gebied te laag is, als de kwelstroom te klein is, of als bepaalde vegetatie veel van water nodig heeft, kan natuur niet tot ontwikkeling komen. In dat geval is er sprake van verdroging. In Brabant is er sprake van een groot aantal grondwaterafhankelijke natuurgebieden waar sprake is van verdroging. In totaal is er in Noord-Brabant ongeveer 52.000 hectare verdroogd gebied. Hiervan is circa 35.000 hectare (97 gebieden)

aangewezen als Natte Natuurparel, waarvan een deel is aangewezen als Natura 2000 gebied. Van de 35.000 hectare was bij aanvang van de verdrogingsbestrijding circa 27.000 hectare verdroogd. De provinciale prioriteit bij verdrogingsbestrijding ligt bij de Natura 2000 gebieden en de Natte Natuurparels. Provincie, waterschappen en terreinbeheerders nemen maatregelen.

Sommige Natte Natuurparels hebben Europese doelstellingen, zoals een KRW en/of N2000 status. De totale Brabantse KRW opgave voor het huidige 1e stroomgebiedbeheerplan beslaat een oppervlak van 11.522 hectare. In 2027 moet alle circa 27.000 hectare voldoen aan de KRW doelstellingen. In de Natura2000 beheerplannen worden ook eisen gesteld aan een goede waterkwantiteitstoestand. Dit betreft in totaal ongeveer 16.000 hectare.

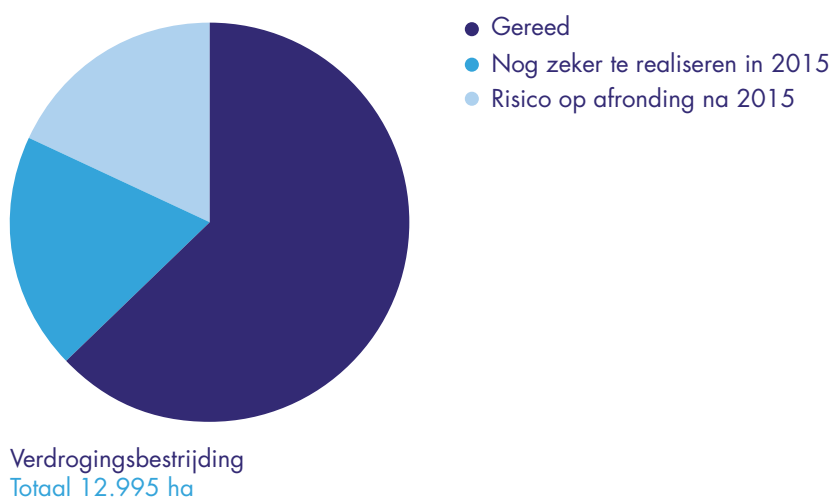
In de tweede bestuursovereenkomst met de waterschappen staat de ambitie om 12.995 hectare aan Natte Natuurparels te herstellen voor eind 2015. Eind 2014 is in totaal circa 9600 hectare aangepakt door de waterschappen. De resterende projecten bevinden zich in een vergevorderd stadium en worden uitgevoerd in 2015. Voor enkele projecten is er een risico op vertraging door grondverwerving en procedures.

Evaluatie verdrogingsbestrijding

Verdroging en verdrogingsbestrijding worden regelmatig door de provincie geëvalueerd. In 2012 heeft de laatste evaluatie plaatsgevonden. De evaluatie over de bereikte resultaten bestaat uit twee delen: een 'beheerdersoordeel' en een oordeel op basis van meetdata verzameld met het Beleidsmeetnet Verdroging.

In 2015 is een kaart gemaakt met daarop de plekken waar wel en niet verdrogingsbestrijding heeft plaats gevonden (zie bijlage 3). In de figuur met stand van zaken - Verdrogingsbestrijding is voor de hele provincie weergegeven wat er bereikt is ten opzichte van de afspraken in de tweede bestuursovereenkomst.

Stand van zaken - Verdrogingsbestrijding (sept. 2014)

Beheerders hebben een oordeel gegeven over alle Natte Natuurparels. Dit luidt dat er sprake is van enige verbetering ten opzichte van de situatie in 2007. Volgens de beheerders is een kwart van de 95 gebieden volledig of grotendeels hersteld.

Daarnaast is de toestand van de natuur geëvalueerd aan de hand van een beperkt aantal meetpunten in het Beleidsmeetnet Verdroging in 28 verdroogde gebieden. Voor 20 gebieden is het mogelijk geweest aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve metingen een toestandsbepaling uit te voeren. Ruim twee derde van de onderzochte toestandsmeetpunten scoort onvoldoende tot slecht. De reden voor de slechte toestand is een te lage grondwaterstand of verontreiniging van het grondwater (met stikstof, fosfaat, sulfaat of chloride). Van de drie (deel)gebieden waar al anti-verdrogingsmaatregelen zijn uitgevoerd, scoort 1 gebied nog steeds slecht. Twee gebieden zijn volledig hydrologisch hersteld. Het is echter nog te vroeg om een kwantitatieve of kwalitatieve conclusie te trekken over het effect van uitgevoerde hydrologische herstelmaatregelen. De trends in vegetatie van vochtminnende soorten geven een wisselend beeld; zes (deel)gebieden gaan achteruit, maar vijf (deel) gebieden gaan vooruit.

Monitoring met grondwaterstandsmetingen is relatief duur. Daarom onderzoekt de provincie of de evaluatie van de verdrogingsbestrijding sneller en goedkoper kan worden uitgevoerd met behulp van luchtfoto's en satellietbeelden. In 2014 is een pilot uitgevoerd om met drones luchtfoto's te maken.

Herstellen vennen

Venherstel is een combinatie van het herstel van de waterhuishouding en het verbeteren van de waterkwaliteit door het bufferend vermogen van het water te herstellen. In het PWP was als prestatie opgenomen om 28 vennen te herstellen. Hiervoor waren provinciale middelen beschikbaar. Ondanks een mediacampagne 'code rood voor vennen' in 2013, stagneerde de uitvoering van venherstel. De ambitie van de uitvoeringspartners (waterschappen, terreinbeheerders, gemeenten en particulieren) is getemperd door de economische crisis. Daarom heeft de provincie medio 2014 besloten de coördinatie van venherstel in eigen hand te nemen, waarbij de provinciale bijdrage aan venherstel verhoogd is naar 100%. In overleg met de waterschappen, terreinbeheerders en bosgroepen is een lijst van kansrijke venherstelprojecten gemaakt die voor eind 2015 kunnen worden gerealiseerd. Daarmee wordt de doelstelling van 28 vennen gehaald.

Convenant Evides en Brabant Water verdrogingsbestrijding

De drinkwaterbedrijven Brabant Water en Evides hebben in 2013 een overeenkomst gesloten met de provincie Noord-Brabant voor een financiële bijdrage aan het herstel van verdroogde natuur. Voor de periode 2013-2017 reserveren de drinkwaterbedrijven jaarlijks een bedrag dat gelijk is aan de grondwaterheffing die ze betalen.

7.4 Wijstgronden

In het PWP wordt bijzondere aandacht gegeven aan de bescherming van de wijstgronden langs de Peelhorst. Er zijn vijf pilot gebieden aangewezen voor mogelijk herstel. De trekker voor de planvorming en uitvoering van deze wijstgebieden is de betrokken gemeente. Alleen voor Annabos bij Uden is het waterschap de trekker, omdat dit gebied ook is aangewezen als Natte Natuurparel.

De provincie Noord-Brabant stimuleert de uitvoering van pilots met financiële middelen. De provincie heeft geen inhoudelijke betrokkenheid bij de pilots, maar heeft een externe projectleider gefinancierd. In alle vijf de pilotgebieden zijn projecten uitgevoerd gericht op herstel en beter zichtbaar maken van de wijk. Planvorming verliep aanvankelijk moeizaam, omdat de gronden (met uitzondering van Annabos) buiten de EHS liggen. Dit maakt het noodzakelijk om co-financiering uit de streek te verkrijgen. Dit is gelukt voor alle gebieden. Als eerste is Annabos succesvol hersteld met vernattingsmaatregelen. In de overige vier gebieden worden herstelprojecten uitgevoerd in 2015. Daarnaast is een communicatietraject opgestart, met als doel verbinding van de wijkgebieden. Daarbij worden alle gemeenten aan de Peelrandbreuk betrokken, ook de gemeenten die nog niet bij het wijktherstel waren betrokken (gemeente Boekel en Deurne). In dit traject wordt ook verkend of er herstelmogelijkheden van wijk zijn buiten de vijf pilotgebieden.

De bescherming van wijkgronden is vastgelegd in de KEUR van waterschap Aa en Maas. De gronden zijn ook aangemerkt als aardkundig waardevol gebied in de Verordening Ruimte van de provincie. De provincie vraagt de gemeenten om wijk in het bestemmingsplan op te nemen. Bovendien wordt bij het aanvragen van een ontgrondingsvergunning getoetst op mogelijke effecten op wijk.

7.5 Waterveiligheid in het rivierengebied

Een van de doelen van het PWP is Noord-Brabant duurzaam te beschermen tegen overstromingen. Enerzijds vanuit de grotere rivieren. Anderzijds vanuit de regionale wateren. De provincie was betrokken bij de toetsing van primaire keringen, heeft plannen voor dijkverbeteringen goedgekeurd en heeft geparticipeerd in het Deltaprogramma waarin plannen zijn ontwikkeld ter bescherming tegen overstromingen op de lange termijn.

Toetsing waterkeringen

De waterkeringen langs het hoofdwatersysteem worden aangeduid als 'primaire waterkeringen'. Voor deze keringen bestaan wettelijke normen. In 2011 is door de waterschappen de derde ronde toetsing (periode 2006-2011) van deze keringen afgerond. Rijkswaterstaat heeft een rapportage opgesteld over het afvoerend vermogen van de grote rivieren. De provincie heeft over de rapportages aan het Rijk gerapporteerd. Met deze toetsing hebben de beheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat) in beeld gebracht of de keringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnorm. De toezichthoudende rol van de provincie bij de toetsing van primaire keringen is in 2013 komen te vervallen. Bij de volgende toetsing in 2023 zullen de waterschappen direct aan het Rijk rapporteren.

In de derde toetsronde is gebleken dat in Brabant 244 kilometer waterkering voldoet aan de normen. 42 kilometer voldoet niet en voor 22 kilometer is extra onderzoek nodig. Een deel van de gesignaleerde knelpunten is in eerdere toetsrondes al naar boven gekomen en gerapporteerd. Circa 18 kilometer dijk is als 'nieuw' knelpunt aangemerkt. Er is nergens in Brabant sprake van een acuut veiligheidsprobleem. Voor de afgekeurde dijkvakken worden door de waterschappen verbeterplannen opgesteld.

In 2012/2013 is de verlengde derde toetsing uitgevoerd voor de keringen waarvoor volgens de Landelijke Rapportage Toetsing extra onderzoek nodig was. De afgekeurde dijkvakken zijn opgenomen in het landelijke HWBP (HoogwaterBeschermingsProgramma), een onderdeel van

het Deltaprogramma. In het HWBP vindt een prioritering plaats van de te verbeteren dijkvakken in Nederland.

Projecten in voorbereiding of uitvoering

In de provincie Noord-Brabant wordt de waterveiligheid in het rivierengebied op orde gehouden door het verbeteren van afgekeurde dijkvakken (in het HWBP) en rivierverruimingsprojecten (in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier). De provincie Noord-Brabant heeft de wettelijke taak om goedkeuring te verlenen aan projectplannen voor dijkverbetering en is bij rivierverruimingsprojecten bestuurlijk betrokken als initiatiefnemer of als gebiedsautoriteit.

Er worden drie projecten in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier in Noord-Brabant in 2015 opgeleverd: de Overdiepse Polder, de Noordwaard en waterberging Krammer/Volkerak. Voor de eerste twee projecten heeft de provincie in de afgelopen jaren het voorzitterschap ingevuld.

In Noord-Brabant zijn twee dijkverbeteringsprojecten aangewezen in de PKB Ruimte voor de Rivier, Steurgat-Bergsche Maas en Amer-Donge. De projecten zijn door de provincie goedgekeurd en worden volgens planning in 2015 opgeleverd.

Deltaprogramma

Binnen het Deltaprogramma is Brabant op het gebied van de hoogwaterbescherming actief geweest in het Rivierengebied en de Zuidwestelijke Delta. Brabant heeft voor de Bedijkte Maas het regioproces getrokken. Samen met alle partijen is een gebiedsvisie voor de Bedijkte Maas opgesteld en een voorkeursstrategie met maatregelen. De strategie behelst een mix van maatregelen (dijkverhoging en versterking en rivierverruiming). Binnen het Deltaprogramma zijn nieuwe wettelijke beschermingsnormen ontwikkeld, gebaseerd op risico's.

De uitkomsten van het Deltaprogramma zijn door het Rijk verankerd in het Nationaal Waterplan. Als vervolg werden samen met partijen afspraken gemaakt over een verdere studie naar de Maas. Brabant heeft voor deze fase het bestuurlijk voorzitterschap op zich genomen voor de gehele Maas (Stuurgroep Delta Maas) en gaat door met haar trekkende rol bij de Bedijkte Maas. In 2017 moet er voor de Maas een geoptimaliseerd maatregelenpakket liggen, een programmering (2030 / 2050) en voorstellen om voor koploperprojecten een MIRT-verkenning te starten. MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, een investeringsprogramma met Rijksgelden voor projecten met een ruimtelijke ingreep. De provincie is gestart met voorverkenningen van vier koploperprojecten langs de Maas. Het accent ligt op het verbinden van beschermingsmaatregelen met andere gebiedsopgaven.

Alle maatregelen om te voldoen aan de klimaatverandering (verhoging rivierafvoeren) en nieuwe wettelijke beschermingsnormen moeten in 2050 gereed zijn.

Verrichte studies

De provincie Noord-Brabant heeft samen met waterschap Aa en Maas onderzoek gedaan naar een doorbraakvrije dijk bij Keent. Dit project is in 2012 afgerond en door waterschap Aa en Maas toegestuurd aan de Deltacommissaris. Ook heeft de provincie Noord-Brabant

haar bijdrage geleverd aan het landelijke project Veiligheid Nederland in Kaart (VKN-2) in opdracht van Rijk-IPO-Unie. Per dijkkring in Nederland zijn de kansen op doorbraak en de gevolgen hiervan in kaart gebracht. De provincie heeft voor de Brabantse dijkringen overstromingsberekeningen gemaakt. Iedereen kan de gevolgen van een dijkdoorbraak vanuit grote rivieren voor zijn eigen huis beoordelen op www.overstroomik.nl.

Ook is gewerkt aan gebiedspilots meerlaagsveiligheid. Een van die studies ging over de regio Noordoost-Brabant waar verschillende benaderingen met elkaar vergeleken zijn. De andere studie richt zich op de mogelijkheden tot het beperken van gevolgen bij een dijkdoorbraak. Dit is in een voorbeeldgebied in West-Brabant uitgewerkt.

7.6 Regionale overlast van oppervlaktewater

Het doel van de provincie Noord-Brabant is een watersysteem dat robuust en toekomstgericht is. De waterschappen hebben hierin een uitvoerende taak. Er bestaat een onderscheid tussen:

- Regionale waterkeringen;
- Waterberging (WB21).

Regionale waterkeringen

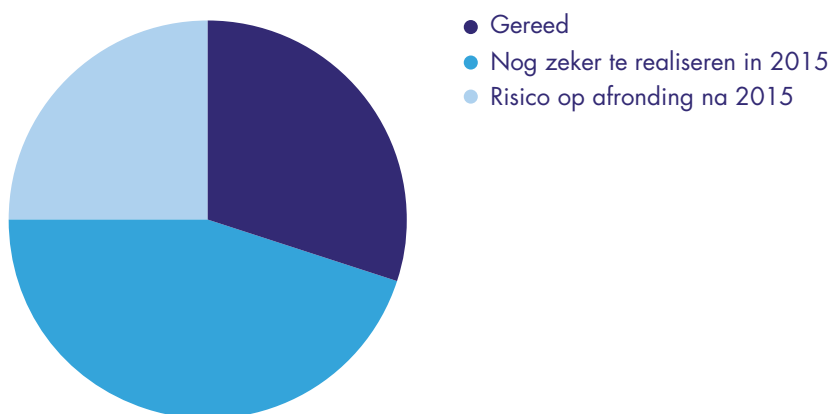
In de provinciale Verordening Water staan waterkeringen met een regionaal belang, die in beheer zijn bij de waterschappen, inclusief de veiligheidsnormen van die keringen. In 2012 hebben de waterschappen deze keringen getoetst. Het blijkt dat circa 140 kilometer dijk verbeterd moet worden. De resultaten van de toetsing zijn eerder aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en aan Provinciale Staten gerapporteerd, met daarbij het plan van aanpak voor de verbeteringen. Per waterschap zijn afspraken gemaakt over de verbetering. Waterschap Brabantse Delta heeft de grootste opgave. De regionale keringen moeten volgens de verordening eind 2015 op orde zijn. Hier zijn inmiddels per waterschap aparte afspraken over gemaakt. De verbeteringen moeten in 2025 gerealiseerd zijn.

De keringen in beheer bij het Rijk wijst het Rijk zelf aan. Het Rijk bepaalt zelf een normering. Daarbij gaat het in Brabant om onder andere kaden langs kanalen. De aanwijzing en normering van die keringen vindt plaats in 2015.

Waterberging

De opgave voor waterberging volgt uit afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (WB21). Om de wateropgave te realiseren richten de waterschappen het watersysteem robuust in. Maatregelen zijn het verruimen van watergangen, het aanleggen van waterbergingsgebieden of het aanpassen van kunstwerken. Hierbij wordt de WB21 trits gehanteerd: vasthouden, bergen en afvoeren. Als onderdeel van de tweede bestuursovereenkomst leggen de waterschappen waterbergingsgebieden aan. In Bijlage 4 is op kaart weergegeven waar de doelen voor waterberging wel en niet bereikt zijn. In de figuur met de stand van zaken - Waterberging is voor de hele provincie weergegeven wat er bereikt is ten opzichte van de afspraken in de tweede bestuursovereenkomst.

Stand van zaken - Waterberging (sept. 2014)

Waterberging
Totaal 1780 hectare

De waterschappen hebben voor een effectieve en efficiënte aanpak gekozen. In plaats van het traditioneel reserveren van oppervlakte is soms gekozen voor het vervangen van duikers en aanpassing van de capaciteit van gemalen. Daarnaast kon de benodigde bergingscapaciteit (in m³) soms op een kleinere oppervlakte worden gerealiseerd. Tot en met 2014 is er circa 580 hectare waterberging gerealiseerd. De projecten worden, mits er geen vertraging optreedt bij grondverwerving en procedures, afgerond in 2015. Dan zijn de geconstateerde knelpunten opgelost, met minder hectares dan eerst voorzien (1800 hectare in plaats van de voorziene 3000 hectare).

In 2013 hebben de waterschappen een toetsing gedaan en onderzocht in hoeverre men aan de normen voldoet. Hieruit blijkt dat het watersysteem grotendeels op orde is. Ongeveer 1% voldoet nog niet aan de normen.

7.7 Wateroverlast in bebouwd gebied

Wateroverlast in stedelijk gebied is afkomstig uit hemelwater, oppervlaktewater of grondwater. De waterschappen en gemeenten voeren regie in de aanpak van wateroverlast. De provincie heeft een toezichthoudende rol en ondersteunt het proces. De provinciale rol in het stedelijk waterbeheer is in de Agenda voor Brabant geëxtensiverd. Op verzoek worden nog wel adviezen aan gemeenten gegeven. Sinds 2011 is de ondersteuning in de vorm van een watertoets overgenomen door de waterschappen. Aan de andere kant is de provinciale rol in het stedelijk waterbeheer gegroeid ten aanzien van klimaatvraagstukken.

Grondwateroverlast

De provincie Noord-Brabant ondersteunt gemeenten bij de invulling van de wettelijke zorgplichten, zoals het verbreed- gemeentelijk rioleringsplan (V-GRP).

De gemeenten hebben een nieuw beleidskader V-GRP's opgesteld. Deze vervangt de versie die de provincie Noord-Brabant eerder had opgesteld.

Sinds 2002 werken de gemeente Eindhoven, Waterschap De Dommel, Brabant Water en de provincie samen aan watervraagstukken in het stedelijk gebied van Eindhoven. Gemeente

Waalre is later aangesloten. Aanleiding is de grondwateroverlast die optrad in de jaren '90. De samenwerking heeft zich uitgebreid naar andere grondwater gerelateerde thema's zoals het veiligstellen van bronnen voor drinkwater, de aanpak van bodemverontreinigingen, de beperking van bestrijdingsmiddelen en energieopslag in de bodem. Er is onderzocht hoe de grondwateroverlast in Eindhoven kan worden verminderd. In een nieuw convenant (2013-2015) zijn afspraken gemaakt over het handhaven van de winning Vredeoord en uitbreiding van de drinkwaterwinning Aalsterweg / Gennepark. De grondwateroverlast in Eindhoven zal zo verminderen en de veiligheid van de drinkwaterbronnen van Brabant Water wordt gewaarborgd.

7.7.1 Klimaatadaptatie

Met een warmer wordend klimaat krijgen steden in de toekomst te kampen met hittestress en meer waterkwaliteitsproblemen. De provincie heeft een aantal initiatieven ondernomen om deze problematiek onder de aandacht van gemeenten te brengen. Voorbeelden zijn het netwerk Cool Brabant en een "Community of Practice" in het land van Cuijk. De bedoeling is om het stedelijk water veel meer integraal te beschouwen dan vroeger werd gedaan. Ook aandacht voor ruimtelijke ontwikkeling, biodiversiteit en leefomgeving is nodig.

Monitoring voortgang

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken om meer samen te gaan werken in de waterketen om zo kosten te besparen. De provincie Noord-Brabant evalueert in 2015 wat de resultaten zijn binnen Brabant. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van twee andere evaluaties; de benchmark van Rioned en de "visitatiecommissie Peijs".

De voortgang van de watermaatregelen via een enquête klimaat bij gemeenten is niet van de grond gekomen, omdat er weinig behoefte aan was bij de gemeenten

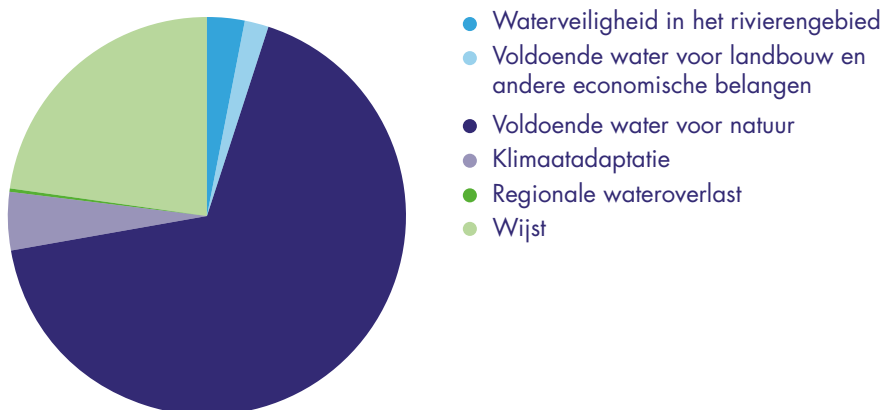
7.8 Financiële en organisatorische aspecten omgaan met waterkwantiteit

De conclusies over de voortgang per onderdeel zijn:

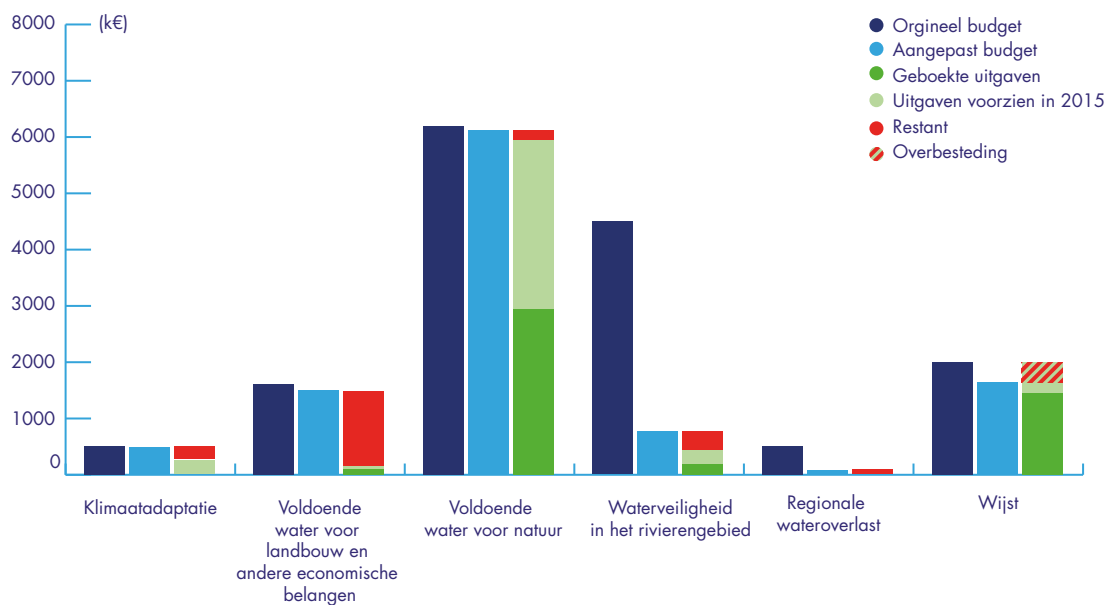
- Er zijn verschillende klimaatonderzoeken uitgezet die buiten het budget van het PWP zijn gefinancierd. In 2015 is nog een aantal afsluitende activiteiten gepland;
- Het thema voldoende water is door de provincie opgepakt in verschillende deelprogramma's binnen het Deltaprogramma. De waterschappen pakken het thema Beregenen op maat en GGOR AHS op. Grote investeringen zijn uitgebleven en worden deels pas in de nieuwe planperiode opgepakt (vergroten van de capaciteit van de Noordervaart);
- Voor het herstel van natte natuur is het grootste deel van het budget gereserveerd. De waterschappen moeten nog de helft van de projecten afronden en declareren;
- Enkele grote projecten en onderzoeken op het gebied van waterveiligheid zijn ter hand genomen door het Rijk. Daarnaast zijn er in de uitvoering op diverse posten minder te verwachten uitgaven, met name door minder/goedkopere aanbesteding en samenwerking met derden. Het is daardoor ook mogelijk geweest om € 1.3 miljoen van het oorspronkelijke budget over te hevelen naar het project Roode Vaart als onderdeel van de gebiedsopgave Waterpoort. Om regionale wateroverlast tegen te gaan worden waterbergingsgebieden aangelegd. Dit is een verantwoordelijkheid van de waterschappen. Voor 2015 is nog geld gereserveerd voor afronding van waterberging Volkerak-Zoommeer;

- De provincie ondersteunt de gemeentes beperkt bij het opstellen van rioleringsplannen;
- De projecten gericht op herstel van wijkgronden stagneerden. Daarom heeft de provincie extra geld geïnvesteerd voor het inhuren van een externe projectleider.

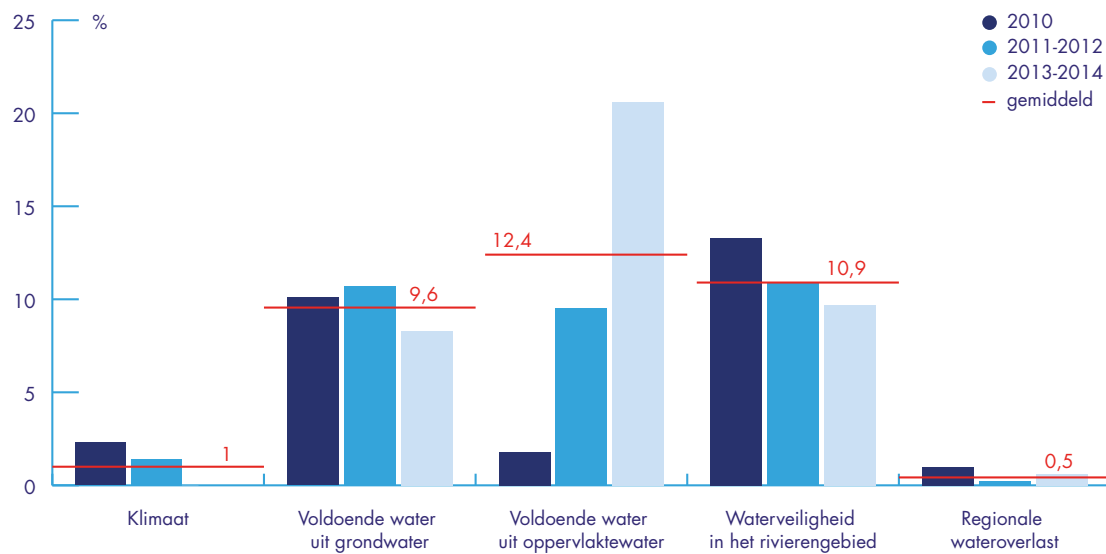
Uitgaven waterkwantiteit

Financieel overzicht waterkwantiteit

Personele inzet waterkwantiteit

8 Gebruik van grondwatervoorraden

Door het afschaffen van de grondwaterbelasting eind 2011 is de prijs van grondwater sterk gedaald. Daarmee verdween de basis voor een Masterplan voor het verminderen van (laagwaardig) grondwatergebruik. Er is een Waterfonds ingesteld om bedrijven te stimuleren te investeren in waterbesparende technologieën. De verantwoordelijkheid voor beregening door de landbouw is overgegaan naar de waterschappen.

Gebruik van grondwatervoorraden

Door het onttrekken van grondwater voor drink- en industriewatervoorziening of landbouw kan verdroging optreden. Een trendanalyse voor het KRW meetnet grondwater laat vanaf 2000 zien dat er geen verdere verslechtering is opgetreden. Dit is in overeenstemming met de verwachting, omdat er geen nieuwe ingrepen hebben plaatsgevonden.

8.1 Openbare drinkwatervoorzieningen

Brabant Water en Evides leveren water aan particulieren en bedrijven. De hoeveelheid onttrokken grondwater is sinds 1991 gedaald van 235 miljoen m³ naar ongeveer 200 miljoen m³ in het jaar 2000. Daarna is de onttrekking vrij constant gebleven. Het onttrekken van grondwater kan verder worden verminderd door het beperken van laagwaardige toepassingen.

In de opeenvolgende provinciale waterplannen is voorzien dat ook de waterleidingbedrijven een bijdrage leveren aan het verminderen van het laagwaardig gebruik van grondwater. In het PWP 2010-2015 is dit vorm gegeven in een door Brabant Water op te stellen Masterplan met mogelijke alternatieven bij bedrijven. Door het afschaffen van de grondwaterbelasting eind

2011 is de prijs van grondwater sterk gedaald. Hiermee verdween de financiële basis voor plannen voor inzet van alternatieven. Met Brabant Water is afgesproken om de ontwikkeling van het Masterplan voorlopig stil te leggen.

8.2 Industrie

In het PWP krijgt de industrie de mogelijkheid om de grondwateronttrekking in bebouwd gebied uit te breiden. Deze onttrekkingen moeten dan wel een bijdrage leveren aan vermindering van stedelijke grondwateroverlast. In het plan is hiervoor een grens vastgelegd voor een totale onttrekking van drink- en industriewater van 250 miljoen m³/jaar (onttrekking 2007 + ruim 10%). Als deze grens wordt bereikt, dan wordt het beleid heroverwogen. In de afgelopen jaren is door besparingen door de industrie minder grondwater onttrokken. Ook is er geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid van uitbreiding van de onttrekking. Er zijn drie bedrijven die wel behoefte hebben aan uitbreiding, maar deze bedrijven onttrekken diep grondwater. Dit geeft geen bijdrage aan vermindering van stedelijke wateroverlast.

De provincie stimuleert efficiënt gebruik van grondwater bij de industrie door innovatieve watertechnologie. De initiatieven moeten passen binnen de context van het Brabantse innovatiebeleid. In het PWP is uitgegaan van het verstrekken van subsidies voor waterbesparing. Hiervoor was steeds minder belangstelling van het bedrijfsleven. Inmiddels is een andere financieringswijze ontwikkeld die goed aansluit bij het provinciale innovatiebeleid. De gelden zijn gestort in een Waterfonds, beheerd door de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM). Met de middelen uit het fonds kunnen bedrijven innovatieve technologieën ontwikkelen, die het gebruik van het Brabantse (grond)water verminderen. Het fonds loopt tot en met 2025. Er is wel belangstelling van bedrijven, maar er is nog geen geld ingelegd vanuit het Waterfonds. Pas op langere termijn is duidelijk of deze regeling goed werkt.

In gebieden zonder zoet grondwater of met heel weinig zoet grondwater kan mogelijk gezuiverd brak grondwater ingezet worden. De provincie heeft een onderzoek van Brabant Water medegefinancierd (500 k€) voor een proefinstallatie in Zevenbergen. Het zoute concentraat dat overblijft wordt in diepe zoute grondwaterlagen teruggepompt.

8.3 Overige onttrekkingen

Met in de invoering van de Waterwet (2009) zijn de waterschappen verantwoordelijk geworden voor het grondwaterbeheer. De waterschappen zijn daardoor bevoegd gezag voor alle grondwateronttrekkingen met uitzondering van de onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening, grote industriële onttrekkingen (>150.000 m³/jaar) en bodemenergiesystemen. In het PWP is bepaald dat het laagwaardig gebruik van grondwater niet mag toenemen en dat er geen extra beïnvloeding van de natte natuur mag plaatsvinden. Binnen deze randvoorwaarden hebben de waterschappen nieuw beleid ontwikkeld voor landbouwberegening. Er wordt gebruik gemaakt van het provinciale grondwatermeetnet om de droogtetoestand continu bij te kunnen houden.

Voor kleine onttrekkingen (< 10 m³/uur; put ondieper dan 30 meter) wordt de hoeveelheid onttrokken water niet geregistreerd. De invloed van deze onttrekkingen moet wel worden meegenomen in KRW rapportages. Hoe dit gedaan wordt en wie dit gaat doen, wordt nog landelijk afgesproken.

8.4 Bodemenergiesystemen (Koude- en Warmteopslag)

Bodemenergiesystemen worden steeds meer toegepast. Dit geeft soms knelpunten in de ondergrond. Om de lange termijn risico's en effecten van energieopslagsystemen in beeld te krijgen is onderzoek en monitoring noodzakelijk. De provincie heeft onderzoek laten uitvoeren naar de risico's van onderlinge beïnvloeding en rendementen van systemen. Dit helpt de omgevingsdienst bij de ruimtelijke planning van deze systemen.

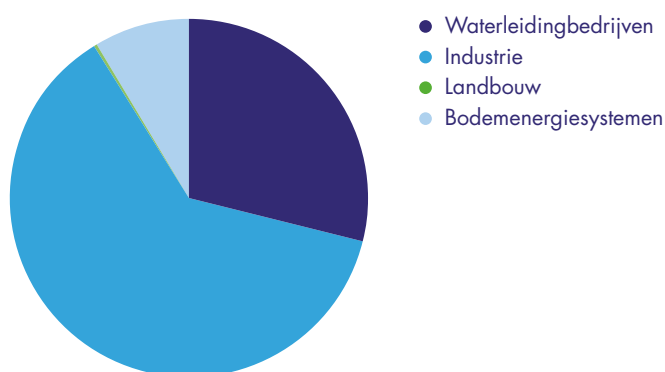
In 2013 is de nieuwe AMVB Bodemenergie in werking getreden. Daarmee hebben de gemeentes de verantwoordelijkheid voor de vergunningverlening van gesloten energiesystemen. De gemeente maakt een Masterplan met een 3D indeling van de ondergrond en doet voorstellen voor een optimale inrichting van systemen. De provincie is bevoegd gezag voor het beoordelen van vergunningen, maar heeft deze taak gemandateerd aan de omgevingsdienst. De twee gemaakte plannen (Breda, Eersel) voldeden niet aan de criteria voor cofinanciering van de provincie.

Koude Warmte Opslag systemen zijn niet toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden. Brabant Water heeft een alternatief ontwikkeld op een bedrijvenpark in Eindhoven waar koude-energie uit het drinkwaternet wordt gegenereerd.

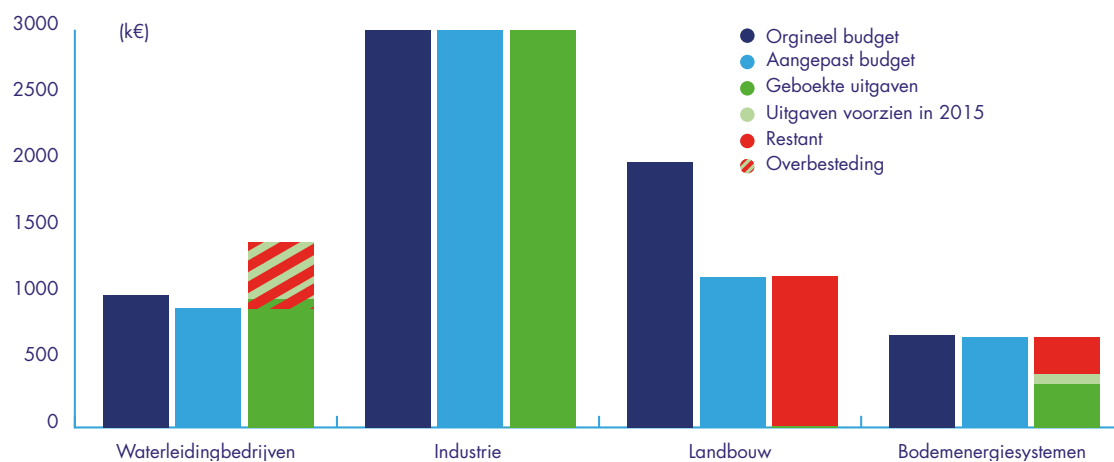
8.5 Financiële en organisatorische aspecten gebruik van grondwatervoorraden

Conclusie is dat door veranderende omstandigheden en inzichten veel van de voorgenomen acties niet zijn uitgevoerd. Het masterplan van Brabant Water voor de openbare drinkwatervoorziening is bijvoorbeeld komen te vervallen. De gelden zijn besteed aan andere zaken (bijvoorbeeld schadecommissie grondwateronttrekkingen en administratie rondom inning grondwaterheffingen). In 2015 is nog een aantal onderzoeken gepland voor beleidsontwikkeling openbare drinkwatervoorziening voor het nieuwe PMWP.

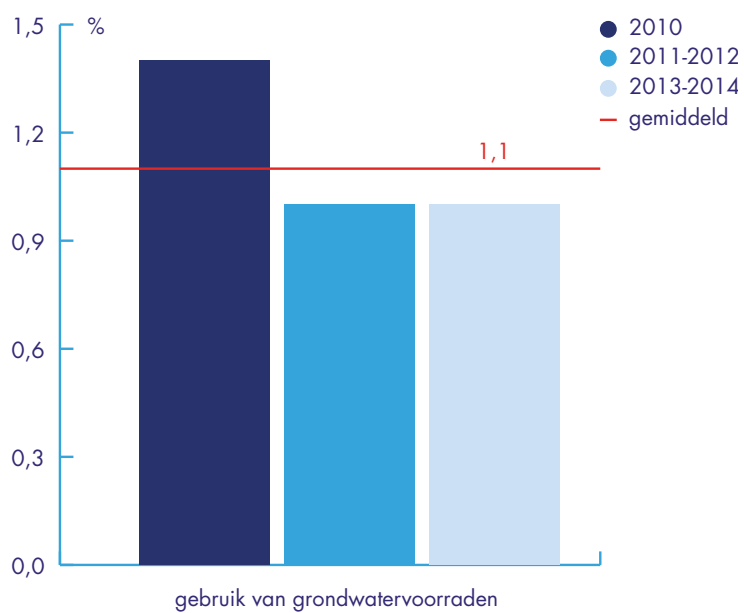
Uitgaven gebruik van grondwatervoorraden

Financieel overzicht gebruik van grondwatervoorraden

Personele inzet gebruik van grondwatervoorraden

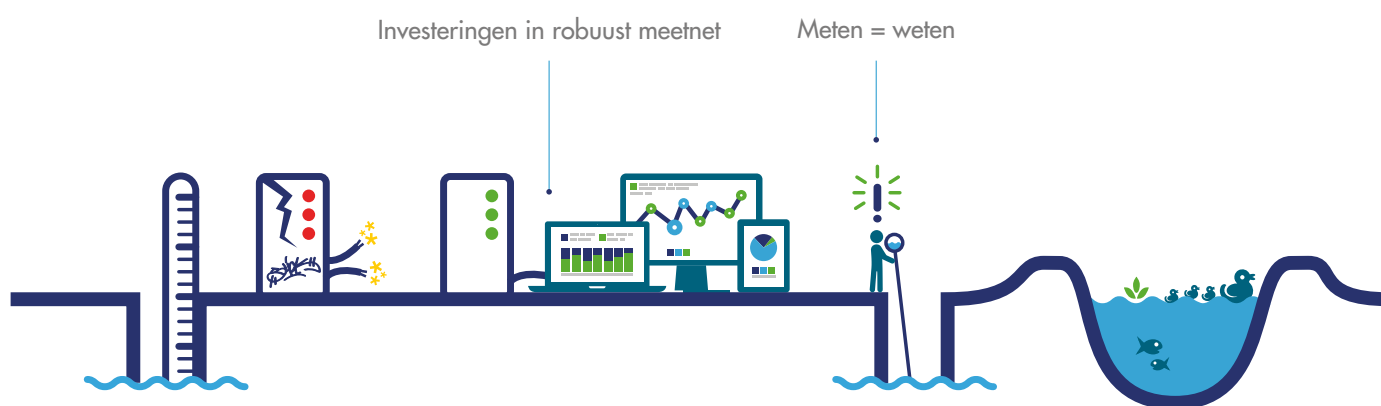

9 Monitoring en evaluatie

De grootste financiële inspanning voor monitoring is gemoeid met de meetnetten grondwaterkwaliteit en grondwaterstanden. In de praktijk blijkt dat het grondwaterstandsmeetnet niet voldoende bestand is tegen vandalisme en dat er een haperende sms verbinding is. In 2015 wordt geïnvesteerd in een robuust monitoringstelsel.

Monitoring

9.1 Toestandsmonitoring

Toestandsmonitoring geeft de provincie inzicht in de mate waarin activiteiten en maatregelen leiden tot het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater, zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht. Al decennia meten de provincies en de waterschappen de toestand van grond- en oppervlaktewater.

De aangepaste monitoringswijze van het nieuwe PWP over de toestand van het oppervlaktewater (kwalitatief en kwantitatief) is in samenwerking met de waterschappen opgesteld in een monitoringsplan in 2011. Samen met Vlaamse waterpartners is de wijze van monitoring aan weerszijden van de grens afgestemd.

De metingen in grond- en oppervlaktewater zijn gebruikt voor het tweede SGBP. Gedetailleerde gegevens van alle waterlichamen in Nederland zijn verwerkt in afzonderlijke factsheets. Informatie uit de factsheets zijn gebruikt door de waterschappen in hun Waterrapportage (voorheen Regionale Water Systeem Rapportage). In 2015 wordt het KRW meetnet voor oppervlaktewater geoptimaliseerd.

Beheer en onderhoud grondwaterstandsmeetnetten

De provincie heeft een provincie dekkend grondwaterstand- en stijghoogtemeetnet (ca. 400 waarnemingsputten met ca. 1000 filters). Sinds 2012 worden alle grondwaterstanden automatisch geregistreerd en dagelijks doorgegeven per sms. Het databeheer en meetnetonderhoud zijn sinds 2012 in handen van Brabant Water. Sinds 2014 wordt het contractbeheer en de monsternamen voor kwaliteit uitgevoerd door de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) namens de provincie Noord-Brabant.

In de praktijk blijkt het systeem minder goed te voldoen. Het is niet voldoende bestand tegen vandalisme en de verbinding via sms werkt niet altijd. In 2015 wordt gestart met het meetnet toekomstbestendig (vandalismebestendig) en goed functionerend te maken.

Om het (nieuwe) beregeningsbeleid uit te kunnen voeren, willen de waterschappen snel over actuele gegevens kunnen beschikken. Op basis daarvan kan een waarschuwing worden gegeven of een beregeningsverbod worden afgekondigd. Dit is in 2015 voor het eerst uitgevoerd. De waterschappen maken hierbij gebruik van peilbuizen van het meetnet van de provincie.

Door de waterschappen, natuurterreinbeheerders, gemeenten en waterleidingbedrijven worden ook grondwaterstanden gemeten. In 2012 is samen met deze partijen geïnventariseerd hoe technisch en organisatorisch beter samengewerkt kan worden en hoe gegevens beter gedeeld kunnen worden. De samenwerking en kennisdeling krijgt steeds meer vorm.

Beheer en onderhoud grondwaterkwaliteitsmeetnet

De provincie heeft een provincie dekkend grondwaterkwaliteitsmeetnet. Vergelijkbaar met het grondwaterstandsmeetnet wordt het beheer en onderhoud door Brabant Water uitgevoerd. De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de metingen. De opzet van het meetnet wordt in 2015 geëvalueerd in samenhang met het provinciale bodemmeetnet.

Beleidsmeetnet verdroging

De verdroging van natuurgebieden wordt bijgehouden door het meten van grondwaterstanden en van de kwaliteit van grondwater en oppervlaktewater. In 2014/2015 is in 15 Natura 2000 gebieden het Beleidsmeetnet Verdroging (BMV) nieuw opgezet of verder uitgebreid. Met het uitgebreide meetnet is het mogelijk om een representatief beeld te krijgen van de toestand en trend van de natte, grondwaterafhankelijke natuur. De nieuw geplaatste peilbuizen zijn bekostigd door de Provincie. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de metingen, het beheer en het onderhoud.

Voor de KRW is een representatief beeld nodig van de grondwaterkwaliteit binnen de Natte Natuurparels. Daarom is het aantal meetpunten voor grondwaterkwaliteit uitgebreid. De provincie voert de kwaliteitsmetingen uit.

SNL en N-2000 monitoring

De provincies hebben in 2012 de subsidiëring van natuurgebieden overgedragen gekregen van het Rijk. Het Stelsel Natuur en Landschap (SNL) regelt het (agrarisch) natuurbeheer in de EHS, inclusief de aangewezen gebieden voor Natura 2000. Onderdeel vormt de monitoring van de natuurkwaliteit. De provincie Noord-Brabant integreert in 2015 de SNL-monitoring in de natte Natura 2000 gebieden met het Beleidsmeetnet verdroging. In de droge gebieden zijn grondwaterstanden niet altijd vereist om de kwaliteit van de natuur te bepalen.

9.2 Prestatiemonitoring

In het PWP staan acties omschreven die moeten worden uitgevoerd door de provincie zelf of door haar partners (waterschappen, gemeenten, industrie) om te voldoen aan de doelstellingen van het PWP. De voortgang wordt sinds 2010 periodiek bijgewerkt en gevolgd met de webapplicatie BIS Water. In de praktijk wordt dit systeem onvoldoende bijgewerkt door provincied medewerkers. Knelpunt is dat informatie van verschillend detailniveau, beschikbaar bij diverse medewerkers, ingevoerd moet worden. Het BIS wordt daarom vervangen door een nog nader te kiezen systeem.

Naast het monitoren van de uitgevoerde acties, was het ook de bedoeling van het PWP om de bereikte winst in duurzaamheid te monitoren. Er is echter besloten om het ontwikkelde instrument (People Planet Profit scan) niet in te zetten, omdat dit te veel extra werk zou geven voor de projectleiders.

Voor de nieuwe planperiode wordt bekeken hoe de voortgang beter bij te houden is.

9.3 Onderzoeksmonitoring

De provincie voert onderzoeken uit om extra informatie te krijgen over het watersysteem en eventuele knelpunten. Alle rapporten zijn digitaal op te halen via www.brabant.nl/toestandvanhetwater

Waterrapportage Noord-Brabant

Begin 2013 is door de Brabantse waterschappen de 'Waterrapportage Noord-Brabant' opgeleverd. Het rapport is in samenwerking met de provincie opgesteld. Dit rapport beschrijft de toestand van het watersysteem voor onder andere waterkwaliteit, waterkwantiteit en veiligheid. De rapportage is gebaseerd op bestaande onderzoeken, zoals een aantal hieronder genoemde rapporten. Onderdeel van de waterrapportage is het rapport 'Toestand Brabantse Vennen', dat de biologische en chemische samenstelling van de vennen in Brabant beschrijft.

Toestandsbepaling watersysteem voor Europa

In 2012 is er in Nederland een tussenrapportage gemaakt over de toestand van het watersysteem op basis van de Kaderrichtlijn Water. Het rapport 'KRW toetsing grondwater, 2012, Maasstroomgebied' geeft de resultaten weer van de beoordelingen van het grondwatersysteem. De resultaten van de beoordeling van het oppervlaktewatersysteem zijn verwerkt in de 'Waterrapportage Noord-Brabant'. Onderdeel van de Kaderrichtlijn Water is ook de hydromorfologie. De hydromorfologie van een water is de vorm waarin bijvoorbeeld een beek door het landschap stroomt. Hierover is een aparte technische notitie opgeleverd.

Evaluatie verdrogingsbestrijding 2012

In 2012 is een onderzoek uitgevoerd van de mate waarin de Noord-Brabantse Natte Natuurparels verdroogd zijn. Het hoofdrapport 'Beleidsevaluatie verdrogingsbestrijding 2012 - Noord-Brabant' beschrijft de resultaten van de evaluatie. Het rapport 'Evaluatie meetnet verdroging 2012 - Noord-Brabant' geeft een analyse van de meetresultaten in het beleidsmeetnet verdroging dat in een aantal natte natuurgebieden de toestand in de gaten houdt.

Nieuwe methoden verdrogingsmonitoring

In 2012 is door de provincie Noord-Brabant een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van het gebruik van satellietbeelden om de verdroging van natuurgebieden te bepalen.

Onderzoek grondwaterstanden

De provincies in Nederland hebben een uitgebreid meetnet voor grondwaterstanden in beheer. Het rapport 'Lange tijdreeksanalyses in het kader van KRW en RWSR' laat voor een aantal peilbuizen in het Maasstroomgebied zien hoe de grondwaterstanden zich sinds de Tweede Wereldoorlog hebben ontwikkeld. Het rapport 'Onderzoek afwijkingen tussen tijdreeksmodellen en metingen KRW meetnet grondwater' is een technisch rapport dat beschrijft welke type afwijkingen er zijn gevonden tussen gemeten waarden en op basis van neerslag voorspelde grondwaterstanden.

Brede screening Maasstroomgebied

In de jaren 2011 en 2012 heeft een uitgebreid onderzoek plaatsgevonden naar het voorkomen van bestrijdingsmiddelen en 'nieuwe' stoffen in het watersysteem. De 'nieuwe' stoffen zijn op zich bekende stoffen als geneesmiddelen of brandvertragers, maar waarvan vaak nog onvoldoende bekend is waar ze allemaal voorkomen. Het 'Feitenrapport brede screening bestrijdingsmiddelen en nieuwe stoffen Maasstroomgebied 2011-2012' beschrijft de gevonden resultaten en of normen worden overschreden.

Bronnenanalyse Maasstroomgebied 2012

De 'Bronnenanalyse Maasstroomgebied 2012' geeft op basis van onder andere de landelijke emissieregistratie de grootte van de uitstoot en de herkomst van de verschillende stoffen. In de databestanden staan alle in de bronnenanalyse verzamelde emissiegegevens.

Bronnenanalyse Maas fase 2

In vervolg op de hierboven genoemde Brede Screening en Bronnenanalyse zijn in een tweede fase de resultaten van beide gecombineerd. Hierbij is ook een aantal mogelijke opties voor maatregelen benoemd. De resultaten zijn in twee deelrapporten opgenomen. Deelrapport A gaat over de gewasbeschermingsmiddelen en biociden; deelrapport B over metalen, nutriënten, PAK's, geneesmiddelen en overige stofgroepen.

Interactie grondwater en oppervlaktewater

Onderdeel van de toestandsbepaling van grondwater zijn de invloed van grondwater op de kwaliteit en hoeveelheid oppervlaktewater en de waterbalans van het grondwaterlichaam. In het rapport 'Interactie grondwater oppervlaktewater Maasstroomgebied' worden voor beide onderwerpen de achtergrond en de resultaten weergegeven.

Schone bronnen voor drinkwater; Milieuvreemde stoffen in Brabantse waterwingebieden

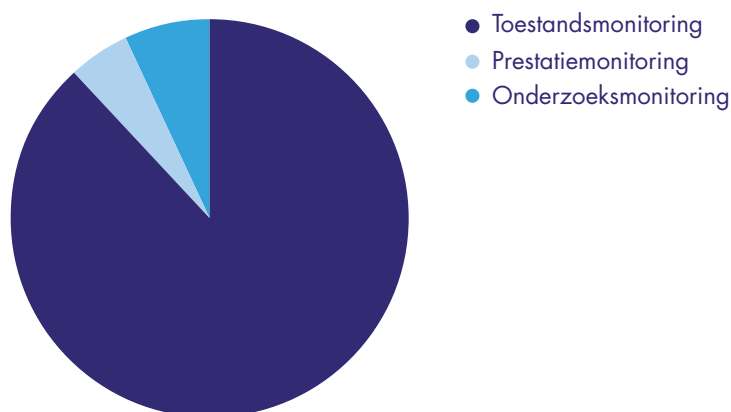
Het rapport beschrijft de risico's van nieuwe stoffen op grondwaterwinningen. Het gaat om nieuwe stoffen, zoals gerapporteerd in de feitenrapportage van de Brede Screening, aangevuld met soortgelijke stoffen die in deze rapportage nog ontbreken. Het gaat om risico's voor grondwaterwinningen, zowel direct vanuit het oppervlaktewater als via diffuse (landbouw) belasting. Risico's van acht winningen zijn in beeld gebracht. Het onderzoek is samen met Brabant Water uitgevoerd dat zelf nader onderzoek doet naar verdere risico's en het monitoringprogramma.

9.4 Financiële en organisatorische aspecten monitoring en evaluatie

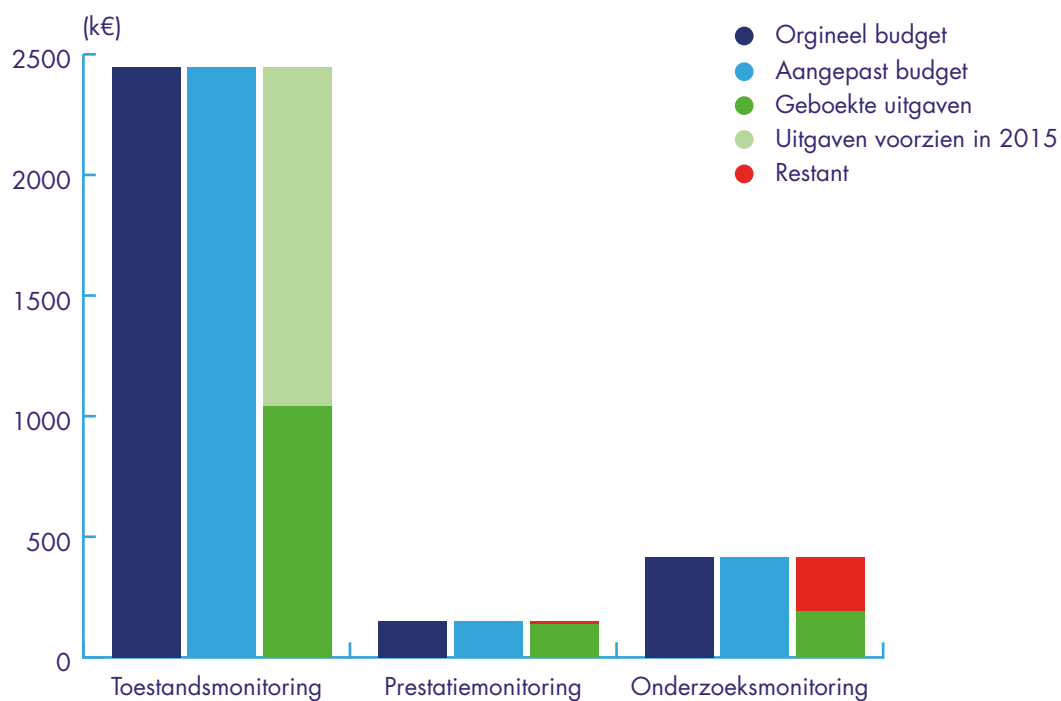
De conclusie is dat de vooraf voorgenomen monitoringsacties zijn uitgevoerd. Dit gaat zowel over de reguliere monitoring en het bijhouden van de prestaties in het BIS, als over diverse onderzoeksprojecten. In 2015 wordt nog geïnvesteerd in een meer robuust monitoringsysteem voor grondwaterstanden.

De monitoring van grondwater is een wettelijke en reguliere taak van de provincie. De financiering van de provinciale meetnetten vindt daarom deels plaats buiten het PWP om.

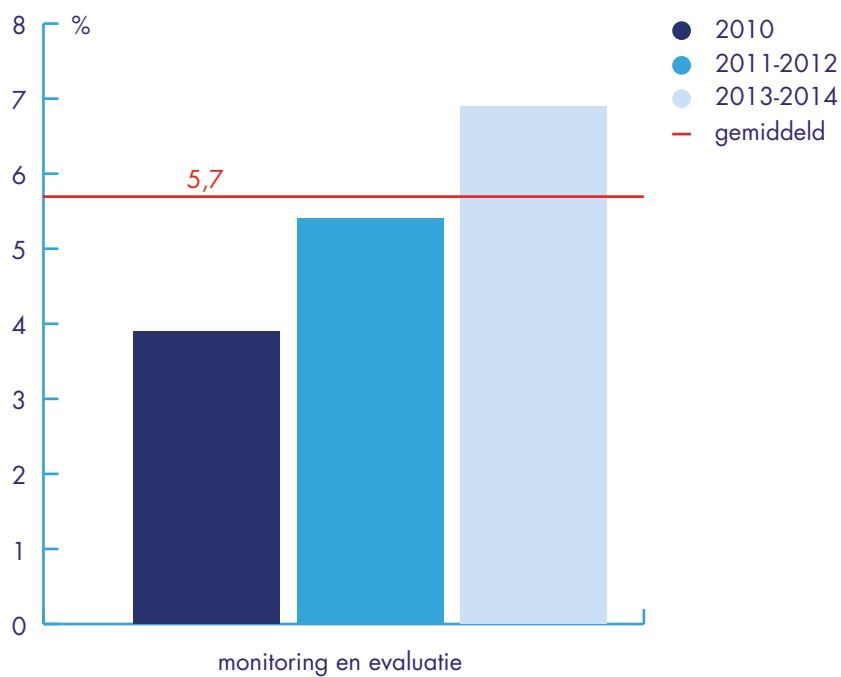
Uitgaven monitoring en evaluatie

Financieel overzicht monitoring en evaluatie

Personele inzet monitoring en evaluatie

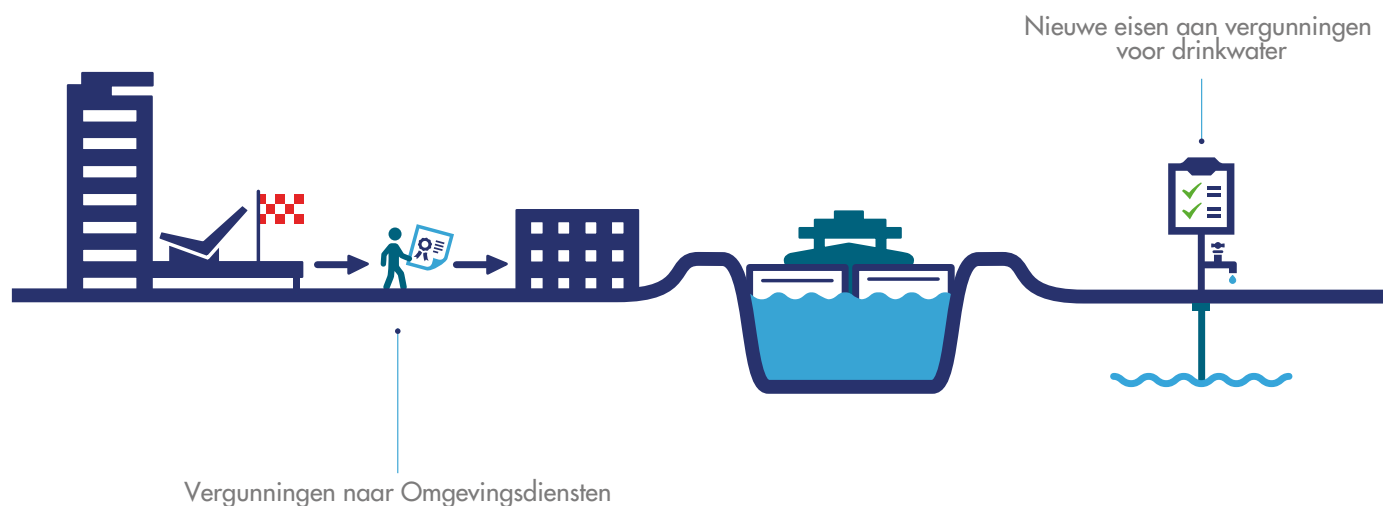

10 Reguliere taken

Naast de uitvoering en ontwikkeling van beleid zoals in de voorgaande hoofdstukken werd beschreven, voert de provincie nog een aantal taken uit die raakvlakken hebben met het PWP. In onderstaande tabel staat een kort overzicht hiervan. Vergunningverlening en inning grondwaterheffing wordt sinds 2013 vrijwel geheel door de omgevingsdiensten uitgevoerd.

Reguliere taken

Taak		Aantal				
		2010	2011	2012	2013	2014
Vergunningverlening	Koude- warmteopslag	29	47	61	36	25
	Grote grondwateronttrekkingen (industrie en waterleiding)	2	3	3	1	3 + 40 *1
Meldingen PMV		48	61	65	onbekend	onbekend
Advisering	Wet Milieubeheer *2	50	-	-	-	-
	Ontgrondingen	30	25	15	19	20
	Watertoets	25	50	53	47	35
	MER	10	3	3	4	4
Inning grondwaterheffingen		8500	8500	8500		3800
Subsidieverlening	Bestuursovereenkomst waterschappen	12	3	2	4	0
	Overige subsidies	5	4	6	0	1
Beheer provinciale kanalen		75 km				
Adviescommissie Schade Grondwater *3		Ad-hoc				
Toezicht op de waterschappen		4 waterschappen				

*1 Het aantal van veertig betreft de ambtshalve wijziging van vergunningen naar vergunning menselijke consumptie.

*2 Advisering vanuit water voor vergunningen Wet Milieubeheer zijn vrijwel geheel weggevallen en is ook niet meer noodzakelijk.

*3 In de Waterwet is bepaald dat een ieder die denkt schade te ondervinden door een grondwateronttrekking bij de provincie een verzoek om onderzoek kan indienen. Verzoeken die worden ingediend hebben vooral betrekking op droogteschade bij landbouwgewassen, verminderde opbrengst van veedrenk- en beregeningsputten en zettingsschade aan gebouwen.

De provincies financieren het onderzoek dat wordt uitgevoerd door de ACSG, dat is ondergebracht bij DLG. De provincie Noord-Brabant treedt op als coördinerende provincie richting ACSG en krijgt hiervoor een vergoeding van de overige provincies.

De ACSG stelt een plan van aanpak en een begroting op, die na goedkeuring door de betrokken provincie ter uitvoering wordt genomen. De ACSG onderzoekt de schadeclaim en maakt bij een gegronde claim een niet-bindend voorstel voor regeling tussen de onttrekker en de schadeclaim. Komen beide partijen niet tot overeenstemming dan is alsnog een gang naar de rechter noodzakelijk, het advies van de ACSG zal hierbij een belangrijke rol spelen.

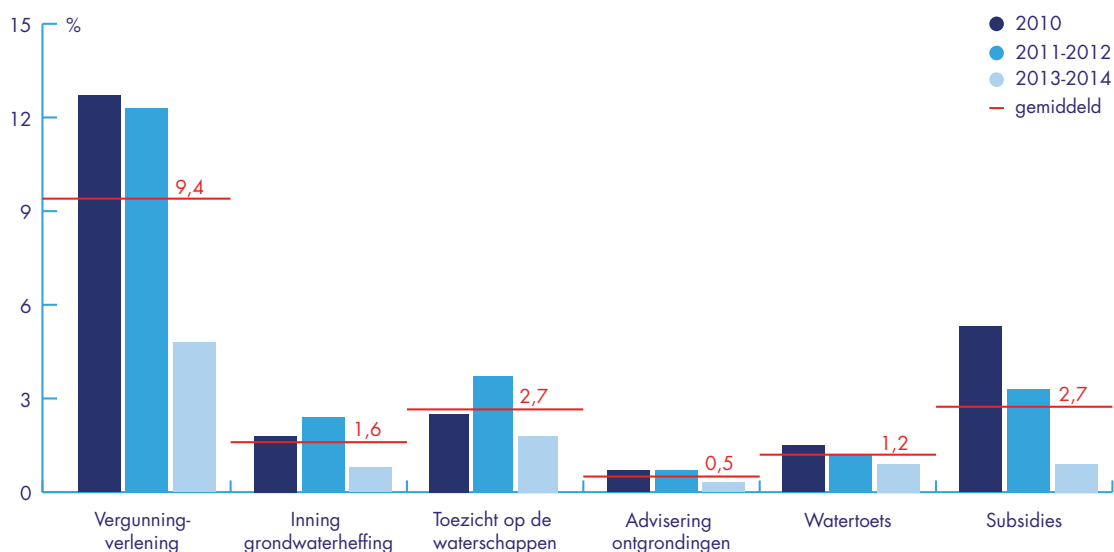
10.1 Duurzaamheidsaspecten binnen de provincie

Naast het maken van beleid voor de gehele provincie kan de provincie zelf ook een bijdrage leveren door zich milieubewust te gedragen. In het PWP zijn uitgangspunten opgenomen voor het duurzaam omgaan met water. Het is niet duidelijk of deze doelstellingen zijn gehaald, omdat hier niet op gemonitord is.

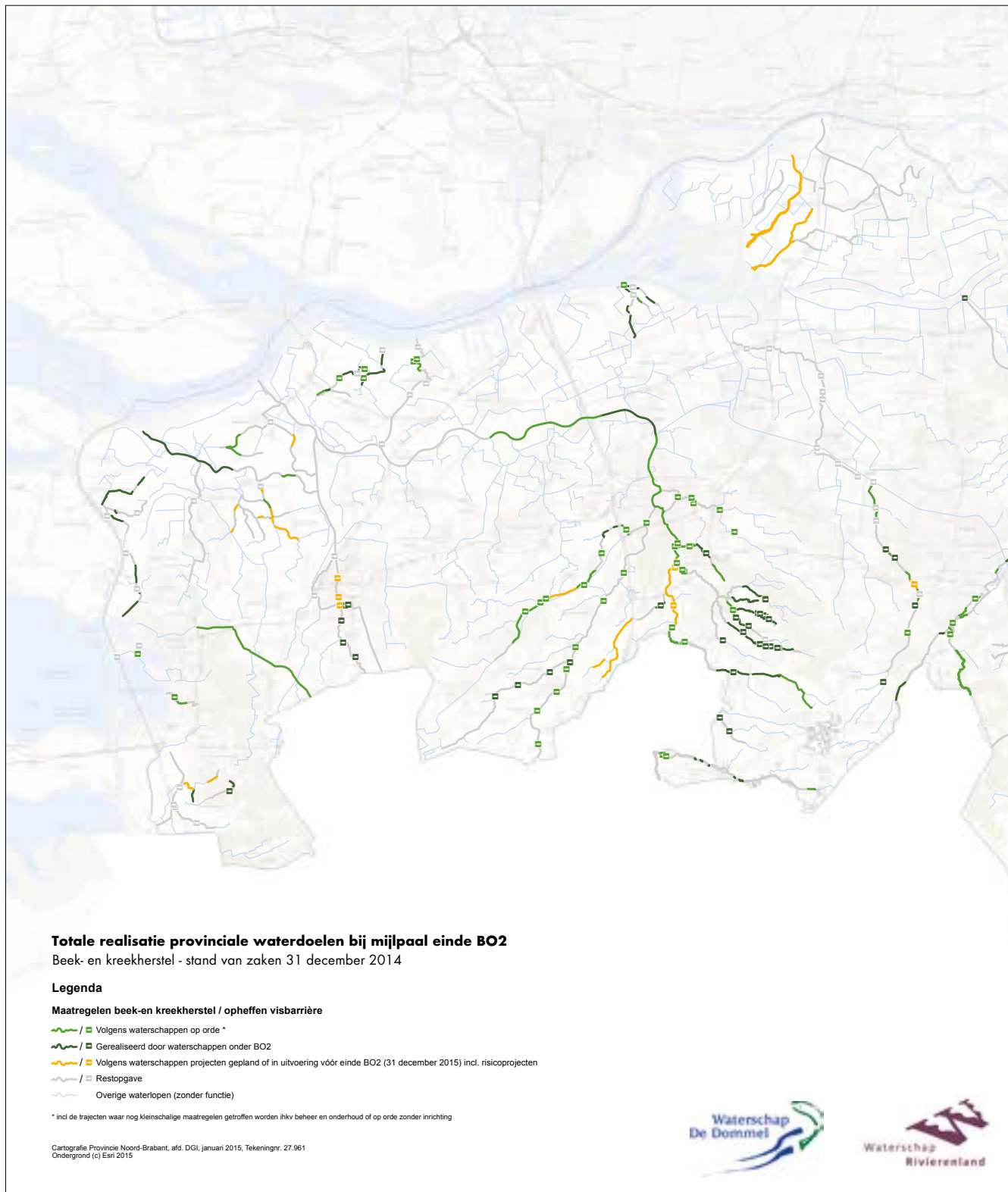
De provincie gebruikt al sinds 1996 geen chemische middelen meer op verhardingen of bij ander terreinbeheer. Het zou daarom mogelijk moeten zijn om het certificaat Goud Barometer Duurzaam Terreinbeheer te krijgen. Dit zou een positief signaal zijn richting gemeenten die ook aan het project Schoon Water voor Brabant meedoen. Aangezien de provincie al gecertificeerd is voor het milieumangementsysteem (ISO 14001) is er voor gekozen om niet extra tijd te besteden aan een tweede certificering.

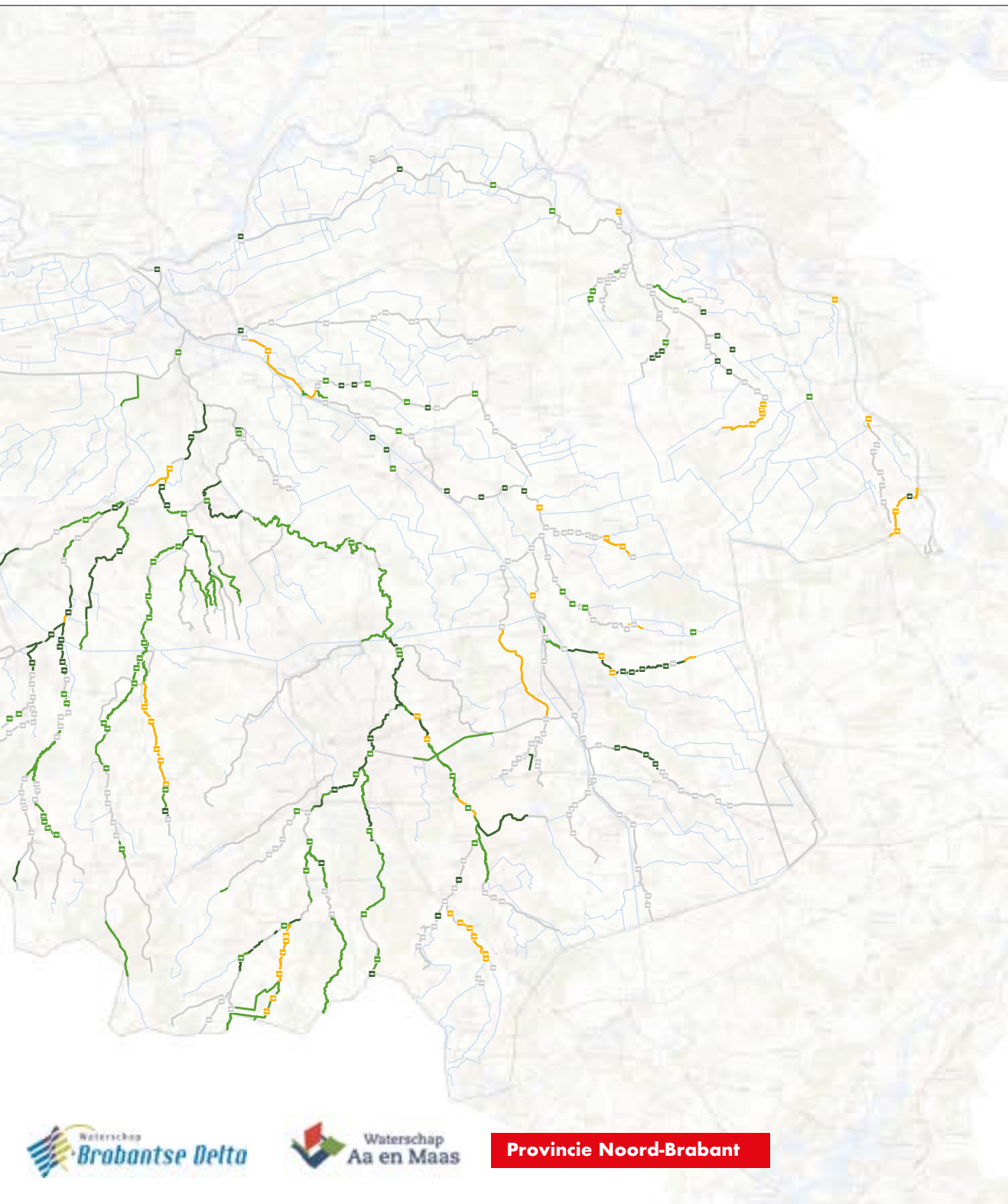
10.2 Organisatorische aspecten reguliere taken

Personele inzet reguliere taken

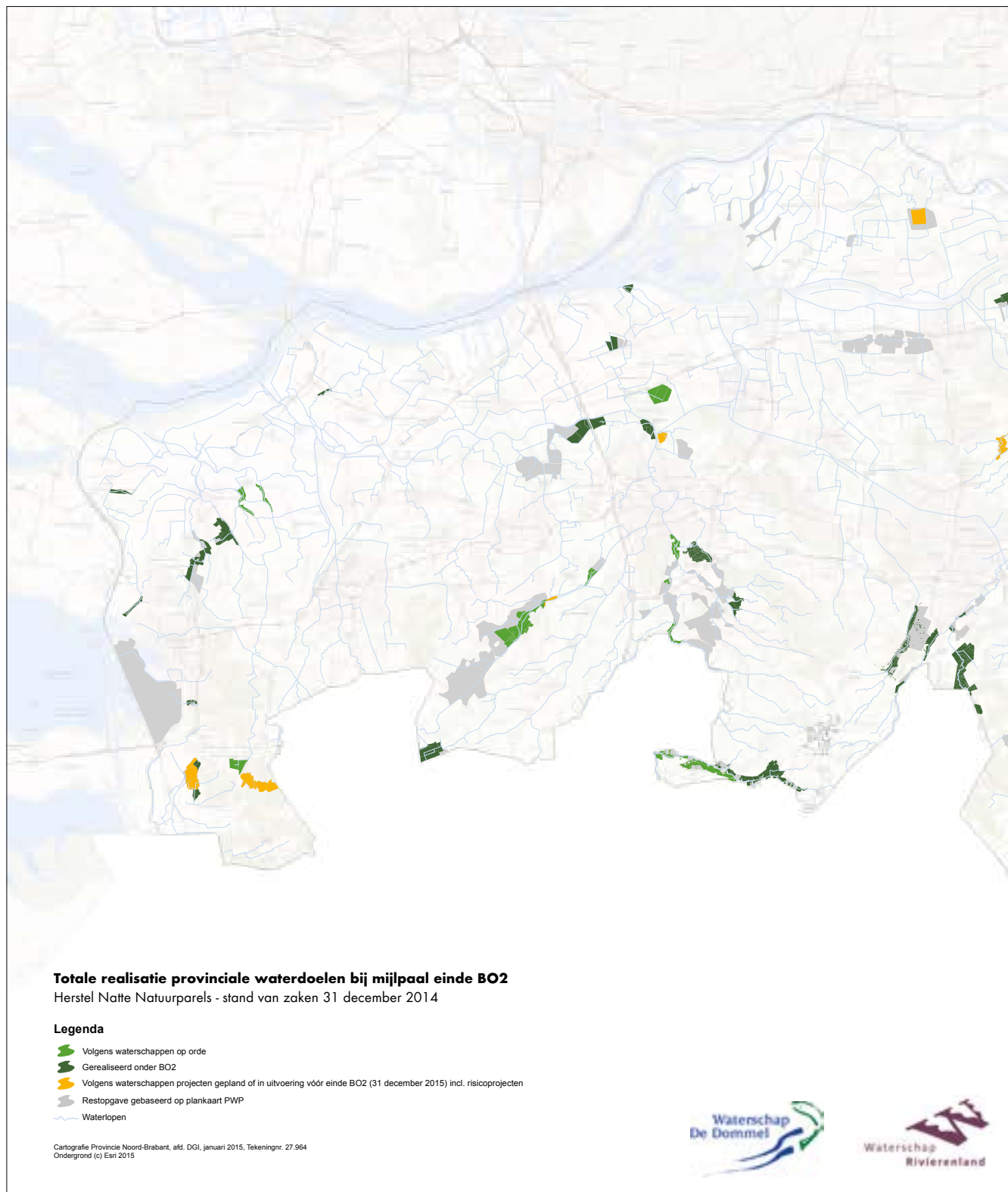

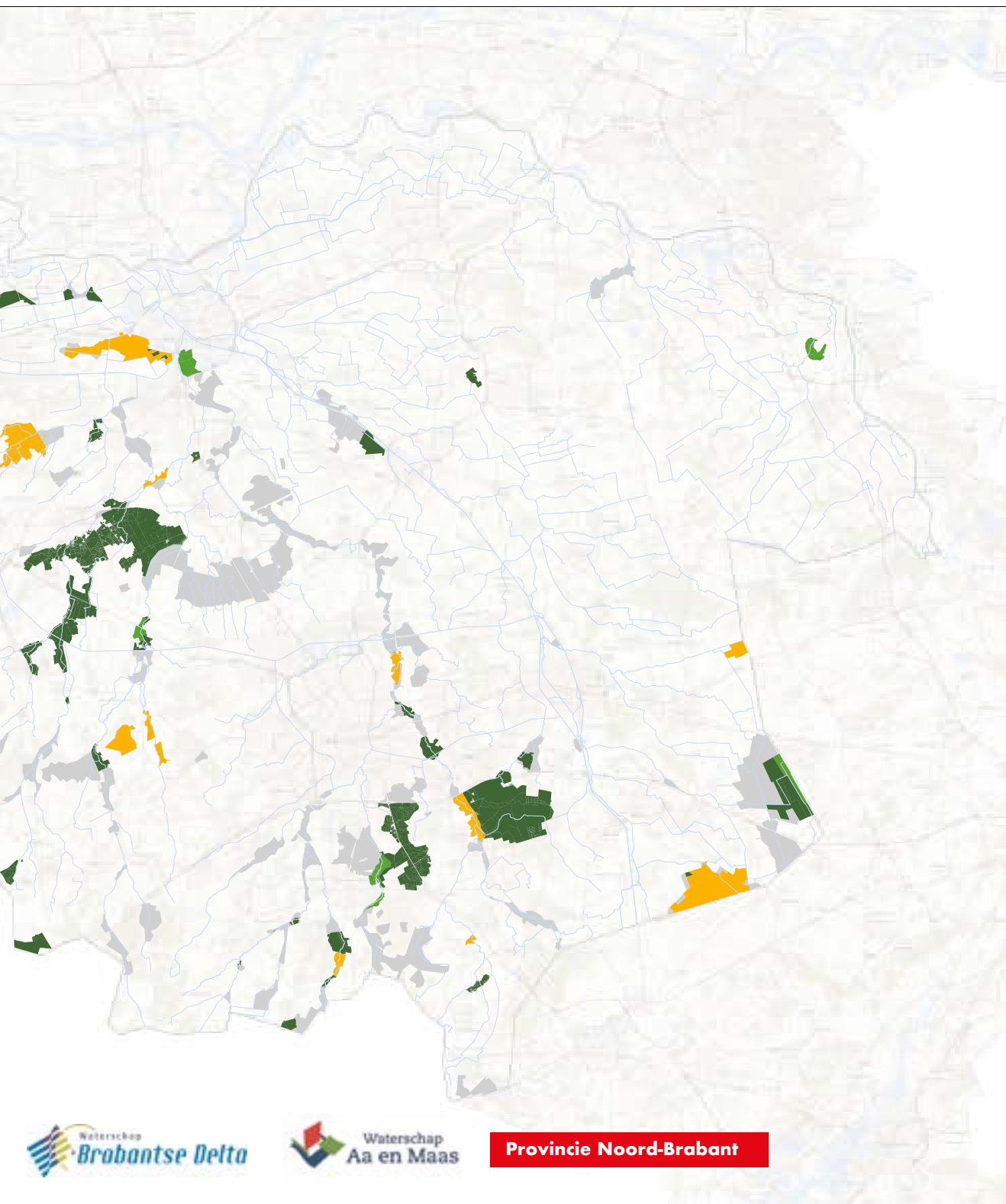
Bijlage 1: Realisatie provinciale waterdoelen – Beek- en kreekherstel

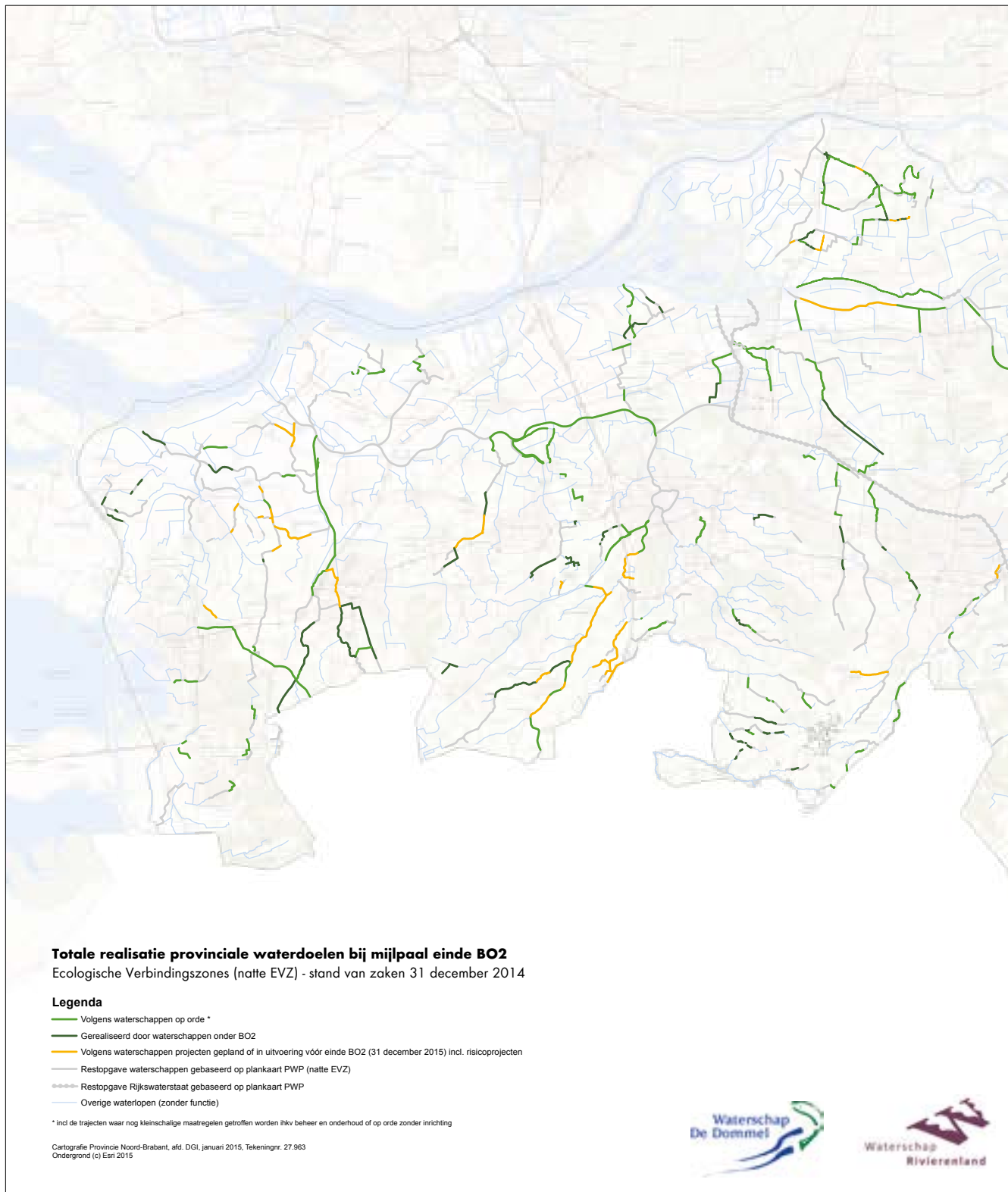

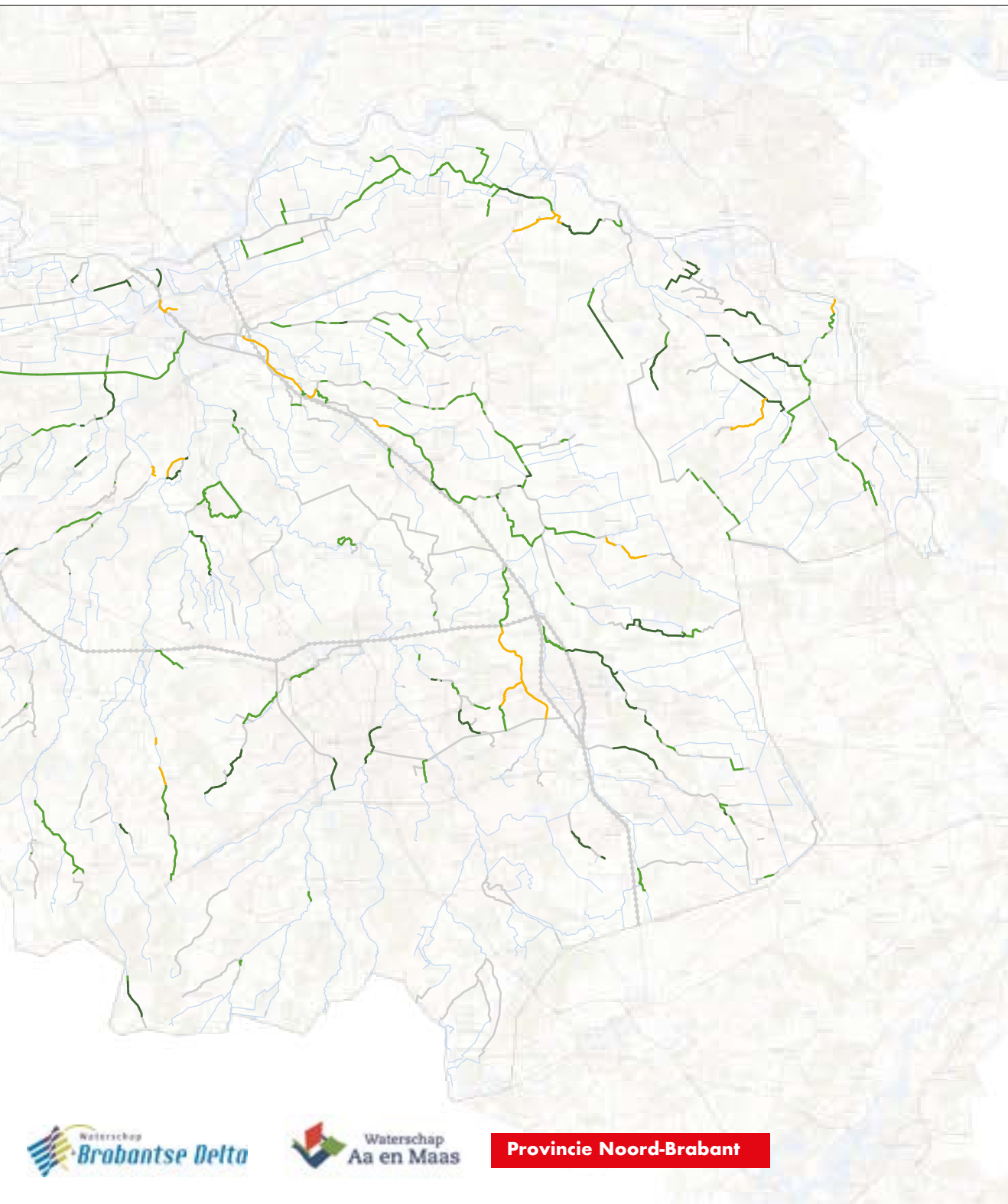
Bijlage 2: Realisatie provinciale waterdoelen – Natte ecologische verbindingzones

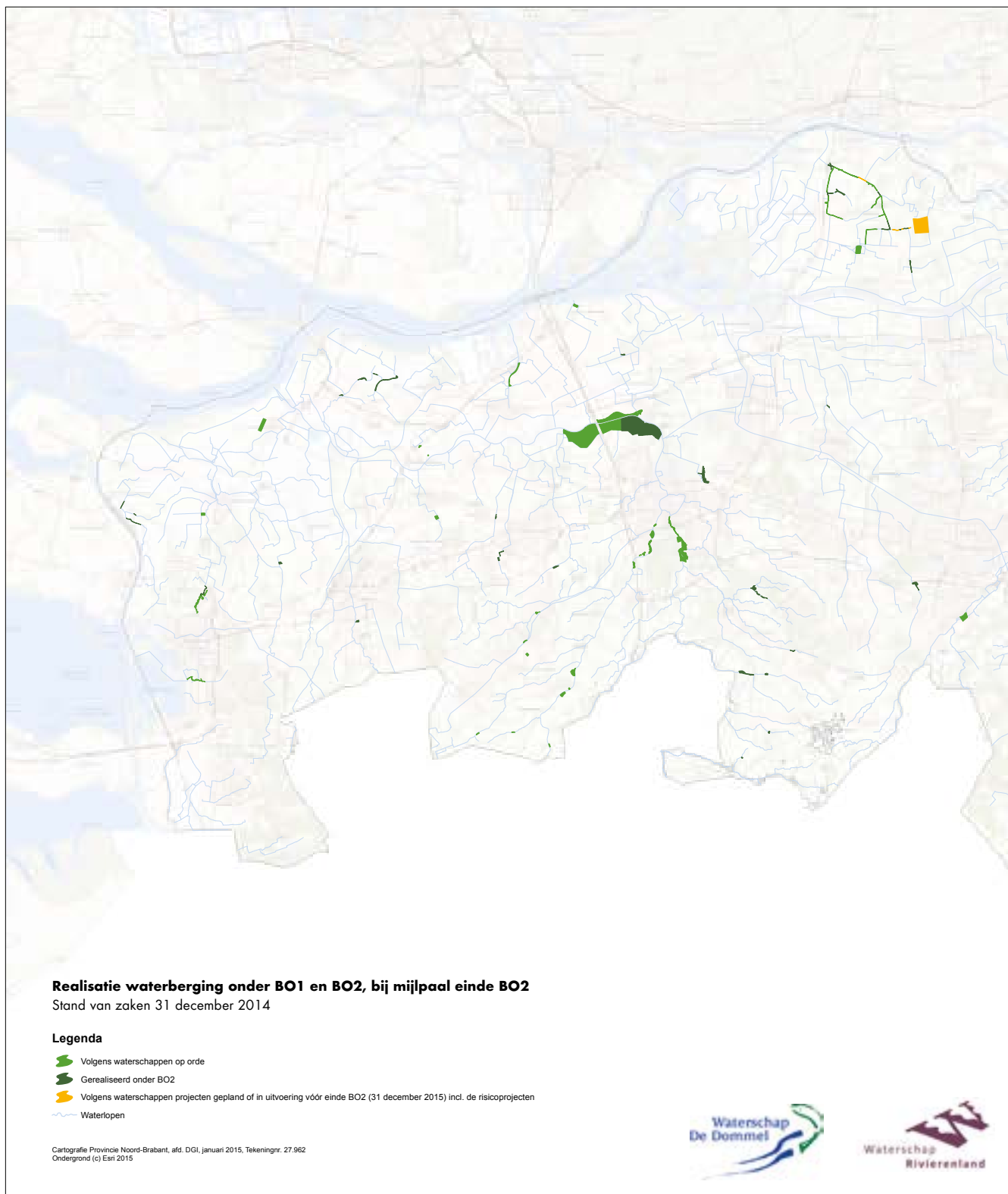

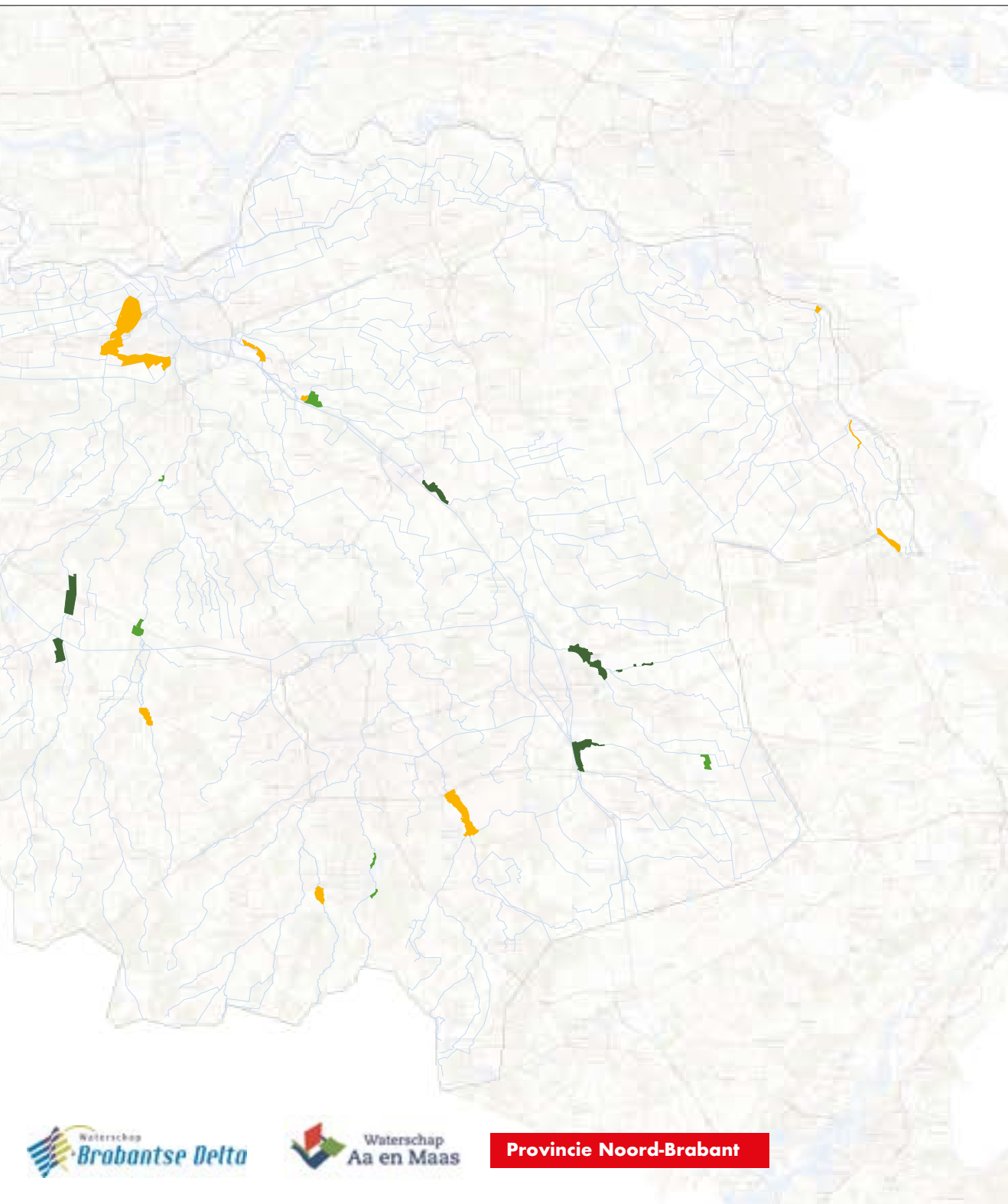
Bijlage 3: Realisatie provinciale waterdoelen – Natte natuurparels

Bijlage 4: Realisatie provinciale waterdoelen – waterberging

Colofon

Opgesteld door: Haskoning DHV

Tekstredactie: Colette Communicatie

Vormgeving figuren: TACTT

Vormgeving en opmaak: Studio Van Elten

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
info@brabant.nl
www.brabant.nl